

సరసశృంగారము.

(లేక)

హేమసుందరోపాఖ్యానము

(పూర్వకవిప్రణీతము)

Scholar's Edition

(For Private Circulation Only.)

బ్ర॥శ్రీ॥ భాగవతుల నృసింహశర్మగారిచే

బరిష్కృతము.

Printed by :- COCANADA PRINTING WORKS,
COCANADA.

Published by:- Bh. N. Serma,

Proprietor Vegu jukka Series,

Pudipeddivari Street,

BERHAMPORE, (Ganjam)

1st Edition

1000 COPIES.

. 1929

Copy right Registered

విలువ రూ 2-8-0]

[ఖర్చులు ప్రత్యేకము

THIS CANCELS ALL PREVIOUS RULES.
Estd in 1911.

భాగవతుల నృసింహశర్మ,
Registered.

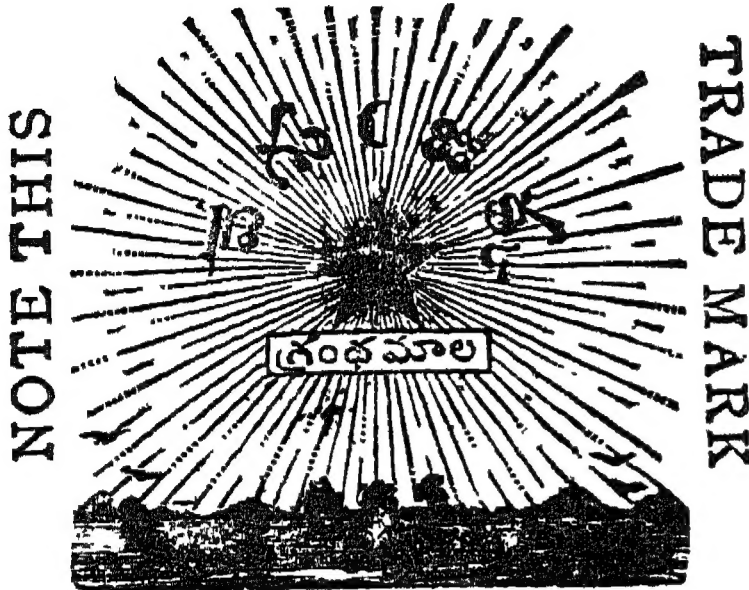
పాట్రైటర్,

వేగుజుక్క

గంధమాల,

పూడిపెద్దివారి వీధి,
బరంపురం (గంజం)

1929.

ని బంధనలు.

నిరూపకనవలలు, సాంఘికనవలలు, పుణ్యచరిత్రములు, మృదువధుర
ప్రబంధములు, మనోహరనాటకములు, మనోల్లాసకరములగు సత్తిహాసములు,
చక్కని కాగితముతో, రమ్యమగు అచ్చుతో రెండు మాసముల కొక్కటిగా
వెలువడును.

2 గ్రంథము వెలువడినవెంటనే చందాదారులకు ఒక్కొక్కగ్రంథ
ము ఒక్కొక్క రూపాయికి వి. పి. చేయబడును. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.
ఇతరులకు ప్రతిగ్రంథము రూ 1—8—0 (ఖర్చులుగాక)

3. ఆరుగ్రంథములు (పోస్టేజీలుగాక) సంవత్సరమునకు ఆరురూపా
యలు మాత్రమే. ఈయారురూపాయలు ముందు (ఎడ్వాన్సుగా) బంపు చందా
దార్లకు రెట్టిఖర్చులుండవు. ఎప్పటికిప్పుడు 1 రూ॥ అడ్వాన్సుగా బంపినమ
ఖర్చులుండవు. ఇందువలన చందాదారులకు రూ 2—4—0 లాభముగలదు.

4. చందాదారులగువారు వెనుకటి గ్రంథములలో నేయొకగ్రంథము
నైన గోరితని ప్రవేశరుసుము 0-4-0 మాత్రమే. అట్లుకాక, తానుప్రవేశ
శించిన పిమ్మటనుండి గ్రంథముల బంపగోరితని ప్రవేశరుసుము 0-8-0
మాత్రమే!

5. చందాదారులగువారు వెనుకటి గ్రంథములు పుచ్చుకొనవలెనన నిబంధన మెంతమాత్రమును లేదు. వారు కోరితేని (కోరినగ్రంథములబట్టి) చాకగా నిచ్చెదము.

6. అప్పుడప్పుడు వెలువడు అనుబంధగ్రంథములు కాశ్వతచందాదార్లు కుమాత్రమే యుచితము. ప్రతిగ్రంథముఁ దప్పకుండ స్వీకరించువారు కాశ్వతచందాదారులు.

గ్రంథరచనా నియమములు.

1. Characterisation. 2. Developement of character. 3. New Ideas. 4. Historical Beauties, 5. Description of Nature and other varieties.

గమనింపుడు:—చందాదారులు ప్రతిగ్రంథముఁ బుచ్చుకొనుట తమ కు విధియై యున్నది. తీర పంపించినపిమ్మట గ్రంథము నెంతమాత్రము ద్రిప్పి వేయరాదు. ప్రతి గ్రంథమునకు ముందు యింటిమేషను పంపుదుము. ఇవ్వుము లేనివారు వెంటనే మాకు దెలియఁ జేయవలెను. త్రిప్పివేయక ప్రతిగ్రంథము పుచ్చుకొను చందాదారులకుమాత్రమే అనుబంధ ముచితముగా పంపుదుము. హద్దాన్ని పరిపిన చందాదారులకు ఖర్చులుండవు. (రూ 2-4-0 లాభము.)

నూతనప్రచురములు. (New Publications.)

శ్రీకృతులసీరామాయణము.

నిర్వచనము—చిత్రపటోభితము.

శ్రీకృతిరామాయణమువలెనే హిందూదేశమునం దంతటఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిన రామాయణ మిది. మనభాష కిదియొక నూతనాలంకారము. ఇది హిందీభాషయందు శ్రీకృతులసీదాసమహాకవిచే వ్రాయబడినది. బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల స్మరింపఁగర్హగారిచే శాంధ్రీకరింపబడుచున్నది. జగద్గురువగు శ్రీగాంధీమహాత్మునిచే నిత్యముఁ బారాయణము జేయబడు నీరామాయణ

ప్రాకృత స్వముఁ జదివినవా రనేకవిధములఁ గొనియాడకపోరు. వివిధరసములకు, నుపాఖ్యానములకు, మనోహరగాథలకు నిది జన్మస్థిమ. ఒక్కొక్కకాండ ముచొప్పున వెలువడును. ఆంధ్రీకృతశ్రీకులసీరామాయణముఁ బొగడుచు మహనీయులు వ్రాసిన యుత్తరములు మునుమున్ను ప్రచురింపఁబడుచు. బాల కాండము వెలువడినది. ద్వితీయముద్రణములోనున్నది. అయోధ్యాకాండము రెండుభాగములు ప్రతిసంపుటము చందాదారులకు రూ 1-0-0. ఇతరులకు రూ 1-8-0. పోస్టేజీ ప్రత్యేకము. బాల + అయోధ్యాకాండముల నిండు కేలి కోటైండు సంపుటము రూ 2-0-0 ఖర్చులుప్రత్యేకము—అడ్వాన్సుపంప వలెను. అరణ్యకాండము విక్రయమునకు సిద్ధముగనున్నది.

నవలలు

1 ఉగ్రశైరవము చిత్రపటశోభితము — చందాదారులకు	1-0-0
2 సర్వమంగళ (నిండు కేలికో)	1-0-0
3 పద్మరాగము 245 పుటలు	1-0-0
4 చపల 287 పుటలు	1-0-0
5 విషమరహస్యములు 226 పుటలు	1-0-0
6 కాశీఘట్టరహస్యములు 212 పుటలు	1-0-0
7 ప్రణయసామ్రాజ్యము	1-0-0
8 ఉత్తమవంచకుఁడు (The Righteous Rogue)	0-10-0
9 కాంతాపహరణము	1-0-0

నాటకత్రయము

(భాగవతుల నృసింహశర్మ, గ్రంథకర్త)

1 విజయవిజయము-కర్ణార్జునుల యుద్ధము	0-10-0
2 విదిత్రీ వీరబొబ్బిలి (లేక) పద్మకాయకవిక్రమములు	0-18-0
3 ప్రతిజ్ఞాచాణక్యము	1-0-0

మృదుమధుర పద్యగ్రంథములు

1 శృంగారసంధ్య గ్రంథకర్త భాగవతుల నృసింహశర్మ.	1-0 -0
2 అభినవభర్తృచారి	0-10-0
3 కామాక్షీసరసము, గ్రంథకర్త మండా వేంకటేశశర్మ	0-1 -0
4 గాంధీశతకము గ్రంథకర్త భా॥ నృసింహశర్మ	0-4 -0

కా భిక్షులు కొనువారే భరించుకొనవలెను.

చందాదారులకు, గ్రంథాలయములకు మాత్రమే.

(కొలదిదినముల పర్యంతమే.)

ఇందుగల నవలలు—నాటకములు—శతకములు—కోరినయెడల మిక్కిలి చాకగానిచ్చెదము. ఈకన్నెవను కొలదికాలము పర్యంతమే. వలయువారు వేగముగ మాకు తెలియజేయవలెను. కొలదిప్రతులుమాత్రమే మిగిలియున్నవి. గమనింపవలెను.

వలయువారు:—భాగవతుల నృసింహశర్మ,

వేగుఁజుక్కగ్రంథమాల, పూడిపెద్దివారిపేది,

బరంపురము, గంజాంజిల్లా అని వ్రాయవలెను.

గమనింపుడు:—మాచందాదారులు, తమకువచ్చినట్టి పార్సెల్నువైని మా చిరునామా బాగుగ గమనించినపిమ్మట సాముచెల్లించి పుచ్చుకొనవలెను. మాపూర్వప్రచురణములలో, నేనే, వాఁడేవీడు, ప్రతులలేవు. అందు వికరణమునకు సిద్ధముగానున్న గ్రంథములు 1 కాలూరాయి 2 కోటిశతకన 3 విభ్రమరాఘవము. (జానకీపరిణామ వృత్తాంతము)

ప్రధానపోషకులు.

1. M. R. Ry. I. V. Sivaramadass garu, Mokhasadir
Narasingaraopuram.
2. „ K. Krishna Rao garu, Land lord,
Berhampore.
3. „ K. Gurnadha Rao garu, Proprietor,
I. L. P. Press, Berhampore.
4. „ C. S. Natesam garu, Proprietor, Sree
Krishna Mohana Samaj, Madras.

రాబోవు గ్రంథములు.

1 భానుమతి:—అత్యుత్కృతమైన నవల దరిదాపు 800 పుటలు లుండవచ్చును.

గ్రంథకర్త:—M. K. నాగప్పగారు B. A. బళ్ళారి.

2 “రెయి నార్”:—నిరూపకనవల, మాంతకుఁ డత్యుత్కృతసాహితీ కాగ్రగణ్యుఁ
డు. తుదిముట్ట జరువనిదే విశువరు.

గ్రంథకర్త:—K. V. గోపాలరావుగారు.

3 “పికాచసందర్శనము”:—ఇది నవలా ? నాటకమా ? దీనిఁగూర్చి యేమని
వ్రాయవలెను. యధార్థములగు సంఘటనములు గలిగి, చదువుచున్న కొలంది
నొడలు పులకరింపఁజేయు నంశములతో మెండుగ నిండుకొన్న యీ గ్రం
థము నెల్లరుఁ జదివి యానందింపకపోరు.

గ్రంథకర్త:—S. V. రామమూర్తిగారు B. A. L. T.

ప్రశంస.

1923 వ సం॥ మార్చి నెల 23 వ తేదీన, ఆంధ్రప్రదేశ్ కయందును, తత్పూర్వ మాంధ్రవాణియందును బ్ర॥ శ్రీ॥ పూడిపెద్ది వేంకటరమణయ్యగారిచేఁ బ్రకటింపఁబడిన హేను సుందరోపాఖ్యానోదంతముఁ బరికించి, * బ్ర॥ శ్రీ॥ శ్రీరంగము : సోమేశ్వరశాస్త్రి B. A. గారిచే, సుపూర్ణముగ విమర్శింపఁ బడిన యేతద్గ్రంథముఁగూర్చి మే మధికముగ వ్రాయవలసర ములేకయే, యాంధ్రులు సమగ్రముగ నెఱుంగఁగలరు.

ఈగ్రంథము ననుసరించియే నేను కామాక్షీనగర మను చిన్నగ్రంథముఁ బ్రకటించితిని. నాఁటినుండియు నీగ్రంథ ముఁ బ్రకటింపవలెనని విశ్వప్రయత్నముఁజేసిచేసి, పద్యగ్రంథములఁ బ్రకటించుటకు సాహసించి, యీగ్రంథమాలవారి చే నెట్లకేలకుఁ బ్రకటింపఁజేసితిని.

బందరులో సాహిత్యపరిషత్సభ జరగినప్పుడు నే నచటికి వెడలియుంటిని. అచ్చటిపండితు లనేకు లీగ్రంథము నెట్లయినఁ బ్రకటింపవలెనని న న్న నేకవిధముల నిర్బంధించి ప్రోత్సహించిరి. అందుచేఁ గష్టముపై నిప్పనికిఁ బూనొకని యిప్పటికీవిధముగఁ బ్రకటింపఁబడెను.

* ఆంధ్రప్రదేశ్ :—రుధిరోద్ధాపువ్యకుద్ధ 18 శనివారము.

“ రక్తాక్షి శ్రేష్ఠబహుళ 12 శనివారము.

“ “ అషాఢకుద్ధ 3 శనివారము.

“ రక్తాక్షి “ 10 శనివారము.

“ “ “ బహుళ 8 శనివారము.

“ “ మాగ్గశిర “ 9 శనివారము.

మొదలగు సారస్వతానుబంధములలోఁ బ్రకటింపఁబడినది.

బ॥ శ్రీ॥ శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రిగారు వ్రాసి
నట్లు గ్రంథాంతమునఁగల గద్యముఁబట్టిగాని, గ్రంథాదిఁగల
పద్యములఁబట్టిగాని కవికాలాదుల నిర్ణయించుట కవకాశము
లేదు. గ్రంథాంతమునఁగల “మ॥ ధనకాంతాకుచమండలంబు
నకుఁ జిత్తం బిచ్చి, విత్తంబు యశా । వనమున్ బాసి.....”
ఈ పద్యముఁబట్టి కవి తన నామధేయము సూచించుట కిష్ట
పడలేదని స్పష్టమగుచున్నది.

ఈగ్రంథము మూఁడాశ్వాసములుగలప్రబంధము. శ్రీ
రామాంకితము. ఈకవీశ్వరుని పద్యకవిత్వ మనపద్యముగ
హృద్యముగనున్నది. సంస్కృతాంధ్రమునఁ జక్కని పాండిత్య
ముగలవాఁడని యీగ్రంథము స్పష్టముఁజేయుచున్నది. బ॥ శ్రీ॥
శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రి గారికిఁగిదియభిప్రాయముతో
నే నేకీభవించుచున్నాను. “ఈతనికవిత్వము పదలాలిత్యము
గలిగి మృదుమధురపదఘటితంబు, సర్వలక్షణములకులొనై
యున్నది. చేసినవర్ణనములన్నియు నూతనములై మనోరంజక
ములుగానున్నవి. ఇక్కవి పూర్వులుచెప్పినచొప్పుననే పద
ములుమార్చి చెప్పక నూతనాభిప్రాయములను జొన్నియున్నా
డు. కవిత్వము గంగాప్రవాహమువలె నిరర్గళముగా ప్రవ
హించుచున్నది.” కథ యద్భుతముగాను, నీతిబోధకముగా
నున్నదనుటకుసందియములేదు. ఈగ్రంథముననడుగడుగునకు
నీతిప్రబోధకములగు పదములున్నవి. మేము ప్రత్యేకముగ
నిందుదహరింపనవసరములేదు.

ఈగ్రంథమున లోపించిన కొన్నికొన్ని పదములు, పాద
ములు, శ్రీమదాంధ్రీతులసీ రామాయణాది బహుగ్రంథకర్త

లగు బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల నృసింహ శర్మగారిచేఁ బూరింపఁ
బడినవి.

ఈగ్రంథ మొకానొక దుష్టవైద్యుని యసన్మార్గప్రవ
ర్తనముఁగూర్చి వ్రాయఁబడినట్లు కన్పట్టుచున్నది. భోగవిలాస
లాలసు లగుదుర్మీతిపరులకు, వైద్యవృత్తి, ధనార్జనమునకు సా
ధనముగానున్నదను విషయము నేటికిని మనకనుభవైక వేద్య
ముగా నేయున్నదిగదా ? ఇట్టి కపటవైద్యుల నేమిచేసినను
దప్పులేదు. ఈకవి, తే మేంద్రాదిసంస్కృతమహాకవుల య
మూల్యశ్లోకరత్నంబుల, మిక్కిలి రసవంతముగ నాంధ్రీఃరించి,
తనగ్రంథమున జొన్నియున్నాడు. ఈభాగమంతయు, బ్ర॥ శ్రీ॥
శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రిగారు విపులముగ నాంధ్రపత్రి
కా సారస్వతానుబంధములయందుఁ జర్చించియున్నారు.

ఈగ్రంథమునఁగల కొన్ని పద్యములు నిరంకుశోపాఖ్యా
నము, తారాశశాంకవిజయములోని కొన్నికొన్ని పద్యముల
పోలికలుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి. ఆవిమర్శనాభారము పాఠకుల
కు వదలితిమి.

ఈగ్రంథము సాంతము గఁ బఠించిరేని, య మూలా
గ్రముగ నెల్లవిషయములు గ్రహింపనగును. ఆంధ్రసోదరులు
ప్రోత్సహించిరేని యిట్టి యుద్గ్రంథములఁ బ్రకటించి, యాం
ధ్రభాషాయోషావణీపాదసేవకులమై, మన్ననలఁ బొందఁగల
మని మనవిచేయుచు, నింతటితో విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు భాషాసేవకుఁడు,

మండా వెంకటేశము,

గ్రంథ సంపాదకుఁడు.

న ర న శ్చ ం గా ర ము ౪౩/౨

హేమసుందరోపాఖ్యానము.

శా. "ఆవేళన్ మన హేమసుందరుడు, కామూర్తీ విలోకించి, యా
హవత్తొంబుజ మిట్టి సొంపుగలదే? యాకన్నులన్ జన్నులన్
గావా లక్షలు గోటులన్? మరుని భాగ్యం బజ్జెరాయంచు మో
హవేశంబునఁ గొనిలించుకొనె; భార్యంగూర్చి చింతించుకొనె"

శ్రీ గామచంద్రియవచః
శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు.

ప్రథమాశ్వాసము.

— * ఇష్ట దేవతా పార్థవము * —

మ. సరసీజాలయలక్ష్మీయన్ భయపడన్ సందర్శనాహస్రభా
స్కర తేజోమయ నేత్రయుగ్మము నటాజాలంబుదీపింప వీ
రరసోద్రేకము చేభువిన్ గహకహరావంబునిండన్, భయం
కరకంఠీరవవక్త్రగర్వారమునన్ గర్జించి భర్జించి ని శ్రీ
ర్జరవైరిన్ వధియించియాంత్రమయహారస్ఫుర్తిజ్వంభించు
సరకంఠీరవమూర్తి, దైత్యకులకాంతారాగ్నివత్కీర్తి, సుం
దరునిస్తేజ నొనర్చుతన్ సితనిశాతకూరదంష్ట్రాఘ్రిణ్.

సీ అతులగంభీరసుధాంభోధిసంభూత

కాలకూటానలకంధరుండు

అభోగిభోగసహస్రమణీఘ్రిణీ

భూషితభుజగేంద్రభూషణుడు

ప్రళయకాలాభీలఫాలనేత్రోద్భూత

వహ్నిభస్మీభూతపంచశరుడు

కోపప్రతాపసంతాపితలోకహ

హకారదనుజలోకాంతకుండు.

గీ. కాలకాలుండు, రుద్రుండు | శూలధరుడు

పాపఖనియైన సుందరుభవనమునను

భూతబేతాశవితతి సమ్మోద ముద

జ్వలితఫాలనేత్రుం డయి | మెలఁగుఁగాత.

సీ. శత్రువక్ష్యైలజాతశోణితనదీ

కలితసంగ్రామరంగప్రతోలి

మండలాగ్రదళితమహిషరాక్షసమాంస

తృప్తాఖిలక్షుద్రదేవతాళి

శుంభనిశుంభరక్షోపీరభీకర

రుండమాలాంకితోరోజపాళి

గరుడామరోరగగంధర్వకిన్నర

వర్షితకల్పకప్రసవధూళి

గీ. భయదవక్త్రగంధూషితవరమధూళి

వైరిజనగాఢగర్వాంధకారహేళి

గరతలాంచిత శుష్కకంఠికాళిః గాళిః

బ్రస్తుతింతు సుందరుని గర్వంబణంప.

ఉ. కూరనిశాతవజ్రినఖికోటివిఖండితవైరిమస్తకాం
భోరుహభూషితుండు, పరిభూతనమస్తనిశాచమండు భం
భైరవరావకృద్విపులవక్త్రుడు విక్రమనిర్జితోగ్రకం
తీరపుడైన భైరవుడుఁడీకొని సుందరురూపుమాపుతక.

ఉ. తాళుడుతాళుడంచరిపుతండములన్ విదళించుసమ్భజో
త్తాలుడు, దీర్ఘదేహజితతాళుడు పాదవిఘాతభీతపా
తాళుడు, వజ్రఖండసమదంతవిఖండితసాలుడైన బే
తాళుడు, హేమసుందరునిదర్శముశ్రీయునణంగజేయుతక

చ. ధనికులమంచుమిక్కిలిమదంబునగ్రిందునుమీఁదుగానకుం
డనుగరువంబుతోడను జనంబుల బాధలఁబెట్టుచుండు న
మ్మనుజులవక్త్రజాతపదమార్గణఘాతలచేతఁ గాలునిం
గనుఁగొనఁ జేయఁజాలుకపినాథులగొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్.

వ. ఇ ట్లిష్టదేవతలఁ బార్థించి, సుకవుల సన్నుతించి,

మ. పడపుంగొమ్మలయెత్తెలస్మితీయఁబైపై వన్నెలంజూచి లో
బడియారోగ్యముభాగ్యముస్వయముగాఁ పర్తించువారా
త్మలో, నడలన్సజ్జనులెల్ల మేలననుపాఖ్యానప్రబంధంబునా
బడుగ్రంథంబురచించువాడఁగవితాప్రాగల్భ్యమేపారగక

5. అని నిశ్చయించి,

సీ సజ్జనోద్యానవసంతతున కవనిజా

కాంతున కసురలోకాంతకునకు

నాహవక్రమునకు సతిపరాక్రమునకు

విక్రమునకు సింహవిక్రమునకు

శతవిభీషణునకు సకులసంగ్రామవి

భీషణునకు శత్రుశోషణునకు

శితహేతిధరునకు సతతసన్నతలీల

కంధరునకు దానకంధరునకు

శీ. శంకరునకు నాశితభక్తకింకరునకు

శ్రీకరునకు భక్తాహితభీకరునకు

గృష్ణునకు ధరాభారసహిష్ణువునకు

విష్ణువునకు జిష్ణునకు రోచిష్ణువునకు.

వ. అంకితంబుగ నేవిరచింపంబూన మహాప్రబంధంబునకు

గథాప్రారంభం బెట్టిదనిన.

కథాపారంభము.

- చ. ధనతృణకాష్టసస్యభరితంబయి, కూపతటాకవాహినీ
వనములచేబిత్రిమయి | పర్వతపక్షికినాలవాలమై
వినగవినంగఁబూర్వమొకవీమరహించు, వచింపరాదు ప
త్తనమని, వెండియున్ జనపదంబనఁబోలదు రెంటమధ్యమై
తనరిసుఖాస్పదం బయిముదంబొనగూర్చునుపొరకోటికిన్.
- ఉ. ఆపురిభూతలంబునఁ బర్రాంకుశనామమునం దనర్చు, భూ
మిపతియొక్కఁడాపురనిమిపమునంగల కోటనుండు నే
లోపముఁజే. దకుండజనలోకముహాయిగనుండు నచ్చటన్
గాపురముండువారలఁ కాపురముం దలపెట్ట రెన్నడున్.
- ఉ. పాడుచు నాడుచుండు సురభామలపాటల నాలకింపగన్
బోడలుసంచరించుటకుభూగగనంబులనాకమించు బల్
మేడలు లేకయుండినను | మిద్దెలతోడ దిట్టబు లైనతా
గోడలతోడ నొప్పు గృహకోటి విరాజిలు నప్పురంబునన్.
- ఉ. కొండలుచుట్టుబట్టు నెలకొన్నతంబున నెండకాలమం
దుండఁగరాదు, వేండ్రమునకోపరు పౌరులు శీతకాలమం
దుండఁదరంబుగాదు చలియన్ జలపట్టును వానకాలమె
ట్లుండునొ చెప్పురాదచటన్ క్తవనంతము జెప్పనొప్పుగన్.
- ఉ. యోగులురాగులన్ధనవియోగులుభోగులువిప్రియోగులు
ద్యోగులు, రోగులున్నుపనియోగులుగానినియోగులన్ధన

త్యాగులు, నంగహీనులగు యాచకబృందముఁబోవఁగన్మహా,
భాగులువీధివీధిఁగనుఁ పట్టుదురెల్లెడఁదత్పురంబునన్.

ఉ. కానులకైననూకొని మొగంబునఁబూత మెఱుంగులూనిన
నొనులనైననోఁబఱుమఁ మాటలనేరుపుఁజూచిసంకట
గ్గానులఁజేయుచుండ్రువిటఁ కాండకుమారుఁడుపన్నినట్టిమే
ల్బొనులు గాఁసానులనఁబోలదుతత్పురివారకాంతలన్.

ఉ. చోరులు, జారులున్ ఖిలులుఁ సూరులుసజ్జచులైనవారలున్
ధీరులు నెవ్వరెవ్వరొమఁదిన్ గ్రహింపఁగరాదు వెండియున్
జారిణులన్ బతివ్రతలఁసానులభర్తలతోడనుండునా
సారిణులన్ గ్రహింపఁదరఁచూయులబ్రహ్మకునైనఁదత్పురిన్

ఉ. త్నాపతులందు, జాతియునుఁఖ్యాతియునీతియు లేనిహీనుఁడు
న్గోపియుదుష్టుఁడున్ఫలులఁకొంగుపసిండియు నైనవిక్రమూ
డాపురి నెల్ల వేళలనఁహంకృతి నేలుచునున్నయట్లు లా
టోపమాఁజూపుచుండునుఁజీడుండనియెల్లరు నీసడింపఁగన్.

ఉ. ఇమ్ముగఁబూర్వభూషరు లఁహీనబలంబున నేలియుంటన
త్యమ్ముగనప్పురంబొగిఁబర్రాంకుశమయ్యెను నేడువారివం
శమ్మునశించి యన్యులవశంబుననుండుట, నేతిబీరసా మ్రై
మ్యమ్మునవ్యర్థమయ్యెనుపర్రాంకుశ నామము నామమాత్రి.

పీ. మోక్షమార్గముఁ దెల్పిఁ శిక్షించుబ్రహ్మ వి

ద్యాభ్యాసులైన బ్రాహ్మణులుగలరు

శత్రులసాధించి శాసింపలేకున్న
 నయమార్గచరులు క్షత్రియులుగలరు
 ధనమునార్జించియు ధర్మంబుఁ దప్పని
 యోగ్యులైనట్టి వైశ్యులునుగలరు
 త్కృసురులంజూచి సద్భక్తితోడఁ జే
 తులను జోడించు శూద్రులునుగలరు.

శీ. వారువీ రని వేర్వేరు బలుకనేల?
 లఖిలజాతులవారికి నాటపట్టు
 సకలసుగుణావగుణములజన్మగృహము
 నై, తనర్పుఁ బరాంకుశం బనుపురంబు.

చ. మఱియు.

శీ. దుర్జనోపార్జితాస్తోకదుర్యశంబు
 విషయలంపటప్రాప్త కల్మషభృశంబు
 సకలజనవిగర్హితజారజారినీచి
 రంకుశం బనిశంబుఁ బరాంకుశంబు.

చ. వరభూమిశులచేతనప్పురముమున్ బ్రఖ్యాతిబెంపొందియు
 స్ఫరభూపాలురకు వశంబగుటనో? పైదేశవాసుల్ నిరం
 తరమచ్చోటవసించు హేతువుననో తద్రాజవృక్షీయులంకిన్
 దటుక్కిణింపఁబరాంకు శాహ్వయమువ్యర్థంబయ్యెనానాటి

సీ. సాహిత్యసాహిత్య సరణిసంభాషించి
 వాగ్దేవిచేమెప్పువడయఁజాలి

కృత్రిమప్రక్రియశత్రునోడించి, వి

శ్వామిత్రునితిఁగాంచుప్రతిభగలిగి,
సతతంబు మిత్రులసంతసింపఁగఁజేసి

కమలమిత్రునికంటె యునత కెక్కి
బంధకవిత్వప్రబంధంబులనువ్రాసి

సత్కవిప్రఖ్యాతిసంగ్రహించి

గీ. వైష్ణవాచారసంపత్తిబ్రాహ్మణప్ర

పత్తిగలిగినవారనిప్రణతిఁగాంచి

శిష్టులనిచెప్ప నొప్పగుశీలమునను

వఱుచుండుదు రొకజాతివార లచట.

గీ. చెలఁగి నృప్తికిఁ బ్రతిన్రప్తిఁజేయఁజాలు

నక్కులంబున దుష్టాత్ముఁ డక్కటకట

హేమసుందరాఖ్యుఁడు జనియించె నొకఁడు

తులసివనమునఁ గంజాయివెలసినట్లు.

సీ. అతినీచభోగినీసతతసంభోగదు

ష్కార్యసంభూతభగంధరుండు . -

కాక ఘూ కానేకఖంజరీటనమాన

ఘనదుర్యశోవ్యాప్తకందరుండు

నిఖిలభూజనబృందనిందితాన్నందిత

కపటహాలాహలకంధరుండు

ఖరదూషణాది కాక్షునతుల్యదుర్గుణ

క్షోభితనకలవసుంధరుండు

గీ. సాధునత్కవీశ్వరసద్యశఃపయోధి
మధనదుర్గుణధూర్వహసుంధరుండు
భయదమేహవ్రణసమూహనయనజితపు
రందరుం డగు నాహేమసుందరుండు.

ఉ. నీతియుజాతిలేని యవినీతిపరుం డని జెప్పవచ్చు; బ్ర
హ్మాతిగణింపఁగాఁదలఁచి "యాడియుఁదప్పినవాఁడ నేనియో
జాతికిఁ బుట్టలే దిదినిజం" బనిదబ్బుటలామనాతఁ డే
జాతికిఁబుట్టెనో యెఱుఁగఁశక్యముగాదనియందురెల్లరుక.

వ. అలంకు వంచనాపరుండయి, ధనమాఙ్గించువాఁడగుట,

శా. నానాశాస్త్రపురాణనామములనై నన్ బల్కనోరాడ డ
జ్ఞానంబత్యధికంబు, లే దనుభవజ్ఞానంబు, బాల్యంబునం
దోనామాలుకరించియుండుననిలో నూహింపగావచ్చు; వి
ద్యానై పుణ్యముఁగల్గినట్లుపలుకున్ దంభంబులశ్రాంతమున్

మ. వలపోక్కింతయులేకయున్నఁగకట! వ్యాపారపారీణతన్
వల పున్నట్లు నటించి, పల్లవులయైశ్వర్యంబుఁ గొల్లాడురో
పొలఁతుల్దేవతలంచుసంతతమువ్వా! మోహంబునన్వారియా.
త్మలనై క్యంబగు హేమసుందరుఁడుసామాన్యండుగాకన్యడే.

మ. కలలోనై ననునన్నుఁజూడఁడనిశోక వ్యాకులస్వాంతయా
కులకాంతంగనిమీదుమిక్కిలికడున్ గోపించు, దండించు, న
వ్వలయన్ వేశ్యలఁజూచిలోనలరునోఁహఱోయంచునిం తేటి
కిం, దలఁదాగట్టుఁగఁబెట్టియైన వెలకాంతంజేయు దేవేరిగా.

క. తలిదండ్రులు దూషించిన
జెలికాండ్రిను జుట్టములు హాసించిన మఱియన్
దలపోయిన మొలపోయిన
వెలకాంతలఁ బాయఁ డెట్టివేశల నైనన్.

చ. కులసతిసాంపుఁబెంపునొకఁకోటికహెచ్చినఁగన్నులెత్త డ
గ్గలమగుప్పేర్లోవేలఁదిఁగొంచినఁ జాలునుదానియందము
స్తలపక బానిసఁడగునుఁ తానుమునింగినయేఱుగంగ తా
వలచినకాంతగంభయనుఁవాక్యముసార్థకమయ్యె వానికిన్.

శా. శీలంబుంగులమున్ యశంబుమదిలోఁజింతింపఁడెవ్వేశవే
శ్యాలోలుండయియుండునన్ననదియాశ్చర్యంబుఁగదోచడే
లోలంజూచినఁజాలుఁగామవశుడైలోచూపుగోల్పోవు, నిం
కేలా వానిస్వభావముందెలుపగాఁహీనుం డనంజాలదే.

క. ఆయూర గోపియనియెడు
ప్రోయాలోర్తుకవసించు | మును తనమగనిన్
బాయనికులసతియయ్యుక
మాయావినియయ్యె దుదకుఁమగనింబాసెన్.

స్త్రీ. మగవాఁడువిడనాఁడె | మగువకుదిక్కేమి
 యనిప్రజల్ చింతింప | నణఁగిమణఁగి
 తలవాకి లిల్లుగాఁ | దలపోయునతతంబు
 నదియేమొ యనికొందఁజనఁజరించి
 యట్టిపోకలఁబోవునతివగాదనికొంద
 అనునట్లు లనుమానమొనరమెలఁగి
 ప్రియులకోర్కెలఁదీర్చు వేల్పుటావనివిట
 సంతతిమోదింపఁసంచరించి
 'మబ్బుఁబాసినయెండ | మగనిరోసినముండ'
 యనిజనుల్ దూషింప | నారితేరి

గీ. మేడలన్ దాగి వాడలన్ గూడి యాడి
 గోడలన్ దాటి సందులగొందు లందు
 దిట్టయై తాఁగయై అవఁజిట్టదెచ్చి
 తుదకుఁ దెరఁదీసి విటులసంపదలుమానె.

గీ. తుదకు సందేహయవనికఁదొలగఁదోచి
 మట్టుమీతిన యాలంజెగుట్టుమట్టు
 బట్టబయలైనయంతనే | కట్టునడలి
 బట్టబయలయ్యె విటులకుఁబట్టపగలు.

శ. ప్రజలెల్ల యదూషింపఁగఁ
 గుజనంబులఁగూడి యగ్గికులదూషితయై

నిజబాతీచ్యుతయై య

గ్గజగామిని తుట్టతుదకు | గణికలఁజేరెన్.

గీ. జారుఁ డొకఁడైనఁ జేరనికారణమునఁ

బ్రామి మంతకుఁ దనకుఁ గై | వ్రామి కతన

సొత్తుగుత్తగఁ దనకిచ్చునుందరునకు

మెచ్చు లిచ్చెనాతరితీపు | మెచ్చులాడి.

సీ. ఇల్లుగుల్లగఁజేసి | యిల్లాలిఁబడఁదన్ని

యామెసొమ్ములనెల్ల | నటమటంచు

ఒకనాఁడుమంచంబు | నొకనాఁడుకంచంబు

నక్రమంబుగఁదెచ్చి | విక్రయించి

సోదరునిల్లాలి | సొత్తును వలవల

మెల్లమెల్లగనెల్ల | గొల్లలాడి

ఉన్నవారనితన్ను | గన్నవారనివచ్చు

చెల్లెలిమఃలియఁ | బొల్లుచేసి

గీ. ఆలిబెగడొందఁ దండియు | నాత్మగుంద

జుట్టములు దిట్టమఱుదులు | అట్టుబెట్ట

“సిగ్గులేనట్టి దొంగఁచీ-చీ” యనంగఁ

బ్రాహ్మకుం డయిగోపి కా | పాపియిచ్చె.

ఆ. వె. ఎట్టిచోరునైన | నెట్టిజారునినైన

వానిఁజెప్పిచెప్ప | వలయుఁ బదపఁ

దాడివన్నుచాని | దలదన్నువాఁడుండు

ననెడున్యాసు మతనియందగలదు.

చ. అలయక పెద్దలెల్లఱుఁగులాంగనకుందుచునుండవేశ్యలకా
గలయుటప్రాణహానియనినకావిని వాఁడు“విరక్తిఁజెందికా
నల మునినైతపింతు”ననినవ్యచుఁబల్కుచువెట్టిదీరె రో
కలిదలఁజుట్టుమన్నటులుగా; నవివేకికెఁజెప్పవచ్చునే.

సీ త్రైవిద్యలెసట్టి బ్రాహ్మణవర్యుల

వైదికజడు లంచుఁబలువరించుఁ

బాండిత్య మేపార | భాషించుపెద్దల

వదరుఁబోతు లటంచుఁనాడుపెంచు

ముక్తిఁగాఁక్షించు విరక్తులభక్తుల

వంచనాపరులంచుఁ | బంతగించు

తీర్థయాత్రలఁజేయఁనర్థించు నర్థుల

వ్యర్థజీవులటంచు | నపహసించు

గీ. నఖిలముంబాసి సన్యాసులైన ఘనుల

సార! దొరకోలు సన్నాసులంచు నెంచు

గోపివల పింతచేసి నాపాపినహహ

మందు నేమందుఁ దలపలే | దెందు మందు.

వ. ఇట్టి యాదుష్టాత్మునకుఁ జేదోడువాదోడుగ,

ఉ. తీవ్రహించి, సాము గరిడికసరత్తుల నారితేరి, మైఁ
జేవఁగలట్టివాడనఁబ్రసిద్ధి రహించి పెనంగవచ్చువై

లావరులక జయించి, జయలక్ష్మీయులక్ష్మీయుఁడన్వరింప వే
శ్యావనధూర్వహుండనగ నెప్పురిరెడ్డియొకండురాజులున్.

గీ. రోసమువిలాసముంగలమీ సములను
సాముచే నాముమీరినమోముఁగలిగి
కొను కలిమిహరించినమేనుఁదనర
బెట్టిలింబోలి యాతఁడుభీతిఁగొలుపు.

ఉ రెడ్డికులంబునం దవతరించి నహీనకులీనుఁ డయ్య రా
బిడ్డనుబోలుతీవి, భుజవిర్యమునక గడిమీరుబంటు నా
గడ్డుదనంబుఁగాంతల నెగదిగఁజూచుగుణంబుఁగల్గి, యే
యడ్డునులేక వాఁడుతిరుగఁడుచుఁ బాడుచునుండు నెప్పుడున్.

గీ. మగల నెడఁబాసి వాడలఁదగవులాడు
వాడనదినెల వలపించు వలపుకాఁడు
విటులగృహములఁ గొల్లాడువేశ్యలకును
అచ్చుపొడిచిన యాబోతుమచ్చతండు.

సీ. బలవంతుఁ డనుభీతివారకాంతలు వాని
ప్రాపుఁగోరుచునుండుఁ బావయనుచు
ధనవంతుఁ డనునానజనులుకొందఱు వాని
భావించుచుందురు ప్రిభు వటంచు
నేపోరులేకుండఁగాపాడునని వాని
నాదరింతురుకొందఱిన్నయనుచు

మల్లయధమునేర్పు / మంచిమల్లనివాని

గొందఱుసేవితు / గురు వటంచు

గీ. వానితోనున్న నేనానియైనవలచు

ననుచుఁ గొందఱు ధనహీను / లనుగమింతు

వానిఁగొలువని విటకాడు / గానరాడు

విటులకెల్లరక్ష రెడ్డి / వేల్పుగిడ్డి

ఉ. చానలమేలుబంతులగుజాణలతోడ, రమించివిత్తము

మానములకహరించుమతిమంతుఁడెతండనుఖ్యాతియుండగా

సానులనెందఱెదటినిచక్కనిచుక్కలఁగూడి యొక్కకా

సైననొసంగియుండడనియందురుతత్పురినుండుదుర్విటుల్.

గీ. ఈగతుంగాటు పామునకెపుడుబలియు

నొసఁగఁ డనునట్టిమాట యిట్లుండనిండు

చిట్టచివరకు నెంగిలిచేతనైన

గాకినేయనివాడనినొకులండు.

గీ. అట్టివాడయ్య నారెడ్డి / యప్పుడపుడు

హేమసుందరునకుమాత / మిచ్చుచుండు

దన్నువిడనాడ కేవళదప్పకుండ

మెచ్చులిచ్చిన చిరకాలమిత్రిఁడగుట.

వ. ధనవంతుండగు నీరెడ్డిని సందర్శింపఁదలంచి, హేమసుంద

రుండువిచారగ్రస్తుండె యొకనాఁడేకాంతంబునం గూర్చు

డి కర్తవ్యంబేమియుఁబాలుపోకయిట్లుదూఁచుచుండె,

గీ. తల్లిగతియించె, ముదిమదిదప్పెదండీ
పచ్చపూనైనలేదు నిప్పచ్చరంబు
వలపుబెంపున నాగోపి బాయగాను
వసుధ నీలీల కూశనైబ్రదుకరాను.

సీ. గోపిసంతాపించి బోపించునే మొకో?

దినవెచ్చ మేరీతిదీర్పవచ్చు
దండీయెంతయులోన వేడీ మొందుచునుండు
నాతని నేరీతినిరయవలయు
దమ్మాడు మఱదలు బడియుచునుండు
వారికుం దేరీతి బాపవచ్చు
గట్టబట్టయులేక బిట్టల్కతోనున్న
కులకాంత కేరీతిదెలుపవచ్చు

గీ. నార! యిల్లమ్మబోయిన బడవియయ్యె
గోరి కొనబోవువారికి బాటవియయ్యె
వాడలంగలకొండంతపలుకుబడియు
గోలుపోతి నీరీతి నేబేలనైతి.

గీ. వలచివలపించి కలయికనలరజేసె
బాల నాజాలమున సైపబాల దార
కలికిగా దదిమరునిపూములికిగాని
గోపి గాదది పీయూషవాపిగాని.

గీ. మోచ్చుగ ధనం బొసంగకయిచ్చకములఁ
బలికినంతనె ననుమెచ్చి / వలపుగొనునె?
మోచ్చులాడి వలపుధన / మిచ్చుదాక
పచ్చపైకంబు గుట్టంబు / చచ్చుదాక.

ఉ. అన్నలి నాయతాక్షికి బ్రీయంబొన గూర్చెదనంచు నాత్మలో
నెన్నిసలాభమేమి? ధన / మెట్లు భియ? విరక్తిజెంది రా
నున్నదిరాక మానదఁ యూటకయ్యుడిన, నుదఁ మీదఁగా
నున్నది కాకమాన దనియొక దలపెట్టి నహింపగావలెన్.

గీ. కలిమిలేకున్న లంజెతోఁ / జెలిమియేటి
కనుచుఁ గొందఱు వచ్చియుతు / రల్పచతులు
చెఱకుపండ్లైన వలపుఁ దా / రెఱుగఁగలరె?
బిడ్డకు ప్తేమెఱుంగును / గొడ్డురాలు.

వ. ఇట్లతం డపరిమితచింతాభరంబున డోలాయమానమా
నసుండె,

ఉ. ఆవగలాడి నన్నిక గృహంబును జేరఁగనీకు వీసమున్
నావలనకలభింప దనునమ్మికఁగల్గి యనాదరించు, నే
నేవగనై నవిత్తము గ్రహించి యొసంగెదనంచు నాసుతోఁ
గ్రోవివలెన్దడంబుచుఁ గ్రుమ్మరుఁజిక్కదు గుడ్డిగవ్వయున్.

ఉ. వారిజపత్రనేత్రఁ దనభార్యచూచి యనేకభంగులన్
గూరిమిఁబెంచినట్టి జనకుంగని చీకటి తప్పుచెయ్యులన్

జారులఁజూఱకొన్న నెరఁజాణను గోపిఁదలంచి మువ్వరం
గూరిచె ముండదైవ మని । కుందునతండువివేకశూన్యుడై

చ. మదవత్తియైనగోపి కసమానముగా ధనమీయకుండినన్
వదరుచు నింటికిఁగుడనిపల్కునిజంబనియాతఁడెంతయు
న్మదిఁదలపోయువేళఁగులమానినిపిల్చినఁజాలునుగ్రుఁడొ
బెదవులచేటుగాక నిరుపేదలకోపము లాభ హేతువే.

క. అలరులనమ్మిన స్థలమునఁ
గలకల పురమెల్లనవ్వ । గట్టెలనమ్మన్
వలసెఁగదా యని కుండున్
కులసతీవీక్షించెనేని । కొట్టంబోవున్.

క. వలవలయెడ్చుందడఁబడి
విలవిలమనిగింజకొనుచు । వెంగలివరుసన్
బలుకులఁ బలుకును తుదకున్
గులజలలోదాని బ్రదుకు । గొడ్డే అయ్యెన్.

వ. ఇట్లనేకవిధంబుల దుఃఖించి సూర్యుం డస్తమించుటయు
నెఱింగి,

సీ. ప్రేమించియొసఁగడే । రెడ్డిఁజూచెదనంచు
గుమ్మమ్ముదిగినంతఁ । దుమ్మెనొకఁడు
ఆకీడుఁదొలఁగింప । వాకిటఁదఱివేచి
వడిఁబోవ నెదురయ్యె । బాలవిధవ

ఇదియేమియని లోని | కేగివచ్చినయంతః

గన్తులంబడఁ డలఘాతకుండు

తులసినిదర్శించి | యెలమివచ్చుచునుండ

బలుకరించెను విప్రవరుఁ డొకండు

గీ. కూళ కేరీతిసరిపడు | వేళయనుచు

గోపిదరిఁజేరఁజాలఁ డీపాపియనుచు

నదను సరియైనఁగార్య మా | ననుచునెంచి

యొందుఁదలఁపక యింటఁ బరుండె నతడు.

వ. అట్లతం డింటఁ బరుండుటంజూచి, పృథులవేదనాభరంబు
న ననేకదినంబులనుండి దుఃఖించి మ్రోడైయున్న కుల
సతి యించుక సంతసించి, నేటికి మతిమంతుఁడయ్యెనొకో
యని యడియాస వహియించి, వదినెను విలోకించి, యిట్లు
నియె.

వ. వదిన! యెటుంగ వే మొశుభ! వార్త? గృహంబుననిట్టివేళలన్
గదినిబరుండజూడ మొకనాఁడయినన్ భవదీయసోదరుం
డదవదఁజెందెనేమొ? వలసఁబడిపోవ మెలంగెనేమొకో
ముదిత? ధనవ్యయంబునకుఁబొక్కెనొ లేకవివేకమెక్కెనో?
ఆసలణంగనాదుకనఁకాభరణంబుల వెచ్చఁబెట్టినన్
బాసె ధనాంగనన్ వలచిపాడతికుత్తుకబంటియప్పులన్
జేసె, యశంబురోసె, సిరిచిందులుద్రొక్కినయింటఁగాసులో
వీసములేదు, చెప్పుటకుఁ | బెద్దలులేరు; వివేకముండునే

ఉ. అత్తగతించె గాక, మగనాలు పతివ్రత సద్గుణాధ్వరా
లిత్తఱినామెయుండిన సహించు నె? యింతటి ఘోరమున్నె? రో
తొత్తులగు త్తకుంచుకొని మర్జనుడైన కుమారుబామునే?
చిత్తము సచ్చఁజెప్పి, చెడు సీతలనుండి మరల్చుకుండునే?

సీ. మామగా రప్పు దీమార్గంబు తప్పని
చెప్పిన నీ ముప్పు / తప్పకున్నె?

పినతండ్రియైన రోవెలఁదుక కలయిక
ధనహాని యనినఁ దా / వినకయున్నె?

మఱఁదియు నీరీతి / మర్యాదగా దని
నొక్క చెప్పిన నింత / పొక్కియున్నె?

వదినెరో నీవైన / వాదించి క్రమరీతి
బోధించియున్న నీ బాధయున్నె?

గీ. ధనకనకవస్తువస్త్రసంతతు లణంగె
జెప్పఁ దలనొప్పి, యప్పులు / కుప్పలయ్యె
నంత యింతయ్యె, నింతకు / వంతహెచ్చె
నెందు కీకుందు చాలు నిం / కెవతె బొందు?

ఉ. ఆయమెఱుంగకుండఁగవ్యయంబొసరించుటయట్టులుం
దుజ్జేయపథప్రవర్తియయి శీలము నాశముఁజేసె నక్క
వేయి వచింపనేటి కిక్కవిత్తమొసంగక యున్న గోపిరా
నీయదు; నీవెఱుంగ విడియేచుమి కారణమింటనుంటకు

ఉ. కంటసమేటి కావలపుఁ కానికిఁ చొత్తులు భార్యలైరి, నా
యంటుసహింపఁడించుకయుఁనంటినన్నా నముసేయునేమి? యే
గంటునెఱుంగ, నింక కనుగందని నాసొగసేల? చాలుఁ బా
డింటికి దీపమేల? త్యజియించెదఁ బ్రాణము లేల చెప్పుమా.

క. అకళంకయైన సతినో

వికటాత్ముల విటులఁగూడు ? వెలవెలఁదినో యే
లుకొని సుఖించిన మేలగు;
నొకయొరలో రెండుకత్తులుండునె చెప్పుమా.

క. ఘనసారమిళితనవచందన

మున్ మైనలఁది గోప్తదరిఁ జేరును నన్
గనునో చెప్పిన వినునో
కనకాంగీ ! యెద్దువుండు ? కాకికి నుద్దా.

క. ననుజేరి కష్టసుఖముల

వినునో ? కొనియాడనో ? ననుఁ బ్రేముడిఁ గనునో ?
తనకలిమి యిదోభోగము
తనలేమియె స్వర్గలోక ? దారిద్ర్యంబున్.

క. అడికపడ నా కేటికిఁ

బాడి వచించుటకుఁ బెద్దవారలు లేరో
దూడయు బట్టెయు నుండగ
వాడంబరమునకు గుంజ ? యటచిన కరణిన్.

ప. అని యిట్లు విలపించిన యవ్వనితామణిం జూచి యావదినె యిట్లనియె.

శా. నీలోఁజేవరవంతయైనఁగలదేన్ (నీభర్తయీలీల వే [యో శ్యాలోలుండయియుండు నే? యకటసంసారంబుపాడెనె ? బాలా నీతులనెవ్వ రెన్నిగతులన్ (వాక్రుచ్చినన్ లేదును మ్మీలాభంబిసుమంతయైన; వినుమా! మేలొందుమాజాణవై.

కం. నమ్మింపుము నీవలపున

నమ్మింపకు మింకకొంప; | నతిచతురతతోఁ

దిమ్మిని బ్రహ్మిని, బ్రహ్మిని

తిమ్మినిఁగావించునేర్పు | తెలియుముగోలా.

కం. మెల్లగ భూనయనంబుల

నుల్ల మురంజల్లఁజేయఁనోపవె ? బేలా

విల్లములు గలవారికిఁ

జల్లకడవలుగలవారి | సామం బేలా.

కం. తగవేటికి మగనాలిని

తెగుదెంపుగమగఁడువిడువ | దిక్కున్నదె ? యో

మగువా మగఁడొల్లడనుచు

మొగసాలకు మొరలువెట్టు | ముగుదవుగావా ?

గీ. వలచి వలపించి వగలచే | నలరఁజేసి

మగనిలోఁగొనఁ జాలవే | మగువ వినుము

చెలిమిమైఁ జేదు మేపింప | వలనుపడును
బలిమిమైఁ బాలుచావింప | వలనుపడదు.

శీ. వెలిచవుల్ గోరి మెలఁగెడు | ప్రియునిఁ దాను
లోఁగొనఁదలంచినట్టి యా | లోలనయన
హావభావవిలాసంబు | లరయవలయు
మగనివలపింపవెలలేని | నగలువగలు.

కం. ఇమ్మెఱుఁగవా ? యనునయివా
కృమ్ములపద్ధతి, నెఱుఁగవా ? | కలికివి గావో ?
ఎమ్మెలు లేవో ? కొమ్మా
పొమ్మెవ్వతె నేను నీకు | బుద్ధులఁదెలుపన్.

ప. అని బోధించిన తనవదినెంగని యవ్వనితామణి,

శీ. కలికి ! లొటిపిట శూలరోకండ్లఁగాని
యణఁగ దను సామ్యమునకు మీఁయన్నగారు
వెక్కసములాడినంగాని | చక్కఁబడరు
వినయముగ నెంతచెప్పిన | వినరు కనరు.

శీ. “ఆ”యనినయంత భయవినయములుదోప
సతయు తలలోనినాలుక | గతిమెలంగు
నట్టి మగనాలిచందాన | నతనియాన
కడుగుదాటనిదాన నే | నడుగమాన.

ప. అని వచించి, యమ్మందయాన తనడెదంబున నుప్పొంగు
మృఖింబు నణంచుకొనుచుఁ గన్నులఁ గన్నీరు రాకుండ

నరికట్టునట్లు చేలచెఱంగునం దుడుచుకొనుచు, లోనికేగి
యెల్లరు భుజించి పండుకొనిన యనంతరమున,

సీ. కమ్మసంపెగతావిగడలఁ బిసాళించు

జాటుకొప్పున జాజినరులఁదుటిమి

కొన్నెలతలఁదన్ని ॥ చెన్నొందుమోమున

సిందూరతిలకంబుఁ ॥ బొందుపటిచి

నిజతనూకాంతులనిగనిగల్ వెలిఁబుచ్చి

చెలువారు చెంగావివలువఁగట్టి

పిటపిటలాడుచుఁ ॥ బెల్లుబ్బగుబ్బలు

కదలకుండఁగఁ గంచుకంబుదొడిగి

గీ. కుందనముఁబోలు నెమ్మేన ॥ చందనం బ

లంది యుత్సాహమునను మిన్నంది, పచ్చ

కప్పురపుఁదావి దిక్కులగుప్పుకొనఁగఁ

దమలపాకుల నమలుచుఁ ॥ దలిరుబోణి.

గీ. మందహాసంబు కెమ్మోవిఁజిందులాడ

వలుఁద పైఠిణీఱవికెప్పెఁ ॥ బైటజార

కూర్మిమితిమీఱ నాత్మలోఁ ॥ గోర్కెలూర

నాత్మవిభుఁజూడ వగఁజెంది ॥ యవ్వెలంది.

ఉ. కాల్లుతడంబడన్ నగు మొగంబునఁ జిత్తుగవంతురింప మే

నెల్లచెమర్పఁ జెక్కిలియొకించుక కెంజిగిఁగ్రాల లజ్జచే

నుల్లముతల్లడిల్లఁ జను | లుబ్ధగఁగన్నులుచెమ్మగిల్లగా
మెల్లగవచ్చి భర్తకు సమీపమునన్ నిలిచెన్ వినమ్రయై.

గీ. సరసశృంగారసరసిలో | జలకమాడి
రతులహవణిల్లు భూలోకరంభయనఁగ
నచ్చట నతాంగి యైనలతాంగిఁజూచి
సొంపుపెంపొంద నతఁ డాదరింపకుండె.

కం. తనుజూచి మాటలాడక
కనికర మింతైనలేక | కనులెత్తక, ర
మ్మనిప్రేమఁ గాఁగిలింపక
తనపతియట్లున్న తెఱఁగుఁ | దలపోసిమదిన్.

మ. వనితారత్నముచేరి భర్తయనిసంభావించి ప్రాణేశ్వరుం
డనిప్రేమించిమగండుదైవమునుచున్ బ్రార్థించి, గాఢోపగూఢా
హనమీఁబోయినయంతఁబొమ్మనియెలంజాయంచు వేశ్యాంగ
జనఁగొలుండుగ్రహించునే కులసతీసంభోగసాభాగ్యమున్.

కం. విటులను వంచింపంగల
గుటిలాత్మలఁ గూడువాఁడు | కులసతిసురతం
బెటు లనుభవింపఁ జూచును
అటుకులరుచి యెద్దెఱుంగ | దనగా వినమే.

గీ. ఎదురుపాటున కెంతయు | నేడ్చుచుండ
నైత్తుకొన వేమియని నెత్తి | మొత్తుకొనిన

వానిపోలిక నాచాన | వానిపజ్జ
వెక్కికొనియేడ్చెఁ గొండద్రోవించునట్లు.

చ. అట్లు,

చం. వలవలయేడ్చిక్రిందఁ బడుభార్యనుజూచి యతండునీపయి
న్వలపురవంతయున్ గలదె? నాకునునీకుఋణంబుదీరె లం
జలవలెనుందువోయకటచచ్చెదోపొన్ననియేవగించుచున్
బలికెను; త్రాడుచాలదని బావినిబూడ్చెడువారలుందురే.

శా. వాపీకూపతటాకవాహినులకున్ ప్రాణంబులర్పింతు, సం
తాపంబోర్వఁగఁజాలనంచుఁగులకాన్ తారత్నమత్యంతము
న్గోపంబొందితపించిదుఃఖమున నుద్ధోషింపనామూఢుఁడా
గోపీలంబకుచోపగూహనములన్ గొండాడునున్నత్తుఁడై.

చ. అంత నానారీమణి హితోపదేశంబునకు నైన సమ్మతించు
నని యడియాసవహించి, భర్తంజూచి,

చం. కులసతియైనభార్యమదిఁగోరికలీరికలెత్త భక్తితో
నెలమినొనర్చుకార్యమతిఁ హేయముగాఁగనుపట్టుమీకుమీ
వలపులకున్ నిధానమయిపల్కులనేర్చునమీమనంబు రం
జిలునటులుండులంజ; పనిచేసిన పాతికవట్ట మఱగదా?.

శం. వాలాయంబుగ నింటను

మేలోగులఁ బాలుగొనుచు | మెలఁగెడు నాయి

ల్లా, లొల్లని మగవాఁడును

పాలొల్లనియట్టిపిల్లి | బాగుపడుదురే.

కం. మనకున్నది లేనిది మును

వెనుకలదలపోయకుండ | వెచ్చించుదురే

ధనమెంతయున్నఁగలదే

మనసెఱుఁగని కలయు నొడలుఁమఱదిన సివమున్.

ఉ. అగ్గలమైనమోహమున | నాచపలాక్షీకః జిత్రమిచ్చి యి

ల్లగ్గికి బుగ్గికిఁ విడచి | యక్కటపొక్కరొ సుంతయైన? నే

నెగ్గులఁబల్కినకదగదెఱియీసువహించినఁబాడియకానె? కా

దగ్గదికాకమాన దని | దైవముదూఁతెదఁ జావుఁగోరెదన్.

ఉ. జారులు లేరొ? యెందు నెఱఁజాణలఁగూడినవారుగారొ? నం

సారముగుల్లఁజేసి కులఁమానినిఁబాసి యశంబురోసిరో?

“హా! రసికుండ విట్లుతగునా” యని యించుక వెక్కి వెక్కివై

బోరున నేడ్చి పైఁబడియెఁముద్దులగుమ్మయతండుమ్రాన్పడన్.

కం. న్యాయాన్యాయము లెఱుఁగని

యాయతీహీనునకుఁజెప్ప | యత్నించిన యా

జాయ “అపృష్టోపిశుభం

బ్రూయా” త్తనునీతివాక్యమును వినెనేమో”

కం. నయపద్ధతిచే నాసతి

ప్రియునిన్ వ్యసనంబునుండి | ద్రిప్పఁదలంచెన్

దయలేనివాఁడు వినఁ డా

రయఁ; జక్కిలిగింతకలదె | రాతిప్రతిమకున్.

వ. అట్లు వలవలయేడ్చి, పైబడిననిజకాంతంజూచి యాదు
ర్వీటుండు,

కం. ఇల్లలికినఁ బండువగునె
యుల్లాసముఁజూపినంత (నొల్లునె యుల్లంఁ
బిల్లాలననుచు మిక్కిలి
యుల్లాపములాడనేటి (కొడలుమఱిదితే.

కం. చెఱచితినే సంసారము
మఱచితివే గౌరవంబు? (మగనికిబుద్ధుల్
గఱవగవచ్చితివే? నీ
యఱచేతికిఁ బండ్లువచ్చె (నౌనే లంజా.

ఉ. గవ్వకుఁజేయ వీవడవిఁగొచినవెన్నెలఁ బోలియుండు మీ
జవ్వనమీ వెఱుంగవుశ్మశానమునందలిపూవు చూప? నా
నొవ్వుదలంప కిట్లఱవ (నోటికివచ్చినయట్లు ప్రేరెడే !
క్రొవ్వణఁగింతునంచుఁ బడద్రోచెఁగులాంగనఁజ్ఞానర్తురే.

1. అంతతోఁబోక కూర్చుండు (పంతగించి
యొండుదండఁబుచేనంది (రండయనుచు
వెలఁదిఁజాఁగొట్టె దుమ్ములు (విఱుగునట్లు
మెచ్చఁదగుఁగాక యేమనవచ్చు నొర.

చ. వెలవెలఁదిన్ వరించియవివేకమునన్ ధనధాన్య సంచయం
బలఁతిగ వెచ్చఁబెట్టి, వలఁపఱిడిసేసిన భర్త యెగ్గులం

బలికిన నోర్వలేనికులమానినిపైఁబడు దండతాడనం
బులకు సహించునే? యునుఱువోయినమేలగుఁగాక; దగ్గినన్
న్నిలువని ముక్తుతుమ్ములకు నిల్చునె? మూఁఁ డెఱుంగకుండు నే.
సీ. వెల కాంత మొలపొంత | వలపెంత నెలకొన్నఁ

గులకాంత యనుచింత | కొంతలేదె ?

ధన కాంతయనినంతఁ | దనకెంత నెనరున్నఁ

దనకాంతవలవంతఁ | దలఁపవలదె ?

వగలాడివగజాడ | లొగిజాడ, మగవాడ !

మగనాలి దిగనాడ | వగవఁదగదె !

పల్ల వాధరబుల్లసిల్లు పల్లవుడై న

నిల్లా లనిననుల్ల | మొల్లకున్నె ?

శీ. మెచ్చి కుచకోకలకుఁ గోక | లిచ్చగాక

గృహిణి కొకరూక మొకపోక | యాయరాదె ?

ఎందు కీవీక జోకగ | నేలలేక;

యేటికీధాక సానింటి | కెలమిబోక.

వ. వెండియు నాధూర్తం దుగ్రిందై, విలపించిన వధించెదం
జాడు మావలికేగు మను డమ్మానిసీమణి చేలచెఱంగునఁ
గన్నీరొత్తుకొనుచు లేచి, యల్లముతల్లడిల్లఁ గాళ్ళుతడం
బడఁ బల్లటిల్లక యించుకయోర్చి, భర్తంజూచి,

ఉ. “పొడ్చినమాడ్చినన్ బారలిపొంగినదుఃఖమురాకయున్నెన
న్నీడ్చినఁబూడ్చినన్ మఱియు | నేపటగొట్టిన నేడ్చుదాన, నే

నేడ్చినఁ బాలుగారు నె? యొకిం చుకకిం చవహిం చికన్నులన్
దుచ్చెడు వారలుంగలరె? దోసము నాయది ప్రాణనాయకా!

ఉ. కొట్టిన నేమి నామనముఁ కుందు నె? న న్విడనాడి యాపెజే
పట్టుటఁగా దెయింతవలఁవంతకుఁ జిక్కితి; దాడునామెడన్
గట్టినదాది మిమ్ము నట్రకంటనుజాచి యెఱుంగనట్టి నా
కిట్టియవస్థ రాదగునె? యింతకునోర్చితి నెంతజంతనో.

కం. ఏగోడు లేక హాయిగ

భోగించి సుఖంపకుండ య భూతమువలె నా
కేగోపి దాపరించెను;

బాగోగులఁ జూడ రీరు య బ్రదుకంగలనే.

ం. నిందించిన దాసిగనభి

నందించిన భార్యగఁ జరణంబులఁగొలుతున్
నందింబందినిఁ బూదిన్

నందినిఁ గావింపఁజాలిన ఘనులుగారో ?

కం. అనరాదు గాక యాడుది;

తనవలె ధర్మంబుఁదప్పి య తప్పులగనియై

తనభార్య సంచరించిన

మన సొప్పునె చెప్పు డెట్టి య మగవానికి నేన్.

ఆ. వె. తగనిపనులు నేయుఁమగవాఁడు సరసుండు

యువతినేయునేని య సుసువువోవు

న త్తకొట్టెనేని | యదుగోటికుం డండు |
కోడలైనఁగొత్త | కుండయండు.

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడినయట్టి కాం
తారత్న మనియైనఁ | దలఁపవలదె ?
కాసులోవీసంబుఁ | గానరాక గృహంబు
గుల్లయ్యెననియైనఁ | గుండవలదె ?
పలువురురోపించి | భాపించి దూపింతు
రనియైన నించుక | యరయవలదె ?
సానితోబేరంబు | సంసారమున కెంబుఁ
గడుదూర మనియైన | నడలవలదె ?

గీ. కామ మనునంధకారంబు | కనులగప్పెఁ
గడకుఁ గడతేటెఁ గంపంతఁకాపురంబు
పాడిఁ జెప్పిన మీకుఁగోపంబువచ్చు
దప్ప దీచుప్పు మీకులే | దొప్పుఁదప్పు.

గీ. జటభి మీకు తియ్యనితెల్లఁచెటకువండు
గంటు లేని యిల్లాలు మీఁకంటిపుండు
విడువుఁ డీచెయ్యులనిన మీ | యొడలునుండు
నెడరుగన రొండు మీయింట | నెవతెయుండు.

గీ. కడకుసతియని యైన నా | కడకురండు
కాఁగిలిదెగొండు వేగ మీఁకాఁగిలిండు

ఉన్నమాటన్నఁ జాలు మీఁ యొడలుమండుఁ
గింక; వేలెండు సానింటిఁ కింకపొండు.

మ. అని యారీతిఁదెగింపులాడుతటిఁగౌనల్లాడఁగా శ్వాడమిన్
గనులన్ బాష్పములూరవర్షమువలెన్ | జన్మొండలంజాటహః
యనుచుండైవముదూఱుచున్నగనిసౌఖ్యంబున్నదిన్ న్గోరుచు
న్వనితారత్నముబోవుచున్విడిచెనిశ్వాసంబువిశ్వాసమున్.

వ. అనంతర మాహేమసుందరుండు.

గీ. “కాంతయేగెగదా” యనిఁ సంతసించి
పానుపుంజేరి మెల్లగఁ బవ్వళించి
రాత్రిఁ బాటించె బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
జన్మమున కొక్క శివరాత్రిఁ సామ్యమునను.

వ. అట్లతండు పవ్వళించియు, నించుకంతయు నిద్దుర లేమింబొ
రలాడుచు, లేచుచు, వెండియుం బండుకొనుచు, నేటిరా
త్రి కంతంబు లేదొకోయని నలుగడలఁ దిలకించుచు, నేడి
ట్టియవస్థఘటిల్లునే యని చింతిల్లుచు, గోపిదలంచి సం
తాపించుచుఁ గన్ను లఱచేతఁ బెట్టుకొని యుండునంత.

మ. సిరులాసింపకుండింటి కేగుడనుచున్ శీఘ్రంబుగామీపున
స్ఫురతాసక్తికిస్వస్తిఁ జెప్పఁదగునంచుజోరులన్ జారులన్
గరుణందోలియినుండువచ్చుననుచున్ గాఢాంధకారంబునుం
దరునజ్ఞానములోనదుర్యశములోనన్ దాఁగెఁబెంపొందగన్.

క. గులగుల మేల్కొనుపక్షుల

కలకలనాదంబు లెసఁగెఁ | గాకులు కూసెన్

వెలవెలనాతెను దివ్వెలు

తెలతెలనాతెను, కడలను | తెలుపులు దోచెన్.

మ. సరసుండౌ నెకులాంగవన్విడచి వే | శ్యాలోలుండౌదుర్జనుం?
డరయన్ నా మకులం నునాతఁడుశతు | డౌ; దక్షిణుండౌ న నా
వరుసన్? ఛాయనుబద్ధినిన్ సమముగాఁ | బాలించెదన్ జూడుడం
చరుణార్కుండుదయించెగాముకులుచిం | తాక్రాంతులైభీతిలన్.

వ. అనంతరము శీఘ్రముగఁ గాలకృత్యంబుల నిర్వర్తించి,

గీ. చిన్నవోయిన నెమ్మోము | చెన్నవొఱఁగఁ

గనుల కెంజాయదిక్కులఁ | గడలుకొనఁగ

బలిమి యుడివోవ జీవచ్ఛవంబుఁబోలి

హేమసుందరుఁ డారెడ్డియింటి కేగె.

ఉ. వచ్చినవానిఁజూచి విట! వర్యుడు రెడ్డికులావతంసుఁ డిం

వచ్చుపడంగ నిట్లనియె; నాదట నాచపలాక్షి గోపిరా

నిచ్చె నెనిన్ను? నన్ను గననిచ్చె నె? సుద్దుల మెచ్చు గుద్దులన్

ముచ్చటలందు నిర్దులుచుఁ పొచ్చెమునొచ్చెములే? యుందురే.

ఉ. కోపమువచ్చెనో? యకట! కూరిమిదప్పెనో? యేవపుట్టెనో

నాపయి? మూఁడునాలుగుది నంబులనుండియుమిశ్రుడైన యీ

పాపినిఁజూడరావు; నిడు! వాలికచూపుల నేపుఁజూపు నా

గోపిలభించె నీకిపుడు; | క్రోఁతికిఁ గొబ్బెరకాయరీతిగన్.

ఆ. పిచ్చగుంటుమీఁద / వచ్చె భాగీరథి
యనినయట్లు నేటి / కైన నన్ను
నాగృహంబుఁ బావనం బొనరింపఁగఁ
జూడవచ్చి తదియ / చోద్యమయ్యె.

ఆ. నిన్నరేయి నేను / నిన్నుఁ జూడఁదలంచి
యెలమి గోపియిఁటి / కేగియుంటి
నామె నన్నుఁజూచి / యరిగెఱోనికి నిన్ను
జూడనెతి నీను / జూడలాతి.

చ. అనవుడు సుందరుండు హృదయంబున నించుక సంతోషించి
యావనితకు వీనికిం జెలిమివాటిలెనోయనియెంచి, వెండియు
న్ననువిడవాడియొకొకని / నాతి కనుంగొన దంచునెంచి యి
ట్లనియెను కూర్చి పేర్చియుఁబలియల్పడఁబల్తలఁదేనెలూరఁగన్.

చం. ఎఱుంగవె గోపిఁదగుల / మేర్పడినేటికి వత్సరత్రయఁ
బరిగెఁగదా? నిజంబుగ లెతాంగిననుస్వలపించిమెచ్చె; మా
యరువుర దైవమిట్లు నృజియించి ఘటించెనుగాక యూహిత
సరిపడునే పరస్పరము? / జారలుజారులులేరె భూస్థలికా

గీ. ఈ వెఱుంగవె? యాయంశ / మిట్టులుండఁ
జెప్పగారాని యప్పులు / కుప్పలయ్యె
ముప్పుఘటియిల్లె నీలోడఁ / జెప్పకేమి?
చల్లకెవచ్చి ముగ్ధ దాచంగ నేల?

గీ. ఈరహస్యంబు లెవరితో ? నే వచింతు
నే వచించెద వినువార ? లెవరు గలరు?
ప్రాణసఖుడవు నినుమించుచారు గలరె?
ఎఱుక పిడికెడుధనమందు ? రెఱుగ వాళ్ళొక్క?

గీ. అహహ! వెచ్చింపఁ జేతఁ గానైన లేదు
ప్రాయ్యిలొఁజూడఁ బిల్లి పరుండఁజూపె
గర్జిచ్చపొదఁగదలించిన ? కరణిఁగాదె
యనుచు నీప్రాపుఁగోరితిఁ ? బ్రాణసఖుడ.

ఉ. జేనెడుపొట్టనింపుటకుఁ సేగిఘటిల్లిన, దైవ మీయఁడే?
హానితొలంగకున్నె? యనియాత్మఁదలఁచితిఁగానిరాజుపెం
డ్లానికి ముష్టిచాతయనులొగున నీవు సఖుండవయ్యఁ గా
నైనను లేకయుంటి నహాహావిధి నేమనవచ్చు మిత్రమా.

చం. అరయస్వయంమహేశుఁడుధానిధిపుడాత్మసఖుండుమా
మయు, నిరులకుఁ జక్రివర్తి, పరికింపసుతుండుగణేశుఁడైననీ
శ్వరునకుఁదప్పెనేయొరులపంచకుఁబోవునవస్థ? యిందిరా
వరునకుఁ దప్పెనో పరులప్రాపక మేనన నెంతవాడనో.

క. అని వెక్కియెడ్చిపలికిన
విని యెంతయు జాలిఁదూలి ? ప్రియమిత్రునితో
ధనవంతుఁడైన యతఁ డి
ట్లనియెక బీయూషవర్ష ? మఁతటఁ గురియన్.

చం. అలరుల నన్ని కట్టియులనన్నినవారలు లేరో? నేడు నీ
తలనజనించెనే? వినమె ధర్మజుఁడెంతయువంతఁగుండె, నా
నలునియపస్థమున్ వినమె? నాకును నీకును భేదమున్నదే?
యలజడిఁడెందనేటికి గృహంబునఁగాపురముండ వాపదల్

ఉ. ఏడుపువచ్చుగాక సహియంపరెధీరులు? కల్మిలేములం
దోడినవారు లేరో? గెలుపొందినవారలు లేరో? యెంతమా
టాడితి వేనునీకొనఁగనా? విను మోడలు బండ్లవచ్చు బం
డ్లోడలవచ్చు; నేనెఱుఁగినో? గ్రహియించితి నీను భావమున్

చ. ఎఱుఁగవుగా? కృపామయుఁడహీనగుణాధ్యుడువార కామి నీ
సరసుడు, వెంకునాయుఁడను సజ్జనుఁ డిచ్చటిరాజుగాఁకిం
బరమహితుండు, నాకుఁబ్రിയు బాంధవుఁడాపునువానితోడనీ
చరితముఁజెప్పినాడను నిజంబుగనీకులభించు వృత్తియున్.

ఉ. “నీతిఁగలట్టిశూరుఁడవునీ” వనినన్ దనప్రాణమిచ్చు, మా
జాతికే బెద్దవాఁడు, గుణసంపదలం గలవాఁడు లోకవి
ఖ్యాతిఁగలట్టివాఁడు, చెలికాండ్రకుఁగొంగుపసిండియెల్లవా
రాతనిమెచ్చవార లపురాయనిరాయని వెంకునాయనిన్.

చం. పెరవుననేర్పునందగిన పేరుఁబ్రతివ్యయసంగహించిసుం
దరుఁడుఘనుండు ధీవరుఁ డనింగనటింపుము నేటితోన నీ
కటవునశించెఁజూవె యధికారముచేకురెఁజూవె యెట్టులే
నిరువదిరూకలైన లభియించినఁ జాలదె నీదువృత్తికిన్.

చ. సరసుఁడు వెంకు నాయుఁడనఁజాణఁడు సానుల మేలు వాఁడునీ
వరమర లేనిభావమున | నాతనిఁ గొల్చెదవేని గోపిఁగో,
బరిచయమించుకంత గలుఁపంగలవాఁడవ యేని మిత్రమా
సిరులకుఁ బముండు నె? వచ్చించితి నీకురహస్యమార్గమున్

గీ. గోపి తనవాలుఁజూపులకొదూపుగముల,
నేపుఁజూపిన నానాయఁ | డోపఁగలఁడె ?
పాదదాసుఁ డొఁగాక; పోవలయుఁజూవె
భానుఁ డస్తమించినయంత | వానికడకు.

చం. కలనయిన న్మఱొక్కరునిఁగన్నులఁజూడదునిశ్చయంబ ని
న్వలచినజాణగోపి యొక్కపట్టున నూఁకొన దెట్టులైన నీ
పలుకుల నేర్పుఁజూపి ధనవంతునిప్రాపనినచ్చఁజెప్పు మీ
వలనుల నీకుఁజెప్పుఁగలవాఁడనె నేర్పరి వీనెఱుంగవే ?

చం. అనివచియించి రెడ్డిసఖుఁడాయనియాతనిఁగొఁగిలించినా
యనిఁగనివృత్తియున్ బడయుఁగాయనిమా యనికూర్చినర్థము
న్గొనుమనియిచ్చి, వానిమదిఁగోరిఁగీరికలెత్తఁ బొమ్మనెన్;
మును వినమో 'శ్రితావనసః' మోనహాధర్మ'యనంగఁబాడితుల్

ఉ. ఆతఁ డొసంగిసట్టిధర్మములయుఁగైకొని సంతసించి, నీ
చేతనగాదె నేటికి నశిచెను పేదటికంబు, నాదు నా
కృతుఁడొకపియెట్లయిఁగార్జ్యమునరైదఁజూడుమంచుల
జ్జేతరచిత్తవృత్తిజనియెన్ మదిఁబెక్కుతలంపులూరఁగన్.

ఉ. జాత్యభిమానమున్ విడువ | సత్పథవృత్తిదోషంగలేమి దు
ష్కృత్యములాచరింపఁ బెరఁగెనుగదా? యపకీర్తిమూల మీ
దౌత్యమొనర్చియాతరుణిఁ దార్పవలెంగద; యింతకుం ధనం
బత్యధికంబు చేకులుగదా? మతికన్యవిచార మేటికిన్.

గీ. తార్చుటయు దౌత్యకృత్యం బొనర్చుటయును
తప్పుగాఁదోచ దదియు నాతలనలేదు;
తరుణిదమయంతిఁ దార్ప దౌత్యం బొనర్చె
సద్యశఃస్ఫూర్తిశ్రీనలఁచక్రవర్తి.

గీ. కలిమి బలిమిని చెలిమిని | గలుగవలయు
సకలకార్యంబుల కీవియ | సాధనములు
విత్తము ప్రధానమనియందు | విత్తమున్న
దీని తలఁదన్న లంజలు | వేనవేలు.

వ. అని యిట్లు హేమసుందరుండు నిశ్చయించి, చని చని, వే
శ్యవాటికంబ్రవేశించి, గోపినసించుగృహసమీపమున
కేగినంత,

సీ. సంగీతనామకస్తనముఁ దుగించినయంత
విలపించుపలుకుల | వెలఁదిఁ దలఁచి
చాకిదెబ్బల కోర్వఁజాలక యొండ్రించు
గార్దభకంత సఖ్యంబుఁబడసి
దుర్గంధభూమివృక్షార్గంబులనురేగు
మఱి కామశక సమ్మతినిబొంది

జనులు రాలనులువ్వ / సాధ్వసంబునఁబాటు
వానరంబులతోడఁ / బ్రతిఘటించి

గీ. కాక ఘూకభేకంబులఁ / గాఱుసేసి
కాసరీక సరంబుల / నీసడించి
శాకినీధాకినులఁ దోలఁజాలినట్లు
పాటలాధరి యొకపాట / పాడుచుండె.

గీ. అట్టులాలపించినపాట / నాలకించి
సాటిలేనట్టి యీబోటి / కోటిసేయు
కూటమికిఁగాక పాటకు / సూటిపడునె?
యనుచు మది నెంచి లోనికి / నరిగెనతఁడు.

వ. అనంతర మాగోపి, తన గానకళానైపుణ్య మట్లుండనిచ్చి,
చ. తనసరసుండువచ్చెనని / దబ్బునలేచి, వియోగబాధకున్
గినిసినయట్లు వానిఁబరికించి, కులాంగనకుండుఁదీర్పగా
ననువిడనాడిరో?యకట / నాతలఁదన్ను మఱొక్కసుందరి
న్గనుఁగొనిరో?వచింపుఁడనినన్ వినిసుందరుఁడా మెక్కిట్లనున్.
చ మగువ! యెఱుంగవేమి? యనుమానవశంబున రాకయుం
దునా?

తెగువకు హేతువాత్మసతిదేర్పఁగఁగాదుమఱొక్కసుందరి
న్దగిలియుగాదుచెప్పెదయధాస్థితి నిన్నటిరేయి యింటనే
మిగిలితిఁజూవె విత్తమున్నిమిత్తము చిత్తముతత్తటిల్లుటన్.
చ. నలినదళాక్షి నిన్నెఱుగినా? చిరకాలసఖుండ, రూకలన్
జలజలరాల్చి, ముద్దుల నొసంగిన పైమొగమెత్తిసుద్దులన్

బలికెదవానెజాణయని | పైబడి కొఁగిటజేర్చి “గోపికా
వెలగలదేయొసంగఁగలనే” యనియిచ్చెబదాఱురూకలన్

వ. ఇట్లు,

గీ. రాకరాకవచ్చిన యట్లు | రూక లొసఁగి

అఖిలసంపద లిచ్చినట్లలరి యతఁడు

మత్తుగొని తత్తరిల్ల న | మృగువచూచి

“చాలు సరసుండ విప్పుడు | సమయమగునె.”

చ. అనితొలఁగించి యిట్లనియె | హారసికుండవు నీవెఱుంగవే?

దినరతికిందడంబడుదె | తేకువదప్పి యనుండు గుంకకుం

డునె? శశిరాకయుండునె? కడుంగడునుల్లముపల్లవింప ని

న్నెనయకయుందు నేయకటయెందుకుతొందర హేమసుందరా

ఉ. చొకగఁజిక్కినట్టి నెరజాణఁగదాయని యాత్మనెంచినన్

జోకగనేలుచుకొరతుల | సొక్కుచు సోలుచు నిన్నినాళ్ల కీ

రూకలొసంగినాడ వపురూపముగా విధినేమనందు; నీ

రాకడలేడనేర్చితవు | రావిటరాయఁడ సంతసించితిన్.

ఉ. ఈవదునాఱురూకలకు | నింతయవస్థ తటస్థమయ్యె న

న్నీపయినెట్లు లేలెదవో? యెట్లుసుఖంచెదనో? యెఱుంగ; నీ

కాపున నిన్నినాళ్ళు గనుగందక కుందకయుంటి నింక నా

కాపురమంతరించె; గడగండ్లకుఁజిక్కితిసాంపుఁదక్కితిన్.

చ. అనవుడుసుందరుండు ధవళాంబుజపత్రవిశాలనేత్ర వే

ధనికుఁడు నీదుకంటఁబడితాళఁగలండు? జగాన నేనొకం

డనెమగవాడనే? తగిననాధులు నిన్నుభరింపలేరె? మే
లొనరకయున్నె? పూనుమిఁక యోపికనోపిక వాణిగోపి కా.

ఉ. చెప్పెదనొక్కమాటవిను | శీతకరానన! ముప్పుదప్పి నా
యప్పులుతీరుఁదాకధన | మంతయుఁజేకురుదాకసౌఖ్యముల్
తప్పినదప్పుఁగాక, నినుఁదప్పిచరింతునె? యాకు బేరునిన్
దప్పక తెచ్చినీకొనఁగెదన్ మనకే మిటగోపముండునే!

క. ఈయూర వెంకునాయఁడు
వాయువువలెఁ బాయకుండు | వైభవజితగో
నాయకుఁ డనుసేవిత భూ
నాయకుఁడు ధనవిజితధన | నాయకుఁ డనగన్.

క. వనితలతలమూనిక మని
జనులెల్లఱుఁగూడి నీను | చక్కదనంబున్
గొనియాడఁగఁ జెవులారఁగ
విని యాతఁడు నిన్నుఁ గూడ | వేరురుగొనియెన్.

కం. ఈనాఁడు నిన్నుఁ బూడఁగ
నానాయఁడు వచ్చు మెచ్చు | సర్థము నిచ్చున్
బోనాడక లోఁగొనుమా
నీ నేరుపుఁజూపి వాని | నయ్యముఁగనుమా.

కం. మనరాజగారిమిత్రుఁడు
ధనవంతుఁడు నీదు పాద | దాసుం డయ్యెన్.

మన కెందులోప ముందునె?

వనజాయతపత్రినేత్ర | బాగుగవినుమా.

గీ. అని యతండు వచించిన | న వ్వెలంది

రెడ్డి తాను గతించిన | రేయిఁ గూడి

యనుకొనిన యట్టులామోఁ బో | యనితలంచి

యిట్టు లనియెను తనగుట్టు | మట్టుమీఱ.

శా. చాలుంజాలుమనోహరామెఱుగునున్జ్వాళింపుడీమాటలిం

కేలా? నాహృదయంబెఱుంగుటకుఁ గాదే మీరలూహించిరి

లీలల్ క్రొత్తగనర్చివారో? హృదయక్లేశంబుఁబొందింపఁగా?

మేలోహా! యతఁడామహేంద్రుఁడయినన్ | మిమ్మున్విసజ్జింతు నే

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండియాడి ప్రేమించిన

భర్తకుఁ దొలుదొల్త | స్వస్తిఁజెప్పి

కడుపార ననుఁగాంచి | కడుఁబేర్చిఁ బెంచిన

తల్లిదండ్రులనుష్టా | చెల్లుఁజేసి

రాకపోకలలోటు | లేకుండఁ గొనియాడఁ

గల బంధువులకు మంగళముఁబాడి

ననుఁ గన్నులను గప్పుకొనియేలుకొను విట

కాండ్రకు భరతవాక్యంబుఁబలికి

గీ. తప్పిదం బయ్యు నాముష్ట | తప్పు ననుచు

నిన్ను బిగి కౌఁగిటంజేర్చుకొన్న నన్ను

వెంకునాయునికి జేర్చి / విడువఁదగునె?
యీనఁగాచి నక్కల కిచ్చు / వానిపోల్కి.

మ. చనవుంఁగెకొని తన్నినన్ గఱచినన్ / జంకించినన్ వద్దువ
ద్దనినన్ పొమ్మనియేడ్చినన్ వడివడిన్ / హస్తంబులన్ బట్టినేఁ
గినుకంజాచిన జాణవేయచుచుఁ జక్రీవద్రతప్రక్రియన్
ననుమప్పించిననిన్నుఁ బాయఁగలనే / నాయండు నా కేటికిన్.

ఉ. ఏమనుదాన నేమనిన / నేమగునోగద నిన్నుఁ బాసి యె
ట్లేమనుదాన, నీవువచ్చియించినచొప్పునఁ జేయకున్న లో
నేమనినన్ను దూతెదవో? యింతకుఁ జెప్పెదనొక్కమాట నీ
మోమును జూచి; నీరమునముం చెవొక్కిరమునందుముం చెదో.

గీ. వలచివచ్చిననాయుడు / బావగారి
నలరఁజేసెద నీ వనినట్ల నేడు;
“ఏను నిక బాయ” నని బాస / యిచ్చెదేని?
మాటపట్టిన మనకు మోమోటమేల?

చం. అనిన నతండు గోపిబిగ్గియారఁగవుంగిటఁ జేర్చి ముద్దులన్
గొనుమనియిచ్చి, మెచ్చికొనఁగోల్లనుముంగురులన్ నిమిర్చియా
వనజనితాంధుఁడై పలికె / “బంగరుబొమ్మవు నిన్నుఁ బాసి నే
మనఁగలనే? లతాంగి వినఁమా యనుమానముమాని మానినీ”

గీ. వానిధన మెల్లఁ గొల్లాడఁవలయు ననుచుఁ
బొలఁతి యారీతిఁ గావింపఁవలసె మనకు

నిన్నుఁబాసి చరింప నా | కన్నులాన
యనుచు వచియించి వలపుల | నలరఁజేసె.

వ. అనంతరమున,

ఉ. అక్కఱితీతఁజాలునని | యాత్మఁగడుంగడు నుల్లసిల్లి, “నీ
చెక్కుచెమర్పకుండఁనుశ్రీసతిఁజేసెద, వెంకునాయనిన్
డక్కఁగొనంగనోపుదువుటక్కులెఱింగినపెక్కులాడివం”
చక్కడనుండి నెన్వడి గృహంబునకేగి భుజించి తృప్తిగన్.

ఉ. “ఎక్కడఁదెచ్చెనోయెఱుగఁమింతధనం”బనియింటనుండువా
రక్షజమంది లొనలరఁనట్టల బియ్యముఁబప్పుకూరలన్
జక్తనిబట్టలన్ గొనియొసంగి యతండుపరుండె; నంతలో
జక్తవతేడుగుంకెనెఱిసంజనుపతులుఁబాతెగూడ్లకున్

వ. తత్సమయంబున హేమసుందరుఁడు మేలుకొని,

గీ. కన్నులనుపిప్పి దిక్కులఁ | గలయఁజూచి
పొద్దుగుంకెనో యనిలేచి | ముకురమునను
ముఖముఁ దిలకించి తిలకంబుఁ | బొందుపఱిచి
వెంకునాయనిహేయంప | వేగఁజనియె.

చం. చనిచని వెంకునాయని నిశాంతము మెల్లగఁజేరిలోనికిం
జని తనరాకఁదెల్పినకొసం జనుదెంచి హసించి నాయఁడి
ట్లనియెను-రెడ్డిఁజూచితివెయ్యాశనిపంపునవచ్చియుందువో
ననితలయూచి, భూవరునకంతయుఁజెప్పితి హేమసుందరా.

ఉ. వైద్యమునందు మేటివని | పల్వురుఁజెప్పుకొనంగవింటి; నా
విద్యరహిండుగాదె వనవిధులపై నధికారిమున్న; దు
రేభద్యవనాశ్రుతేలుటకుఁ | బెద్దతనంబునృపుండొసంగెఁగా
ర్యోద్యమభారమూచినరఁపోత్తముచిత్తముఁగొమ్ముమేలగున్

గీ. ఘోరకాంతాసీమాధికార మొందు
చేకురెంగద యనిసంతఃసింపవలయుఁ
బనులొనర్చినకొలఁది రాబడియుఁగలదు
వేతనము స్వల్ప మవియెంచి | విడువరాదు.

గీ. వనములన్ బర్వతముల నేవకులఁబెట్టి
సొపుదైవాఱ నీవు పాలింపవలయు
భళిర రసికుండ విప్పుడు | పాలకుండ
వైతివి ఫలించె నేడు నీజాతకంబు.

చం. పతి నినుమెచ్చునట్లు పనిపాటులకెంతయుసాతించు న
ట్లితరులొనర్చుతప్పులగ్రహించియెఱుంగనియట్టులుండుమా
యతివినయంబుతోననిన నాఖిలుఁడౌదలయూచెఁజిత్తమం
చతివినయంబు ధౌర్త్య మనునార్యులవాక్యమెఱుగకుండునే

ఉ. వెండియునాయఁడిట్లను వివేకముఁగల్గిమెలంగుమింగిత
జ్ఞుండనిభూమిపాలుఁడు నినుంగొనియాడినఁజాలు వాడురా
కుండనొనర్చి కష్టముల కోర్చిన మేలగుఁగాదె? యద్దీయ
ట్లుండె; మఱొక్కమాటకునదు తరమిఁగలవంచునెంచెదన్.

ఉ. పాటలగంధిగోపిగళఃపాటవమొప్పఁగఁ దేనె లూరఁగన్
బాటలఁబాడుజాణయనిపల్వరుగొప్పగఁజెప్పుచుందు రా
మాటనిజంబె? పామరులమాటలలో నిజముండ దైన మో
మోటముదక్కి చెప్పునిజమోయన్మతంబొయెటుంగగోరెదన్

ఉ. గానకళారసగ్రహణకాంక్షకడుంగడుహెచ్చె; గాయకులే
వీనులకింపునింపరు చలింపక పాడిననేమి? స్త్రీగళా
నూనవికన్వరన్వరరసోల్బణముండకు, నిశ్చయంబుగా
పానులఁజెప్పిచెప్పవలెఁ జానలనెల్లఱ బాడనేర్చినన్.

వ. అనిన విని చిక్కఁగదాయని సంతసించి,

చం. సరసులు గోపిపాటవిని సన్మతులీయఁగ నేనువింటి రాలే
గరఁగిసగ్రవింప, శుష్కతరుకాండమువెండియుఁబల్లవింపను
న్వరమునఁగంచుగంటవలెఁ బాడఁగనేర్చినకంబుకంఠి, యా
తరుణినిఁజెప్పిచెప్పవలెఁ దక్కినసానులగానమాధుగిన్.

ఉ. స్వైరవిహారధీర రతిసంగతుల న్నుతిఁగొన్నప్రౌఢసం
సారిణిఁబోలియుండు నెఱిజాణ నిజంబుగ దానిబోలుశ్చ
గారవతిన్మఱొక్కరితఁగనము గానమటుండనిండు; మీ
కోరికఁదీర్చు నామెయనుకూలగతిన్ బహుభావతేటికిన్.

ఉ. అక్కట వెంకునాయఁడనినంతనయామెకుఁజెప్పకేమి? ను
నైక్కులుచెమ్మ గిల్లుదనుసీమగగుర్పునఁ దల్లడిల్లు; జన్
ముక్కులుకంచుకత్తుటనమున్ బొనరింపఁగ నుల్లసిల్లు మ
క్తువయెట్టిదోయెఱుఁగుమన్మధుఁడొక్కఁడునిక్కువంబుగన్

గీ. భోజనముఁ జేసి మీర లభోజవదనఁ
జూడఁదగియుండు రండని | సుందరుండు
వెడలె; వేశ్యాఁ వేశప | వేశమునకు
గాన మనునది ప్రథమసోపాన మౌర.

గీ. హేమసుందరుఁ డాగోపియింటి కేగి
రొట్టెవిడిగి నేతంబడ్డ | యట్లు లయ్యె
నాతి యని పూసగుచ్చిన | రీతిదెలిపె
జరిగినయుదంతమంతయు | సంతసమున.

వ. గోపికయుం బరమాహ్లాదంబుఁ బొంది మీ కశక్యమగు కా
ర్యముండునే యని యనేకవిధ బులంగొనియాడుచుఁ గౌఁ
గిటఁజేర్చి, సరససల్లాపంబుల నాపల్లవుని యుల్లం బుల్లసి
ల్లంజేయుచు మెల్లగ లోఁ గొనియె, వెండియు,

గీ. ముద్దుగుమ్మ తేనియలూరు | సుద్దులాడి
ముద్దులనొసంగెఁ గడగొట్టు | ముద్దు లేమి?
పోకలనొసంగి పైఁదెలనాకు లిచ్చె
నిపుడు విడుగర యుల్లాకు | లిచ్చెనేమి ?

వ. తత్సమయమున,

సీ. తైలసంస్కృతకేశజాలంబు వ్యామోహ

పాశజాలనిబద్ధఘక్కిఁదెలుపఁ

దిలకచిత్రితఫలఘటకంబు నిజగూఢ

గాఢానురాగ నిరూఢిఁదెలుపఁ

వక్షోవలంబితః । ప్రసవమాలికన్తి
 రోధరతీనాథః । బాధః దెలుపః
 దనులిప్తచందనః । ఘనసారవాసనల్
 తనమనోమలినవాసనలః దెలుపః

గీ. గాలమేఘాపమితదేహానీలకాంతి
 యతులకామాంధకార మౌఢ్యంబుఁ దెలుపః
 డెంద మానందముం బొంద । మందగతుల
 నోడ కేతెంచె నాయఁ డప్రోడజూడ.

మ. అహహా! యాత్మసతీపవిత్రముఖచంద్రాబోకజాత్యధులై
 కుహనారాగధనాంగనాముఖకుహూఘూకంబులై మోహ
 విగ్రహులై దుర్విటభోగజాతసుఖరోగగ్రస్త వారాంగనా
 గృహముంజేరుదు రిట్టికాముకులు సంగీతావదేశంబునక -
 వ. సడిబట్టి నాయం డేతెంచెనని గ్రహించి హేమసుందరుం
 డెదురేగి,

గీ. అతని వీక్షించి, రం డని । యాదరించి
 యాసనముఁజూపి యిదిమీగృహంబయనుచు
 నిచ్చకము లాడి యాతిధ్య । మిచ్చి వెడలె ?
 వినమె “అభ్యాగతః స్వయం । ప్లిష్టు” వనఁగ.

గీ. హేమసుందరుఁ డారీతి । లేమివలన
 దానువలచినపొలఁతుకఁ । దార్చెఁగాని
 యాత్మలోఁ బరితాప మత్యధికమయ్యె
 నింటి కేరీతి వచ్చెనో । యెఱుఁగఁ డతఁడు.

సీ. ఉల్లంబు రంజిల్ల / మల్లెపూవులఁ బోలు
 నన్న మంతయుఁ గొత్తఁగొన్నమయ్యె
 చాలిమిం గొనఁదగు / మేలిమితాలింపుఁ
 గూరలన్నియు మిత్తికోటలయ్యెఁ
 పరిపక్వవిధులను / సరిలేక యొప్పారు
 పప్పు లన్నియుఁ బ్రాతఃపప్పులయ్యె
 నల్లారు ముద్దుగ / నిల్లాలు పలికెడు
 పలుకు లన్నియు వాడి / ములుకులయ్యె

గీ. నాలు తేలయ్యె, నిల్లు ముల్లయ్యె నకట
 యాలినొల్లనివానికి / నీలకూర
 చప్పగా నుండు నంకు రాసరసుఁ డింట.
 నెట్లు భుజించి బ్రదుకునో / యెవ్వఁ డెఱుఁగు.

గీ. మనము గోపి కొనంగి మైమఱిది యాతఁ
 డేమిభుజించెనో మది / నెఱుఁగకుండె
 బండుకొన నెంచి మెల్లగఁ / బఱుపుఁ జేరె
 బఱుపుగా దది తనమేని / కుఱుపుగాని.

శా. ఓరా! చక్కనిచుక్క డక్కెనినెనైనాశించితింగాని, నా
 దాఁద్ర్యంబొకభూతమైపరునకుండాల్పించె, నిర్భాగ్యుఁ డా
 సారంగాక్షిరమింపఁగాగలడె? యాచక్కందనంబాహారం
 గారామామణి కేతగుఁ బలుకులేలా? యేలలేకుంటిగా!

శా. ఆమోవింగలకెంపు నానగుమొగంబాకన్నులాచన్ను
హామేల్మేలనిమెచ్చవచ్చుఁగదరా! యాచెక్కులార్థక్కులె
రా! మైతీవి, బలారె, యెన్నఁదగురా! యాటక్కులాటెక్కు
రామారత్నముఁబోలు రామగలదా! రామాజగన్మండలి

సీ. మతిమాలి గతిఁదూలి | రతికేళిఁబాసితి

గోపికా దదిసుధా! వాపిగాని

సిరిలేక సరిలేని | గరితసర్పించితి

వాతిగా దది మారు | హేతిగాని

బ్రతిమాలు సతినేలు | ధృతిగోలుపోయితి

భామగా దది రతిసీమగాని

వగలాడి దిగనాడి | జగమోడినట్టైతిఁ

గాంతగా దది జగజంతగాని

గీ. తలఁపు తులకింప, వలపులు | తొలకరింప

వాలుఁగంటిని ముద్దార | నేలుకొంటి

మేలుకొంటి నిప్పుడు గోలు | గోలు మంటి

మంటికిఁ మింటికిఁ మంట | లంటె నంటి.

గీ. పోకలకు రూకలంగొను | పోకలాడి

యిచ్చకములాడి యేల్కొను | మెచ్చులాడి

దానిసరియైనజాణ జగనఁ గానఁ

దలఁప నాలంజె తియ్యని | తాటిముంజె.

స్త్రి. మరులుగొల్పెడుకల్కి / మరునియారవముల్కి
 మురిపెంబులకునండ / విరులదండ
 పూదేనియలచాలు / పొంకంబులకుఁ బోలు
 అందంబులకు నిక్క / యతనుఁధక్క
 రమణులపూసెజ్జ / రతులనేరుపునొజ్జ
 వెరవులపోవ నా / వేఱుటావు
 మణిఁతంతులవిడ / గణుతికెక్కినజా
 మాపులదీని పూనిఁతుకోవి

శ్రీ. మంచియన్నులమిన్న లేమావిగున్న
 భలిర ! పూదిన్నెరతిచేతి / పసిఁడిగిన్నె
 నుచ్చటింపంగఁదగుకొమ్మ / ముద్దుగుమ్మ
 దాని సరిసానిఁగాన నెందేనిగాని.

స్త్రి. జిగిమిఱి వగఁగూఁగిజగడంబులనుగోరి
 మురిపించుముద్దులమోవిదాని
 అలజక్కువలపెక్కు / లణగఁదొక్కఁగనిక్కు
 జక్కులిం చెనుగబ్బి / చనులదాని
 ఘనమానులను దీనులనుజేయు శృంగార
 ఖనులఁబోలినలేడికనులదాని
 అలపద్మకుకొనద్ద / మగుపద్మయునుమీఱు
 గోముగల్గిన నిండుమోముదాని

గీ. నీటుగలర భవిలువున | నీరుగాగ

నొడలుపులకింపఁ జేయు నున్దొడలదాని
నాయనికొందార్చి యతను సంతాప మోర్చి
మరులుకొంటి, నీట్లొంటిమైఁ | బొంతు మంటి.

గీ. స్వార్థనాశంబు వైరాగ్య | మనగ నిట్లు
తనదు సౌఖ్యంబు పెరలకు | భారవోసి
అతిన యగురాధయున్ నేను | నగ్గలముగ
నగ్గమెతిమి మరుబారి | కక్కటకట.

ఆ. విత్త మీయవచ్చు | విలువఁజెప్పగరాని
ప్రాణ మీయవచ్చు | భయముదక్కి
తానువలచినట్టి | తరుణి నెక్కని కిచ్చి
ఇట్లు విరహ తాప | మెనయఁదగునె.

చ. నడుమసియాడ నేత్రనలిసంబులొకిం చుక మోడ్పుఁజెందద
దుడుకునఁజన్నుఁదోయికడుఁద్రుళ్ళఁగమైఁబులకల్జనింపన
దొడలునటింప, నంగనకఁనుంగొననంగజుసంగరంబునన్
గడపయివీటిసానిగతిఁగ్రాలుగదామదియుల్లసిల్లగన్.

గీ. చెఱకువిలుకాని గరువంబు | చెల్లనీక
అద్దిరాయని ముద్దుల | యప్పుదీర్చి
వలచి వలపించి నన్నేలుపొలఁతిబాసి
గాసిలితి జాలి గతిదూలి | బైసిమాలి.

శా. హేయంబోఘనమోసుఖ-బావగతోనిన్నాభృనక్తామినీ
మాయావాగురఃజిక్కియకమదనసామ్రాజ్యంబుపాలించితిక
హయకజేందితిఁగంటగించెవిధియన్వాయ్యంబుగావించె నీ
నాయంఁదొక్కఁడుదాపరించె నకటా నాజన్మ మింకేటికిక.
గీ. జిలుఁగువలిపంబుతోడఁ దా జలకమాడ

వెనుకపాటున నేబోయి జనులుమూయఁ
జనుల నాచేతులక దార్చు సకియఁబాసి
విరహబాధకు లోనైతి వెడగుభాతి.

గీ. మురళిమురళించు కలకంఠి మోహనాంగి
లలితరతిమహోద్యాన లీలాకురంగి
సరసులమనంబుభేదించు న్నరుభిరంగి
అలఁతియే యాపె నాహృదయాజ్ఞభృంగి.

క. ఇంటంగల చక్కనివా

ల్లంఠిక బొమ్మంటి మచ్చెకంటి! విను ని
న్నంటుకొనె నొక్కఁ డక్కట

రెంటికిఁజెడి కుఁదినట్టి రేవడ నైతిక

వ. ఇట్లపరిమితచింతాభరస్వాతుండైమాహేమసుందరుండు.
మ. వలపించెక వలచెక వెలందియనుచుక భావించు భావించిక
న్నులమూయన్గ నులట్లమూసిసఖునిన్దూషించు దూషించి ది
క్కుల నొక్కువృద్ధిజూచు జూచుచుఁగడ్డన్గోపించుఁ గోపించుచు
న్వలపించుక బలవించునించువిలుకానింగించినట్లెంచుచుక.

మ. కులుకుంబ్రాయపువన్నెచిన్నెలను తెక్కుల్చుపువల్లంటి
 పూ,విలు కానిన్ వలపించుజాణమెయిరీవి స్వల్పపూబోండ్లయా
 దలదన్నంగలయందక తైయనుచు / నైవంబునోనాడుచున్
 వలవంత న్దపియించుమస్కధునక / బహ్మణ్యము న్పెట్టుచున్.

చ. జలజలపూవుదేనియలఁజిల్లు ముముద్దులఁగుల్లు గోపితోఁ
 గలకలనవ్వి నాయఁడలఁ కాముఁ సోముని మెచ్చునంచుఁదా
 వలవల యేడ్చియేడ్చితన / వాన్పునఁబొల్లుచునుండ భల్లున
 నెలదెలవా తెజాతెసలుదిక్కుల జుక్కలు కోడికూతతో.

సీ. తెలవాతెబ్బదికిలివలవంతయల్లుండ

నృపుజూచి యుద్యోగ / మెనయవలయు

ననిలేచి వేవేగఁజని న్నానముంజేసి,

దబ్బున ధౌతవస్త్రములఁ దాల్చి

వడిఁబోయి యానృపుఁడార్థసీమనువేచి,

తటిఁజూచి తనరాక / నెఱుకపఱచి

సర్వాషధంబులఁసంగ్రహించినరాజ

వైద్యుండ వెండియుఁబండితుండ

గీ. ననుచు వచియించి కలుకులనలరఁజేసి

నృపునియాజ్ఞను దలఁదాల్చి / వృత్తిబడసి

వచ్చుచున్ బోవుచున్ రాజ / మెచ్చుకొనఁగ

బ్రదుకుచుండ రవంతయు / వంతలేక.

వైద్యమునఁ గొంత తనవృత్తివలనఁ గొంత
 విత్త మార్జించి యస్యదుర్వృత్తిచుఱచి
 యుప్పులను దీర్చి, యిల్లాలి | మెప్పుఁబడసె
 బంధువులు మెచ్చుకొన హేమసుందరుండు.

ఇట్లు వత్సగద్వయంబు వెచ్చించి
 సేవకానృత్తి తగ దంచు | నేనగించి
 నిఖిలదుర్జనసేవితనృపునిఁగొల్పు
 వృత్తికిఁ దిలోదకంబుల | విడిచెఁ దుదకు
 వైద్యవృత్తియె జీవనోపాధి గాగ.

సంకట మొట్టిదో యెఱుఁగు | జ్ఞానమునుంతయు లేక వేళ్ళువె
 ల్లంకులుదెచ్చియకాషధములకొగృహభాగములంకరించివే
 షాంకితభేషజంబున ధనార్జనసేముచునుండఁ బాపమక
 జంకుఁదొలంగె నేపని నొనర్చుట కింక తెగింపకుండునో?

రాజవైద్యవిఖ్యాతిఁ గుఁగ్రామములను
 జనులవంచించి విత్తంబు | సంగ్రహించె
 వానిసిద్ధాషధంబునఁ | గాని రోగి
 నాకలోకంబుఁ జూడఁ డేనాటికైన.

అమరవిభుఁడగు నూరుయాగములవలనఁ
 గవివరుం డగు నూరుశ్లోకములవలన
 వరుస నూర్వురఁ జంపిన | వైద్యుఁ డగును
 జ్ఞాన మట్లుండ నిందు నిర్కంబు వినుఁడు.

వ. ఇట్లు దినదినప్రవర్ధమానుండై (రాజభిషజ్జుణిమూర్తాండ)
కలియుగధన్వంతరీత్యాద్యసత్యవిరుదాంకితములం బ్రకటిం
చుకొనుచు, మృనుమధుర వాక్పమత్కారధురీణుండై,
సామదానసమాక్షర్షితకర్షకాదిజనహర్షవర్షితధనశీర్షుండై,
మదాంధుండై వెండియుఁ గామాంధుండై,

గీ. గోపిశయ్యకు నాయుండు | దాపరించె
నౌర యా యాస యాయాస | మయ్యెననుచు
మదిని జింతించి తుదకు మన్మధునిరాజ
ధాని యననొప్పు నొకయొడ్డెసాని వలచె.

గీ. సరసనయనాభిరామ వేశ్యాలలామ
వదననిర్జితసోమ, యవగుణధామ
అతులనీలరోమస్తోమ | శతసహస్ర
యువకసంగ్రామసీమ యాయోధ్రభామ.

సీ. తనదుప్రాప్తకుని సుందరుని మోహించిన
యట్లు నటించి రహస్యఘక్కిఁ
గామాంధులౌ విటకాండ్రినాకర్షించి
యశాంతమును ధనం | బపహరించి
సుందరుండక్కఁ బురందరునై నను
కన్నెత్తిచూడదీకన్నెమిన్న
యనునట్లు మెలఁగి వైద్యాపదేశంబున
నార్జించు నాతని | యర్థరాశి

గీ. సంతతము నొయ్యనొయ్యన | సంగ్రహించి,
యొక్క నాడర్థరాత్రి నామోఢభామ
యేడకోయేగె నిశ్శాకత్రోడ నకట
వేశ్యలను విశ్వసించి వివేకి యగునె ?.

గీ. మంత్ర మనుచు వైద్యం బంచు | దంత్ర మనుచు
జనులవంచించి యార్జించుధనము ఘనమె ?
ఘనమయాగాక యద్దాని | ననుభవింపఁ
జాలునే యెట్టివాడైన | గోలుపోవు.

వ. అనంతర మాహేమసుందరుండు,

ఉ. ఆనలినాక్షి మెల్లఁగ మదాద్భిర విత్తముఁదొంగిలించి మో
మైననుజాపకుండఁ జనెనంచుఁగడుంగడుఁగుందుచుండనా
లోనొకఁడేగుదెంచి, మనలోకమువాడనరాదునాయఁ డ
జ్ఞానదశన్ బరుండెననఁగ వినియెంతయుసంతసించుచున్.

ఉ. పాపముపుణ్యమోయెఱుఁగు భారముదైవముమీఁదనుండు
జూ, పోపమివేగివేగి మది నొండుదలంపకమిన్నకుంటినా.
గోపినిఁగోలుపోయి కడుఁగుంది కృశించితి నేడు నాదుసం.
తాపమణంగె, నాయనికీఁదప్పదు చావు, విషంబొసంగెదన్.

వ. అని నిశ్చయించి యక్కపటవైద్యుండు,

ఉ. పండిసపటకై పిలుచువైఖరి వచ్చినవాఁడు “వేగమే
రం”డనుచుండనొషధకరండముఁగైకొఁ ధౌతవస్త్రముల్

మొండుగఁదాల్చి, నవ్వుచును | మీ సముద్రపుచురాజమార్గముం
వండజయానలంగనియొక్కయారముఁజూపుచుమాటలాడుచున్.

చం. చనిచనిరాజవీధిఁగల | సాధమున న్నివసించునాయనిన్
గనియెటులుండెఁజెప్పుడనినన్ వినియూతిఁడుశూలబాధకున్
దచువువశంబుగాదనిన | నవ్వుచు “మేలగునొషధం బొసం
గిన” నని హస్తనాడిఁబఱికించి యొసంగె విషంబు నిర్దయన్.

గీ. ఆతఁడు విషంబు సేవించునంతదాక
వేచి, నిద్రొంపుడనిచెప్పి వేడిలివచ్చి
యితిరులంజూచి నాయండుబ్రతుకఁజాలఁ
డనుచు వచ్చియించి, యాత్మగృహంబుఁజేరె.

వ. అంత,

గీ. ఖేర నాయండు గతియించె | ననెడివార్త
యఖిలదిక్కుల వడివడినాకొమించె
ప్రళయకాలకల్లోల వాఁరాశిలీల
నల్లకల్లోలమైయండె | నాపురంబు.

సీ. పాఠాంత మానంత | వ్యాధితే దనువార

లాయువితకుస్వల్ప | మనెడువారు

దానమందంతటిత్యాగి లేడనువార

లైననించుకలోభియనెడువారు

మనసుందరుం డౌర | ఘనవైద్యుఁ డనువార

లమృతహస్తుండుగా | డనెడువార

లనుమానముగనున్న / నదియేమొ యనువారు
మన కేటి కామాట / యనెడువార

గీ. లవని శాశ్వతం బెఱ్ఱుది / యనెడువారు
జనులు పుట్టుట గిట్టుట / క నెడువార
లిట్లు కొందఱు నందఱు / నెల్లయెడలఁ
బొక్కిపొరలిరి పురపుర / పురమువారు.

గీ. చంపఁ దలపెట్టి ఘోర విషం బొసంగె
ననెడుదుర్వార్త యంతట / నాకమించి
యింత యంతయ్యె సంత మఱియెయ్యె.
సుందరునివైద్యవృత్తియు / శూన్యమయ్యె.

గీ. ఉన్నధవమంతయు వారించె / నోధ్రభామ
వైద్యవృత్తితో క్షీణించెఁ / బలుకుబడియు
ననుచుఁ జింతించి గోపికి / నభయ మిచ్చి.
ధనము వెండియు నాద్దంపఁ / దలఁచి తలఁచి.

ఉ. “పాటలగంధి గోపి నెడఁ బాయగరాదు పురంబునందు నా
యాటలుసాగిరా” వనినిజాత్మదలంచి మత్స్యక్షయూరిలో
మాటల నేర్పునన్ మగుడ / మందులనిచ్చెద నింతవంతనా
కేటికిఁ; బూరి మేపిడు నె / సృష్టియొనర్చిన దైవమక్కటా.

సీ. తనకు దక్షిణభాహు / వననొప్పునాయనిఁ
జంపితి రెడ్డి కోపిపకున్నె ?

తనప్రాణనఖునిఁ జంపిన నన్ను భూపతి

వీక్షించెనేని చంపింపకున్నె?

విష మిచ్చి నాయనిఁ బిలుకుమార్చితి వాని

యిల్లాలు ననుజూచి యేడ్వకున్నె?

జనరంజకునిధనిం బంపితి వానియా

శ్రితకోటి నన్ను దూషింపకున్నె?

గీ. పౌరబృందంబు పాపాణవైద్యుఁ డనుచు

నన్నుఁదిలకించునపు డాత్మ నెన్నకున్నె?

చాలు నీపురి కొకనమస్కారశతము

బ్రదికియుండఁగ నొండుపురంబు లేదె.

వ. అని నిశ్చయించి యాదుష్టవైద్యుండు కుటుంబసహితుండై

గోపియు వెంటరా, నర్ధరాత్రుంబున నతిరహస్య ప్రకారం

బునఁ దత్పురింబాసి చనియె.

— 1 ఆశ్వాసాంతము —

చం. సరసిజపత్రినేత్ర, శివసన్నతదివ్యచరిత్ర సత్కవీ

శ్వరనుతకీర్తిపాత్ర నిజభక్తజనాఘలతాలవిత్ర ని

ర్జరనుతజైత్రయాత్రపరరాట్కులకాననవీతిహాత్ర సుం

దరతరసీలగాత్ర, నతదానవమిత్ర ఘవిత్రగోత్రజా !.

తం. వరమునిసరసిజభాస్కర

కరధృతశితఖడ్గచక్రఘటితయశోభా

ప్రథమాశ్వాసము.

సుర, సురదానవపూజిత

చరణాంబుజ యంబుజభవ | నన్నుతచరితా.

భుజంగప్రియాతవృత్తము.

యశోవాహినీక్షాళితాంభోజవైరీ

యశోదాయశోదామహాత్కార్యకారీ

ప్రశాంతాల్పహాసస్ఫురత్పాండవేంద్ర

నిశాటాన్వయధ్వంసశిర్ణితయాత్రా.

శిష్యః—ఇదిశ్రీరామచంద్ర కరుణాకటాక్ష ప్రసాదిత

సత్కవితాలతా ప్రసూనాయమాన నవీనప్రబంధం

బైన హేమసుందరోపాఖ్యానము

నందుఁ బూర్వోదంతంబను

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః
శుభమస్తు—అవిఘ్నమస్తు

ద్వితీయాశ్వాసము.

కం. రామా ! వదననిర్జ్జిత

సోమా ! జితపరిశురామ ! సుకుణస్తోమా !

శ్యామానుతనవమేఘ

శ్యామా లోకాభిరామ ! సంగరభీమా.

గీ. అవధరింపుము నీకునామాంకితముగ

నొప్పిదంబుగ నిప్పుడు ! చెప్పబోవు

నవసుధారసమిళిత సూనమకరంద

బిందుసందోహమైన నవీనగాథ.

మ. కలదుత్తుంగతరంగరంగము లనంగంగాలు సాధంబు

జెలువున్ మీతిసుధారుచిన్ దనరునాక్షీరాంబుధింబోలి

చలదంభోరుహమై, వణిగ్జనులకున్ ! సంస్థానమై పా

కలనాదం బనుపట్టణంబు భరతత్కృమండలీ రత్నమై.

చం. జగమున నెందుఁజూడని విశాలవనంబుల సందడించు నా
ఖగములకాకలీకలవికస్వరరావముతోడఁగూడి, త
న్నగరసవీనగానకలనాదము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుటన్
దగునని పెద్దలెల్లఁ గలనాదముపేరిడి రింపునింపఁగన్.

చం. పరభృత మాపురస్థపరవారవధూకల నాదమాధురీ
గరిమకునోడి, నాణికయి | గాఢవపఃక్రియ లాచరించి త
ద్వరమహిమన్ వహించినది భాస్వరసుస్వరమాధురిన్ వసం
తఋతువునంద; లేనియెడఁ | దక్కినవేళలఁగూయుకుందునే.

గీ. వారకామినీసంగీతవై భవమున
శారీకాకీరకలనాద శారణమున
నరయ నాపేరు సార్ధకం | బగునుగాక;
పూర్వ మాపురవర మొప్పు | ముక్తయనఁగ.

మ. ఘనసాధస్థసతీమణీకరయుగోత్థాతాంబరహృదిని
కనకాభోరుహకాండతాడితనభః | కాంతామణీకుట్టల
స్తనహారప్రవిముక్తముక్త లనుసాధశ్రేణి రాజిల్లుటన్
మునుపాపట్టణరాజ మొప్పెఁబుడమిన్ | ముక్తాహ్వాయఖ్యాతితో

చం. అనిశముసాలభంజికలయందమునన్ జెలువొందుమేడలక
ఘనములఁ దత్తటిల్లతలఁగించి విటుల్ కబరీభరంబుగాఁ
గనకసమానవర్ణతనుకాంతులుగా నల సాలభంజికల్
వనితలుగా భ్రమించి కనుపట్టుదు రప్పురి గీలుబొమ్మలై.

సీ. తడఁబాటునకుఁ గాదె / తలకొట్టువడె బ్రహ్మ
 యనియెన్న రతని నధ్యయనపరులు
 పోట్లాడఁజాలక / పోటయయ్యెనరుండు
 పోటయేయందు / రాపోటుమగలు
 కుడువనా పెట్టనా / కూడఁబెట్టె కుబేరుఁ
 డార్యుఁడేయని యందు / రర్యజనులు
 వీడు వీటింబుచ్చు / వాఁడేటి నాగేటి
 జోదండు / ముసలిని / పాదభవులు

గీ. ఆత్మధర్మంబుఁ దప్పని / యనఘు లెపుడ.
 న్యాయమార్గంబు విడువని / యలఘుమతులు
 మోస మిసుమంత లేని సుబుద్ధులతుల
 భక్తు లొర చతుర్వర్ణపౌరజనులు.

ఉ. కచ్చియయందుఁ జేకురిన / గాయము నాయమునందుభూష
 మెచ్చులఁగాంచివై రులకుఁ మృత్యువునంఘటిలంగఁబోరి
 వ్వచ్చుఁడువచ్చుఁగాక యలభర్తఁడువచ్చినవచ్చుగాక,
 లచ్చికిహనిలేదని చెలంగుదు రచ్చటి పాదపై నికుల్.

మ. అభిమానంబురతిప్రసంగములయందాసక్తి దుర్మార్గు
 సభికవ్రాతములన్ మెలంగుటయనఁ తాహిత్యచాంపేయసా
 రభమున్ వాసనఁజూడనట్టి మధుపప్రఖ్యాతివేశ్యాంగనా
 సభలందాండవమాచువైశ్యులదురాచారంబులగ్రహ్యము

గీ. వేల్పుమాని కొమ్మలనాడు | వేల్పుఁగొమ్మ
లనిశమున్ గోటకొమ్మల | నాశ్రయించి
దేవతటినికి, భేయవార్ధికినిఁబెండ్లిఁ
జేయఁబోలదే యంచు వ్రచించుచుండు.

సీ. మాకుంభకతినతమానినీ స్తనములు
దొంగిలించినవంచు | ధూళియెత్తి
మదమింక స్తనముల | మర్దింపుఁ డనునట్లు
ధ్వనిఁజేసి పీనకుంభములఁజూపి
మామందగమనంబు | మగువనేర్చెనుగాక
మముఁబోలదనుచు మందముగ నడచి
దిగ్గజంబులు మాకు | మొగ్గియుండు ననంగ
నలుదిక్కులకును తుండములుసాచి

గీ. యందమున కోడి తెలఁబాటు | టట్టులుండె
దానమున కోడిగాదె పాదములనాశ్ర
యించె మేఘంబుఘనమె మా | కెందుననుచు
గజము లప్పురరాజమార్గములఁగ్రాలు.

సీ. విటపమాత్రంబుగ | నటవీస్థలిఁజేసి
త్నామండలంబు లోవ్వముగఁజేసి
స్రోతస్వతినిఁజూచి | సూత్రమాత్రముఁజేసి
వార్ధిలంఘించి పల్వలముఁజేసి

సప్తశైలంబుల | సర్వపంబులఁజేసి

లోకత్రయంబు క్రోడీకరించి

యొప్పుగ నుప్పరం | బొక్కదొప్పగఁజేసి

వాతావరణమూ స్థావరముఁజేసి.

గీ. పృథుఖురవిఘాతసంభూత | విస్ఫులింగ

రుచులకినునిఖిద్యోతమా | త్రునిగఁజేసి

కనఁబురంగములౌకురంగము లనంగ

వరతురంగములగమూ లాపురిఁజెలంగు.

సీ తనయశస్సారభ | తతిదిక్కులఁజెలంగ

మధువనంబులనేలు | మాధవుండు

తనదుహార్వీనినాదము దిక్కులధ్వనింప

వాహ్యలిసాగించుఁ | బంచశరుండు

తనపండువెన్నెల | వెనితలఁగరఁగింప

సౌధవీధులఁజూచుఁ | జంద్రమనుండు.

తనగంధవహనానుమును సార్థకముఁజేయ

గంధంబువెదజల్లు | గంధవహుండు

సీ తనమనోహరకలనాద | మినుమడించి

పాటలంబాడు నెలుఁగెత్తి | పరభృతంబు

పౌరజనమనోల్లాసమే | వరుసనుండుఁ

బలుకశక్యంబె? యూహింప | వలయుఁగాక.

గీ. మలయగిరి చందనశ్రీల / మాటయేల?

దేవవనసారభశ్రీలఁ / దెచ్చి చల్లు

నచటిసోరణంబుల మలయానిలుండు

వలచి వలపించునో పురిం / గలజవాళి.

ఉ. దండకుఁ జేరిపల్ల పుఁడు / దండయొకించుకయెత్తిచూపుమో

యండజయానవిల్తు"నన / నొబదివే"లననామె, యోరైయా

చండికకంఠెనీకుసర / సమ్ముగనిచ్చెద రమ్ము రమ్ము నా

దండలకంఠునమ్ముదురు / దండలదత్పురిఁబుచ్చలావికల్.

సీ. మోవిపానక మిచ్చి / ముద్దారఁ గీడించు

నూత్నయావనజీవరత్న మనుచు

బ్రియవాక్యచతురిమన్ / విటులను పంచింప

యత్నించుఁ బోనాగరత్నమనుచుఁ

జనుదోయిఁ జూపించి / కనుదోయిఁ జీరు వా

మాక్షిరా యశారకామాక్షి యనుచు

ధన మిచ్చినంతనె / చనవిచ్చి కడుమెచ్చి

భోగించురా పద్మరాగ మనుచుఁ

గీ. బండువెన్నెల మెండుగ / నిండుకొనిన

వేళ వేళ్యవాటికలందు / విటులుగూడి

మాటలాడుచుఁ బాడుచు / మలయుచుందు

రప్పురము సొంపు వర్ణింప / సలవియగునె?

- గీ. అమరభోగినీనిరతసంగమమువలన
 నమరవిభుఁడు సహస్రవ్రణాంకితాంగుఁ
 డైసహస్రాక్ష విఖ్యాతి | నలరునందు
 రచటి విటులు రోగగ్రస్థులైన యపుడు. .
- గీ. పురవనేందిరపచ్చకఁపూరపుటనఁటి
 యాకులను హస్తములఁ జూచి | నాకమునకు
 నందనోద్యానమహిమాభి/నందనంబు
 వలదు వల దంచు వలపులఁ | దొలకరించు.
- గీ. అన్యభూపాలు లెల్లఱు | నభినుతింపఁ
 బారు లారోగ్యభాగ్యసంపదలఁ బొదలఁ
 మేలుమేలనఁ దత్పర | మేలుచుండుఁ
 జంద్రచూడాఖ్యభూపాలఁచంద్రుఁ డొకఁడు.
- గీ. రాజమాత్రుండ ? యామసారంగ విపుల
 కర్ణపుటమారుతోద్ధూతకాలమేఘ
 గర్జనచ్చల సన్నతఁఘనగుణగణ
 రత్నపూరితకాండకరండుఁ డతఁడు.
- ఉ. భూతల నాకలోకమని | భూజను లెల్లఱు సన్నతింపఁగా
 నాతనిపాలనంబున నిరామయమై పుర ముల్లసిల్ల నా
 ప్రేతపురాధిపుండు గని | ప్రేతవనం బొనరింపఁబుపెనో
 ఘాతుకు నాతలాయ ననఁగా | జనెసుందరుఁ డార్జనార్థియై

వ. దుష్టవైద్యశిఖామణి యగు నాహేమసుందరండు తత్పుర
ముం బ్రవేశించి, యందు నివసించి,

ఉ. తమ్ముడుదోడుగాఁగఁచినతండ్రియుమేలనిహెచ్చరింపజై
ద్యమ్మునగొప్పవాడననిదబ్బటలాడుచు మోసపుచ్చి, వి
త్తమ్ముహరించుచుండె నిజధర్మపథచ్యుతకార్యమంచు చి
త్తమ్ముననెంచఁడయ్యె నిదితప్పనిచెప్పెడివార లెవ్వరో?

వ. అశ్వినీదేవతావరప్రసాదలబ్ధనైద్యవిద్యాపారగులమనియా
సోదరు లిరువురుంగూడి తత్పురంబున సమీపకుగ్రామం
బుల సంచరించుచు ననేకజనంబుల యమనిశాంతంబున
కళిధులంజేయుచుఁ గ్రామక్రామంబున నెల్లయెడల వాఙ్మై
పుణ్యంబునఁ బామరజన సన్మానంబుఁబడసి,

ఉ. స్వోదరపోషణార్థమయియుచ్చేము నీచమునెంచకుండభా
గ్యోదయలబ్ధికాసవడియుత్తమనీతిఁ బరిత్యజించి సంపా
దితఘోరపాపులయిమందుల మాకులవిక్రయించుచున్
సోదరరాజవైద్యులనుచుకొరకటిందిరి తత్పురంబునక.

గీ. సిద్ధమకరధ్వజం బాచు | శుద్ధమైన
పూర్ణచంద్రోదయం బాచుఁ | బుష్పబాణ
పంచబాణ బృహద్ధాతువర్థనాది
రమ్యవాసంత కుసుమాకరంబు లనుచు.

సీ. శతపుటాభ్రకమంచు | శతపుటవజ్రాభ్ర

కంబంచు హరితాశకంబులనుచుఁ

గనకాభ్రకంబంచుఁ | గాంతాభ్రకంబంచు

లోహాభ్రకంబంచు | లోహమనుచుఁ

గాంతలోహంబంచు | ఖడ్గలోహంబంచు

వైక్రాంతమనుచుఁ బ్రేవాళమనుచు

ముండలోహంబంచు | భూరినాగంబంచు

హేమాక్షికంబంచు | హేమమనుచుఁ

గీ. గాంస్యవజ్రముక్తావంగికఫరి తామ్ర

శంఖ రజిత కాశీస రసంబులనుచు

బస్మనామాళి నానరఘస్మరు లొగి

విక్రియించుచు నార్జించి | రక్తిమముగ.

• శ్రీవిష్ణుచక్రంబు | శ్రీకాలకంఠాగ్ని

కాలాగ్నిరుద్రంబు | కాలకూట

మమృతాంశురసము మహాజ్వరాంకుశమునా

రాయణాస్త్రము వాతరాక్షసంబు

బ్రహ్మరంధ్రంబు నవగ్రాహకఫకేతు

సూతికాభరణంబు | సూర్యరసము

తరుణార్క మత్యగ్రితరుణార్క మతినన్ని

పాతభైరవి మహావాతహరము

గీ. సన్నిపాత సూర్యావర్తి | చండభాను

వనుచు నానావిధౌషదాహ్వయములెల్ల

గీ. శాస్త్రపరిచయహీనులు | శస్త్రపరులు
భక్షితాశేషమానవ! వ్రాతులైన
మూఢవైద్యుల వైద్యంబు | రూఢికెక్కె
శ్రద్ధదేవుండు నేడు విశ్రామ మొందె.

సీ. అద్వైతవిద్యారహస్యంబులనెఱుంగ
భ్రాంతి మీకేల వేదాంతులార
కర్కశవాక్కులం | దక్కించి బాధలొ
దగనేల తర్కశాస్త్రజ్ఞులార
శ్రోత్రశూలములైన | శుభివాక్యములతోడఁ
బనియేమిశ్రోత్రియ! వర్యులార
అర్థంబులేక శబ్దార్థంబుకొఱ కింత
చింతయేటికిఁ గవిశ్రేష్ఠులార

సీ. గణిత మనిచావనేటికి | గణకులార
వ్యాకరణ మేల శాబ్దిక! ప్రవరులార
ధర్మమేటికి ధర్మశాస్త్రజ్ఞులార
ప్రజలవంచించి బ్రదుకుఁడు | వైద్యమునను.

గీ. నాడిజూచు నెపంబున | నారిజేరి
పాణిగ్రహించి భాషింప | వచ్చునా ర
వైద్యమునుమీఱు ననవద్యవిద్య గలదె?
హేమసుందర ధన్యుండ | వీవభువిని.

గీ. తొలుత లజ్జాపులకితాంగములస్పృశించి

బాలరండలవలపిఁగవచ్చు నౌర

వైద్యమును మీఱు ననవద్యవిద్యగలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

గీ. వారవనితాపరిష్కృంగవైభవంబు

వైద్యనెపమున సతతంబుఁ ! బడయవచ్చు

వైద్యమునుమీఱు ననవద్యవిద్య గలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

గీ. పుంస్త్వముదయించు ననుచు నెపుంసకులను

వంచితులఁజేసి యార్జింపవచ్చుధనము

వైద్యమును మీఱు ననవద్యవిద్య గలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

గీ. సంతతి జనించు ననుచు నొవధములిచ్చి

వంధ్యులనుమోసపుచ్చెడి ! వైద్యవరుడ

వార! నీవైద్యనీతి వంధ్యాప్రసూతి

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

వ. అట్టి యాయాయుర్వేదశిఖామణి యొకనాఁడు,

గీ. ప్రజ్వలించుచుఁగాలు శవంబుఁజూచి

చోద్యముంబొందె భళిర! నానోదరుండు

లేడు, నేనూరికేగినవాడ నహహ

యిట్టి హస్తలాఘవవైద్యుఁ ! డెవ్వ డనుచు.

ప. ఈయంశ మిట్లుండ,

ఉ. బేరముసారముంగల కుబేరుడు వైశ్యకులోద్భవుండు బే
హరులకెల్ల నేలిక మహాధనవంతు లవేశలక్షులం
గోరినసత్వరంబె సమకూర్చు ఘనుండననొప్పునొక్కఁడా
యూరవసించు వేశ్యలకునుండు నె లేమియొకప్పుడేనియున్.

ఉ. అతఁడు రాజవైద్యులగృహంబునకున్ మకరధ్వజాదివి
ఖ్యాతమహావధంబులను గైకొనవచ్చినయట్లువచ్చి వా
రాతి నెంటలేకునికి | నచ్చటగోపినిజూచి యామె వా
క్పాతురికుల్లసిల్లె సుమచాపవిముక్తశరాహతాత్మఁడై-

గీ. సరససల్లాపచాతురీ సరణిఁజూపి

వానిహృదయంబుఁ గరగించి | వానితోడ

నొండుదలఁపక పున్నెంబు | పండె ననుచు

వెడలె నాగోపి లఁజల | విడువదగదె?

చ. తనవల పేవగించి సతతంబును దొత్తులపొత్తుఁగోరు నా
ధునివలపించి యింటఁదనతోఁడులదూగుచుధిక్కరించు నా
వనితతనంత నేగృహముఁ బాసితొలంగినదంచు నెంతయున్
మనమునసంతసించెఁగులమానినిసుందరుఁడ్రాగహింపగన్.

చ. సతముగృహంబునహృదయశల్యముకై వడిసంచరించుచున్
బతినెడఁబాయకుండు ధనభామినిపోకకు సంతసించె నా
సతి; పతివెండియున్ ధనమొసంగిన వేశ్యలభింపకున్నె?దు
ర్మతియగుభర్తఁడ్రిప్పుకొను మార్గమెఱుంగరుముగ్ధలక్కటా!

నం. కులటతొలంగెనంచుఁబతిఁకొంగుపసిండిగనుండునంచునా
కులసతీసంతసించె మదిఁగోరికలీరికలెత్త; నక్కటా
వలపురవంతలేని తమభర్తలనేలుకొనంగలేక వే
శ్యులనెరసుల్ గణించి ముదమందినభార్యలుజాణలొదురో.

—♦ హేమసుందరుని మనస్తాపము ♦—

- ఉ. “అక్కట దొంగలంజె వలపంతయువంతకువడ్డిగాగ నన్
దక్కితొలంగె; నేవరునఁదాళెదఁ? దాళెదఁగాక; తాళునే
తక్కిడుకాఁడు తుంటవిలుదంటబొజంగుల నుండనిచ్చునే
యెక్కడ కేగు? నేవిటునియింటమెలంగునెఱుంగవచ్చునే?
ఉ. రూకలొసంగలేక మదిరోసితిన్? చెలువారు మేల్జరి
కోకలనీయఁజాలననికుందితిన్? కలనైన? నిట్టిపై
పోకకునెట్టికారణము ? బుద్ధికి సుంతయుఁ దోచకుండె; న
త్తామలబెట్టి యేగె నపురా వెలచానలవిశ్వసెంతురే.
సీ. పచ్చపూసాదిగఁహెచ్చుగవెచ్చించి

కొంపబచ్చులకెల్లఁ ? గుదవపెట్టి
పొంకంబు జనుదోయి ? బొంకంబుఁదప్పని
యిల్లాలిసొమ్ములఁ ? బెల్లగించి
సద్ధర్మములఁబాసి ? సంచరించుటకుఁగాఁ
జింతించుతండ్రికిఁ ? జిచ్చుబెట్టి
నీతికిదూరంబు ? జాతి యొర్పునెయంచుఁ
దెలుపు పెద్దలదిట్టి ? ధిక్కరించి

గీ. ధనము ధన మంచు నాయనిఁ | దాచ్చియొర్చి
తనకుఁగా ఘోరవిషము నాయనికొసంగి
తన్ను దేవేరిగానెంచు | నన్ను తొత్తు
కూతు రెడఁబాసె నక్కటా | కొంపదీసె.

ఉ. ఇచ్చకమాడ నేర్చువిటుఁడెవ్వఁడో మందునెపాననింటికిన్
వచ్చిలతాంగిఁజూచి నయఁవాక్కులఁజక్కగమోసపుచ్చినీ
యిచ్చకువచ్చినట్లు ధనమిచ్చెద మెచ్చెదనంచుఁ జెప్పి తాఁ
జెచ్చెరఁగొంచుఁబోయెఁజెలిచెక్కులనొక్కిరమింపకుండునే.

ఉ. నమ్మితి నింటఁబెట్టి గృహనాయకఁ జేసితి దానిన్నేహమో
హమ్ములమందహాస పరిహాస విలాసములన్ గరంగి రా
రమ్మనిమోసపుచ్చెనవురావిటుఁడెవ్వఁడో?దొంగలంజెనా
నెమ్మిదలంపకుండఁజనె; | నేటికిఁదీరె ఋణానుబంధమున్.

ఉ. చెక్కుచెమర్చకుండసిరిదిందులుద్రొక్కెడు నింటఁబెట్టినే
నక్కునగారవించితి; నొయారిననుంగికురించియేగునే?
ఎక్కడికేగెనొక్కో?యెటు | లీదెదఘోరవియోగసాగరం
బక్కట! నేడునాదుగృహమంతయుఁబాడతె నేమిసేయుదున్.

ఉ. కక్కసమయ్యెనావలపు; కాసనచంద్రికయయ్యెసొంపు; నే
నెక్కడ దానిఁజేరుటదియెక్కడ? యింతకుఁదెచ్చెమన్నధుం
డెక్కడ వానినోర్చుటదియెక్కడ? వెండియుఁజిక్కునొక్కొన
కెక్కడ? దేవలోకమదియెక్కడ? హా! విధికంటగించెనే?

ఉ. చక్కనికన్నుఁదోయి, రతిసంగతికుబ్బుచుఁగేలుదోయికిన్
జిక్కనిచన్నుదోయి, నునుఁజెక్కిలిఁజూచినముద్దులూఱుకెం
పెక్కినమోవి, మైవిరుపుఁ | తెప్పటికప్పుడె సొంపులీనుఁ గౌ
నెక్కడఁగానరాదు రమియింపుల కింపులునింపు; నక్కటా
యక్కనకాంగిఁబాయఁగలఁనాయలనాదుశరీరముండఁగన్.

ఉ. పాటలగంధి గోపి నెడఁబాసితి | న్జాతమైన యీధనం
బేటికి? బేటికింక యశఁమేటికి? వీటికి; నిండుజవ్వనం
బేటికి? నటి కింక బ్రదుకేటికి? గాటికి; నౌర బోటికిన్
మాటికిమాటికిన్ వెతలఁనుండెదఁగుండెదనేమి సీయుదున్.

సీ. విత్తమ్ముఁ దెమ్మని | చిత్తమ్ముఁగొమ్మని
వలపించివలచినవలపుకత్తె
ప్రేమించి రమ్మని | కామించి కమ్మని
ముద్దులిచ్చిననాదు | ముద్దుగుమ్మ
మనువిచ్చి బ్రతిమాలి | ననుమెచ్చి రతికేళి
కిచ్చగింపఁగఁజేయు | మెచ్చులాడి
వగలనల్లనఁజూచి | నగలు ఘల్లనలేచి
యలరించి యలరిన | యలరుఁబోణి

గీ. హావభావంబులకుఁబేటి | యావధూటి
వలపు బంగరుబొమ్మ సొం | పలరుకొమ్మ
తొంటి నాసాని మానియీ | యింటిదాని
నేల నెవ్వఁడుగోరు? నాకేలపోరు?

వ. ఇట్లు,

మ. వెతలం బెట్టిన దంచు సుందరుఁడు గోపీమోహవాపీరసా
న్నతిలోన్నానముఁజేయుభాగ్యమదిశూన్యంబయ్యెనంచున్ద
న్దతిహీచుండయినన్ని సాళజనితాన్తిం దూలురోగింబలె
న్నతిఁదప్పెకొగతిఁదప్పె;దుర్గతియుసంప్రాప్తించు నింతేటికిన్.

వ. మఱియు నామూఢుం డప్పుడప్పుడు నిజకాంతంజూచి దే
వగించుటయుఁగాక తన్నలరింపంజేయు తటంపునఁ గు
నతి,

సీ. దువ్వెన చేఁబూని ♦ దువ్వుచుండెడువేళఁ

“గొప్పుడిపడు” నని / డెప్పుచుండు
ముకురంబు చేఁబూని / బొట్టుదిద్దుచునుండఁ

“జక్కనిదానవే / చాలు” ననును
పైఠిణీటవికెపై / పైటజాటుటఁజూచి

“ఊఁ మొత్తుకొన్నట్టు / లున్న” దనును
మురియుచుఁ దనతోన / ముచ్చటింపఁదలంప

“నోరున్నదా” యని / నొవ్వనాడు

గీ. సొగసుఁ గన్నులఁగాటుక / సొగఁదీర్చి

యలరిపం గనుంగొని “లంజ / వ” నుచుఁదిట్టు

నయ్యతిరుపతిపరపతి / యమ్మయనుచు

మాన్యులువచించు నార్యోక్తి / మఱచె నేమి?

వ. ఇట్లనవరతము,

క. కుటిలాత్ముడు సుందరుఁ డా

కుటిలాలక నాత్మనెంచి | కోపించుచు, దు

ర్విటుఁ డెవ్వఁడో గొనెనని, యు

త్కటముగ శోకించుచుండెఁ గాహూంధుడై.

ఉ. అంతవసంతమంతయునఁ నాంతనితాంతలతాలతాంతభా

స్వంతమ; సంతరీకృత వి | వాహమహోత్సవసంతతారవా

క్రాంతమ; కుంతకంతకలకంతవధూకలనాదపూరితా

శాంతమునై విరాజితై దురంతవియోగసతీకృతాంతమై

వసంతముతువగ్గనము.

సీ. కరమింపులనునింపు | కరకంకణధ్వజుల్

శారికాపంక్తికిఁ | జమవుసెప్పు

నడయాడువేళ యుణున్నాపురంబులు

హంసకాంతలఁజీరి | యాదరింప

మేఖిలాకింకిణీ | మేదురకర్వణముల

నంగుగుణధ్వని | సంగమింపఁ

దాటంకమణిగణ | ధగధగ రోచులు

మందహాసములకు | విందు లొసఁగ

గీ. మాధవుండేలు నుద్యాసవీధులందు

సతము వాహ్యశిసాగించు | సతులవదన

పద్మముల నవలొకింప | భాస్కరుండు

స్వందనంబునుబోనిచ్చె | మందగతిన్.

గీ. ప్రాతగుట్టంబులనుమార్చి | నూతనముల
సంఘటింపంగ మడినెంచి | సత్తురంగ
కోటికుత్సత్తిభూమియై | కొమరుమిగులు
నుత్తరాశకువెడలెబో | యుష్ణకరుడు.

గీ. మంజరీరేణుపింజరమంజుగాత్ర
పికము, కాకపిహితచూతప్రక్షమునను
కంతమాధుర్యగరిమ, వ్యక్తత్వముందె;
సత్కృతులచే గులీనుని | చందమునను.

గీ. అనలచుంబితకేసరుం | డవనిజాద్భ
తాశయుండు, ప్రసన్నతారాధిపుడు
విధురరామాతురాపాంగవీక్షితుండు
మాధవుండురాజిలె హను | మంతుడనంగ.

గీ. పల్లవప్రాతమగ్నియై | ప్రజ్వలించె
వరపికద్విజమంగళధ్వనులెసంగె
మందగతివీచె బవనుండు; | మాధవుండు
పుష్పవతియైన వనలక్ష్మి | బొందువేళ.

స్తో. సతతంబు నవవిలాసంబుల శోభిల్లె
వారాంగనం బోలి | ప్రమదవనము
చోరుని చందాన | గూరశరంబుల
బాంధుల బీడించె | బంచశరుడు

వనితోపమితలతాపల్లవవితతిని

శృంగారరసము మూర్తీభవించె

ముగ్ధకాంతాలజ్జః । బోలి క్రమంబున

రాత్రిభాగంబు కాశ్చ్యంబుఁ బొందె

గీ. సరసుఁ డగు మాధవునిఁ గూడు సమయమునను

వనతలేందిరా కృతగళస్వరము లనఁగ

పికశుక ధ్వను లెల్లడఁ । బిక్కటిల్లెఁ

బలుకశక్యంబె పరికింపవలయుఁ గాక.

సీ. మలయజ సారభంబులఁ బూని యేతెంచి

నిర్జరౌఘంబుల । నెమ్మిఁగాంచి

అరవింద వాకరంద । మిరవొందఁగ వహించి

మదవదళివ్రాత । మద మణించి

ద్రవిడకాంతాభ్యంతరంబుల విహరించి

యతుల రతిస్వేద । మపనయించి

ప్రమదావనంబుల । బహుభంగుల రహించి

కుసుమరజంబు దిక్కులను నించి

ఆ. మంజరీపరీతకుంజంబు గుంజించి

పుష్పవతుల లతల । పొందులెంచి

పంచశరుననంగు । బలవంతు నొనరించి

మలయమారుతంబు । మలసె మించి.

వ. తత్సమయంబున,

గీ. ఘనజఘనతన్వి / స్తనభార వినమితాంగి
వికసితాంభోజపతాక్షి / విద్రుమోష్టి
యనుచు నాగోపిఁ దలఁచి రోమాంచమునను
కుందు హాసియించుఁ బ్రలపించు / సుందరుండు.

—♦ వృద్ధవేశ్య ♦—

ఉ. ప్రాయముఁ జెప్పనేల విధిబాల్య మెఱింగిన వృద్ధవేశ్య
రాయణి, యర్థసంగ్రహాపరాధయణి మన్మథమంత్రశాస్త్ర
రాయణి యోర్తు తత్పురవరంబున రాజిలు వేశ్యవాటిక
బాయక సంచరించు రతిమల్లవరుల్ కడుఁ దల్లడిల్లఁగ

గీ. జానుపర్యంత లంబిత / స్తనయుగాఢ్య
ద్విపురుష భుజపరిగ్రహ్య / విపులమధ్య
అతులభేరిని నాదస్మితావృతాన్య
విటజనేభ పంచాన్య యావృద్ధవేశ్య.

సీ. విటులఁ జూచినవేశ / వెలిపుచ్చు దరహాస

మమవసచీకటి / ననుకరింపఁ

దేటతెల్లంబుగఁ / దెల్లబాటిన బుట్ట

మ్రుగ్గుబోసిన బుట్ట / పాలుపుఁ దెలుప

లొట్టకన్నుల తలకట్టు నొకనొప్పమల్

గొంగళి పురుగుల / రంగు లీన

వెన్ను పంగిచలింప / వేలీలాడు చన్నుల

నుయ్యాల లని బాలు / రుల్లసింప

గీ. నుమ్మలకు మంచి యిమ్మగు / తమ్మలంబు
లొత్తవోయిన బుగ్గలో / నత్తమిల్ల
హేమసుందరు వీక్షింప / నేగుదెంచె
విటజనేభవంచాస్య యావృద్ధవేశ్య.

స్తీ. “అత్త యెచ్చటి కిప్పు / డగుదెంచుదుంటివి
పలుకవా” యని విటుల్ / పలుకరింప
“ధన మిచ్చినం గాని / తలుపుదీయ” దటంచు
ధనహీనవిటులు కొందఱు వచింపఁ
“గామింపఁ దగిన యాకామాక్షికిం దల్లి
యావృద్ధ” యనికొంద / తేవగింపఁ
“గ్రాత్రయల్లుని కొఱ / కత్త వచ్చుచు నున్న
దైయుండు” నని కొంద / ఱపహాసింప

గీ. “నింతులకుఁ గాంతులకు మంచు / లిచ్చు” ననుచు
అంకు టిల్లాండు / కొందఱు / ప్రస్తుతింప
నేరి కేరీతిఁ బలుక కావృద్ధవేశ్య
హేమసుందరుగృహమున / కేగుదెంచె.

ఉ. ఇంచుకయైన జంకక యానేజనంబులఁ జంపి యాతఁ డా
జ్జించినవిత్తముఁ గృహముఁ తేత్రముల న్మణిభూషణంబుల
స్థాచి హరింపఁగా నినుపగజ్జెలతల్లికి మాటటఁ బ్రవే
శించె గృహంబునన్నిరినశింకయుండు నయొక్కప్రేల్మిడిన్.

సీ. నాడిఁ బరీక్షించి / నయనంబు లెత్తి వై
 త్యాధికంబుగ నున్న / దనెడువాని
 క్షీణించె ధాతువు / శీఘ్రంబుగా స్వర్ణ
 భస్మంబుఁ గొండని / పలుకువాని
 నకలంక మగుమందు / మకరధ్వజం బని
 యత్యధికంబుగ / నమ్మువాని
 సుఖసంకటములకు / శుష్కించె మీమేను
 మేలుకొం డని చెప్పు / మేలువాని

గీ. మదన కామేశ్వరీలేహ్య / మహిమవలన
 సురతమింపొందునని సొక్కి / సోలువాని
 బ్రదుకఁ దాతఁడు పొండని / వదరువాని
 హేమసుందరు వీక్షించె / వృద్ధవేశ్య.

వ. తత్సమయంబున వేటొక్కరుండు వచ్చి హేమసుందరు
 జూచి యిట్లనియె.

ఉ. అక్కట! నిన్ననుగ్రతకుఁగార్క మొసంగితి నంచురూకల
 గ్రక్కునసంగ్రహించిక్షణఁకాలములోగుణమిచ్చునంచుమి
 రక్కడనుండి వే వెడలినంతనె యేమనవచ్చు...రోగియి
 కెక్కడ? దిక్కులేని ధనహీనుల నివ్వధి మోసపుత్తురె.

గీ. ఉన్నరోగంబుస్వల్ప మత్యున్నతముగఁ
 జేసి వేగబాగా నని / యాసవెట్టి

రకట తుదకు నిట్లయ్యె మీహస్తములను

ఘల్లుమనిసంత వారింట | ఘూల్లుమనిరి.

గీ. అనిన విని వాని కున్నతాననమొసంగి

“యొసంగెదగు నొవధం బాయు | వొసంగెగలమె?”

యనివచించి భక్తాదితేహ్యముల నొసంగె

హేమసుందరునైపుణ్య | మెన్నదరమె.

వ. ఇట్లెల్లరఁ బ్రియనాక్యములందనిపి వీడ్కొల్పి యనంతర

ము వృద్ధవేశ్యజూచి మందస్మితమండితముఖమండలుండై

నీవువచ్చినకార్యం బే మనిన నామె సవినయంబున మృదు

వధురవాగమృతంబు వర్షించుచు నిట్లనియె.

—♦ వసంతోత్సవాహ్వానము ♦—

ఉ. కమ్మనికుందనంబనంగ | గ్రాతెడుచక్కదనంబుగల్గి లో

కమ్మనవైద్యరాజులనఁగా నుతికెక్కిన మిమ్ముజూచుభా

గ్యమ్ము భింపకుండనిపుడయ్యదిచేకురెనంచునెంతయున్

నెమ్మదిసంతసించెద గ్రణించెదమీసహవాససౌఖ్యమున్.

ఉ. అక్షయమైనసంపదయు | సంతకుహెచ్చినవిద్యయున్ సతీ

లక్షితచారులక్షణవిలాసములన్ గల యెమ్మొకాండ్రొక

ధ్యక్షుడనుందరుండఘనఁడంచుగడుంగడునాకుమారికా

మాక్షివచించుచుండ నపుడప్పుడు నేవిసంతసించెదన్.

గీ. ఋతువులకు నెల్ల సామంత | మీవసంత

ముత్సవశ్రేష్ఠమగు వసంతోత్సవంబు

జరుపనున్నారు నేడు మాజాతివారు

తమరుసరసులురారా దగు సమయ మిదియ.

వ. అనినవిని హేమసుందరుం డట్లయగుఁగాక యని యామె
వీడ్కొలిపి యిట్లని విత్కొంచె.

ఉ. వంతలపాలొనర్చి, ననుఁ బాసిన యాలలితాంగినెంచిన
నెంతయుఁగుందుచుండఁ దనఁయింటికి రమ్మనివృద్ధవేశ్యవా
సంతమహాత్మవంబను విఁషణ్ ననుఁగోరనయంతనారవా
స్వాంతముచల్లనయ్యెఁగనులారఁగఁజూచెదఁగామిఁగామినై.

గీ. విటులు కామించి తుదకు నీప్సితముచెడిన
వెట్టులె మాటుపేరులఁ బిలుచుచుందు
రంతమాత్రాన నేమయ్యె సఖిలజనులఁ
గామియనుపేరఁ గామాక్షి యనునతఁగాంచె.

—♦ సంకల్పము ♦—

ఉ. చక్కనిచుక్కయంచు సరసంబులెఱింగినజాణయంచునా
జక్కవదోయిసొంపు నెకసక్కెమాలాడెనుచన్నుదోయిఁబె
పెక్కినచానయంచువిటులెల్లఱుఁగామినిఁ గామినెంచి న
ల్లిక్కులఁ జాటుచుండురుగదే జగదేగమనోహరాంగిఁగా.

చ. వలచితిముద్దులిచ్చిబహుభంగులనక్కునగారవించి కో
రెల్లఁదుదిముట్టదీర్చి యలరించితినింటికిఁ బెద్దజేసితి
గులసతిరోసితిగడకుఁగొంపమునింగినయట్టులిన్నియు
దలపకకాళ్ళదన్నుకొని సత్పిచరించునెగోపియక్కటా.

ఉ. ఇక్షుశరాసనవ్యధ స్రహించిమనంబును నిగ్రహింపఁగా
దక్షుఁడెవండు? గోపితలఁదన్నులతాంగి లభింపకున్న నా
యక్షయమైన కల్మి కదిరా మదిరాక్షి సరోరుహాక్షి కా
మాక్షి లభించె నాదుకఁటవంతయుఁదీరె విచారమేటికిన్.

ఉ. చిన్నదియందకతై యని | చెప్పుదు రింతకునామెతల్లి ర
మ్మన్నది సంశయింపఁదగునామగవానికి? నాకులోప మే
మున్నది? తృప్తిదీఱధనమున్నది, యాపయిఁబ్రాయమున్నదే
మున్నది చచ్చినంతఁదనువుండు నెఱుమామనువుండు నేభువిన్.

గీ. ఆడఁబోవుతీర్థం బెదురైనయట్లు
వెదకఁబోవుతీగియ కాళ్ళబెసఁగినట్లు
లెలమి గామాక్షి వీక్షింపఁదలఁచినంత
నింటి కేతెంచిపిల్చె నీవృద్ధవేశ్య.

ఉ. కోపముఁజెందుఁగాక జనకుండుకులాంగనకుందుఁగాక చూ
క్షేపకులైనమూఢు లుడికింతురుగాక కులంబొగిన్ మన
స్తాపముఁజెందిభీయని దిసంతులుకొట్టినఁ గొట్టుఁగాక; నే
నీపయి విత్తమిచ్చి భరియిం చెదఁ గామినిమందగామినిన్.

చ. సరసత లేక దేహమునశక్తిరవంతయులేక కామినీ
సురతసుఖంబులన్ బడయుచొప్పునెఱుంగకజాణలైనసుం
దరులవరించియెలుకొనుధైర్యములేక వచింతురక్కటా
కురసతిఁజూడరాదనుచువారునపుంసకులంచు నెంచెదన్.

ఉ. సంపదఁ బ్రాయమున్నతియుఁజక్కదనంబుఁగలట్టివాఁడ గా
మింపఁగరాదె? వేశ్యలరమింపఁగరాదె? సుఖంపరాదె? నా
పెంపుసహింపలేని యవి! వేకులులోకులు వీరికేమి? లో
గొంపమునింగినట్లు కడుఁగిగుండెదరన్యలసౌఖ్యవృత్తికిఁ.

శా. ఈలోకంబునసౌఖ్యమొందవలెఁ గాకీజన్మమింకేల వే
శ్యాలోలుండని లోకులందురని నే ! శంకింతునే? వృద్ధవే
శ్యాలాపంబుల వీనులారవిని నే ! నాశించితిన్; వేగమా
బాలారత్నముతో రమింపవలదా ! వైద్యాపదేశంబునఁ.

వ. ఇట్లు వితర్కించి వసంతోత్సవంబు సందర్శింపనిశ్చయించి
ధౌతవస్త్రముల నలంకరించుకొని గృహంబుఁబాసి శీఘ్ర
గమనంబున.

—♦ వేశ్యవాటిక ♦—

చ. చనిచనిచూచెసుందరుఁడు! సజ్జనదూషితదంభవాటికన్
వనరుహపత్రవద్ధటిత! పంజరబద్ధసుమాస్త్రఘోటికన్
వినయవిలాసవేషయుత! విత్తవధూకులరత్నపేటికన్
జననుత తేహితత్తహిత! నాట్యకళంకిత వేశ్యవాటికఁ.

వ. ఇట్లు వేశ్యవాటికంజూచి యందుఁ బ్రవేశించి,

సీ. తనుజూచియెలమి లేచినయట్లు నటియించి

యంచుకప్పధుప్పవ్వు ! మెత్తుదానిఁ

దనుగాంచినంత జార్జినవైట నవరించు

వడువునఁ జనులఁ గేలిడినదానిఁ

దనమోమువీక్షించి / నెనరున్న రావచ్చు
 ననునట్లు లోనికి / నరుగుదానిఁ
 దనతోన నించుక / చనవున్నచందాన
 దరహాసముండేసి / ముటియుదాని

గీ. సుందరుండు వీక్షించి యానందమొంది
 నాదిగాక జన్మం బని / నవ్వుకొనుచు
 మీసములఁ ద్రిప్పుకొనుచు విలాసగతులఁ
 జనియె నావసంతోత్సవస్థానమునకు

సీ. ధన్వంతరియెవచ్చె / దర్శింపుఁ డనియోరై
 వాలుఁ జాపులఁ జూచి / వావిఁదెలుప
 రతియేడనున్నది / రతినాయకుఁడువచ్చె
 మేఱకొండనియోరై / మేలమాడ
 నాలోకదేవేంద్రుఁ / డీలోకమున కిప్పు
 డేతెంచె ననియోరై / యింపునింప
 నలరంభ నెడబాసి / నలకూబరుఁడువచ్చె
 నాశ్చర్యమనియోరై / నిశ్చయింప

గీ. నెన్నఁడునురాని వారిపు / డేగుదెంచి
 రనుచునోర్తుక సురభిచందనమొసంగ
 వచ్చిరని వృద్ధవేశ్యయుఁ / బలుకరింప
 నతఁడు కూర్చుండె నాసభాభ్యంతరమున.

చ. జరగెమహాత్మవంబు నరసప్రణతాప్రతిమానగానసు
 స్వరనటనానుకూలవర | వారవధూపదనూపురారవ
 స్ఫురితవిటప్రవర్షితవ | సుగ్రహణాగత చేటికాజనో
 చ్చరితమహాప్రసాదజయశబ్దవిమోహిత నాకలోకమై.

—♦ వసంతోత్సవము. ♦—

వ. తత్సమయంబునఁ గామాక్షి తన నైపుణ్యముంజూపుతలం
 పున నాట్యరంగపురోభాగంబున కేతెంచి,

ఉ. కంగులుదీర్చినట్టిఅవికక జనుఁదోయి యణంగకుండ ను
 ప్పొంగినయట్లునల్చి జగి | మోవిని చిత్తుగవంతురింపమా
 ర్దంగికుఁజేరి యాతనిమృదంగముపైఁగరమూనినాలుఁజూ
 పుంగవపొంతనుండవిటపుంగవులంగరఁగింపఁజూచుచున్.

టీ. తళతళత్తళలీను | జలతారుగాగర

పసిడినిగ్గులనింపు | భ్రాంతిఁగొలుప

నెత్తమ్మిపూవులఁకొత్తయత్తరుతావి

మెయినుండి దిక్కుల | మేలుకొలుప

అవికబిగింపున | తాపాడకేపారు

చనుఁదోయి పైటలో | గునిసియాడ

విడనాడ కేనాడు | వెన్నాడివేలాడు

కీలుజడంగ్రాలు | పూలురాల

గీ. ఘుఘు మని గజ్జెలందెల | గర్వమణఁచి

తాళమానంబులంగూడి | ధ్వనులనీనఁ

బాటకనుకూలముగనుండు | నాటలాడి
కపటవినయాభినయముల | గరిమఁజూపె.

గీ. భలీభలీబాగుబాగు వహ్వయటంచు
చాలురా మేలుమేలురా | జాణయనుచు
నార యయ్యారె యొయ్యారి | యానటంచు
సభ్యులెల్లఱుఁబొగడిరి | సంతసమున.

శా. గానప్రక్రియకానుకూల్యమగునాకంఠంబు, విన్నాణమా
నానాట్యంబుమనోజ్ఞమానభినయం | బాతాళ మామేళమ
త్యానందంబుఘటింపమైమఱచినోహంభోధి నోనీదుచున్
మానంబూనెను హేమసుందరుఁడుబొమ్మంబోలినిశ్చేష్టుఁడై.

సీ. పెండ్లాడ నని యింట | బీరంబులాడిన
వాఁ డామెనపుడ పెండ్లాడనెంచె
భార్యఁబాయని యేకపత్నీవ్రతుం డొక్కఁ
డాజాణమైతీవి | నభిరుతించె
సన్యసింపఁదలంచు | జనుఁ డొక్కఁడామెతోఁ
బెంపొంది పైసన్యసింపనెంచె
ధనమేటికింక యీతనువేటి కీమెఁ గూ
డెదనంచు యొకలోభి | యెదఁదలంచె

గీ. విత్తహీనుండ ననికుందె | విటుఁడొకండు
జవ్వనమణంగెననియేడ్చె | సరసుఁడొకఁడు

సమయమూహించెభాషింప | జాణదొకఁడు

డెందమేమయ్యెనెఱుంగఁ దాసుందరుండు.

చం. అలరులఁ దేనె లూరినటు | లాధనకామిని పాడినట్టి పా
టలవిని పాడినప్పుడు తడంబడకుండఁగ నాడినట్టి యా
టలఁగనియొక్కజూదరి, యెడందఁగడుంగడుమెచ్చెనేఁడునే
గెలిచినవిత్తమిచ్చెదనుఁఖంచెదనంచు విమోహితాత్ముడై.
మ. తనపిత్రార్జితవిత్తమున్ సరసుడై | ధ్వంసంబుఁగావించి, ని
ర్ధనియైవేశ్యలపొందికన్ దలఁచుచున్ రంజిల్లు దేవాంగుడా
ధనకాంతామణియాటపాటలకెడందన్ మెచ్చించింతించె, ఛీ
జననం బేటికిఁ బేదనై తిననుచున్ | సంభోగవాంఛామతిక.
చం. పసఁజెడిపేదయైనయొక్కవైశ్యవరుం డపుడా మెఁజూచి సం
తసమునమెచ్చె నొర! తఱితప్పెగదా యిపుడేమియున్న దీ
యొసపరిసానినేబ్రదికియిండినయప్పుడు చిక్కియున్న నా
మనకమెసంగఁగూడికలఁమాన్యమొసంగ నెయంచునెప్పుడిన్.
వ. అత్తరి నా హేమసుందరుండును వ్యామోహితాత్ముడై
యమందానందంబు డెందంబునం గ్రొందుకొన నమ్మంద
యానంజూచి,

మ. భళిరాయియ్యది నాట్యరంగమే? నవస్వర్గంబయకాగాక యీ
యలరుంబోణియుమర్త్యకాంతయగు నేయారంభయకాగాక కో
యిలయొక్కించుకకూయుఁగాక గలదేయి పాటయియాట; నే
గలిమింగొంచినదానికి స్థలముగాఁగి మామూఁగి గామించెదన్.

ప. అని యిట్లతం డూహించి, యమ్మహోత్సవానంతరమునఁ
గామాక్షి నివసించు గృహంబున కేగినంత, లోనుండి
యావృద్ధ వేశ్య వీక్షించి, తనకుమారిం బిల్చి,

ఉ. ఎన్నఁడురానియీసరసులిప్పుడువచ్చిరి, రూపుఁదాల్చి సం
పన్నిధివచ్చె; నీగృహము | పావనమయ్యెనుచూడవేని నీ
కన్నుల పండువయ్యెనని | కమ్రవచోవిభవాభిరామయై
మున్నెదురేగిరండుగృహముంగనుడంచునుదె ద్ద్యోనికిన్.

ఉ. రండనియాదరించిపలు | రంగులఁగ్రాలెడుపీఠమందుఁ గూ
ర్చుండగనిచ్చి, పైవినయ | ముట్టిపడన్ దమ రీపురంబునం
దుండియు మానివేశమెటులుండనొచూడరువైద్యవిద్యలో
బండినవారు,ఖ్యాతిఁగల | పండితు లీముది లంజెఁజాతురే.

చం. అనవుడుసుందరుండుదరహాసముమీసములోరహింప ని
ట్లనియెను; రాకయుండఁగలనా? యపుడప్పుడురాదలంచుచుఁ
దునుసమయంబుచిక్కదు; జనుల ననుబా యకయాషధంబుల
న్గొనిచనుచుందురెట్టులొనఁగూడునుకాలముమిమ్ముఁజూడగన్.

చం. పురిఁగలపేదసాదలను | బోచుటకైమనయూరిరాజుగా
రిరువదివేలరూప్యముల | నిచ్చిరిమందల కంచు నందుచే
బరులనుజూడఁగన్ గృహముఁ బాయఁగఁగాలముదిక్కుకుండె
ప్పరసున నైనరాదలఁచివచ్చితి మీసభఁజూచిమెచ్చితిన్.

—/ సుందరుని వికత్తనము. / —

సీ. వైద్యుల మెప్పించి / వైద్యనాథఖ్యాతిఁ
 దేజర్లితి వంగ/దేశమునను
 వరపండితులమించి / వాదించి యోడించి
 దీపించితిని యోధ/దేశమునను
 ధన్వంతరియనంగ/నన్వర్థమగునట్లు
 తార్కాణముగనుంటి / దక్షిణమున
 వైద్యరాజఖ్యాతి / బహుమానములఁబొంది
 సంచరించితిరాజ/సభలయందు

గీ. దృప్తిదీప్తంగ విత్తమా/ర్జించినాఁడ
 వేలకొలదిగ వెచ్చింపఁ / జాలినాఁడ
 వైద్యులకు సద్యశంబు శాశ్వతధనంబు
 దానికిఁగళంకమొదవిన / హానివచ్చు.

గీ. వైద్యులకు జారవృత్తి స్వభావ మగుట
 నించుకంతలోపంబు వీక్షించిరేని
 కింవదంతులఁ బుట్టించి / కేరుచుండు
 లోకులను నమ్మవచ్చు నే / కాకులరయ.

పరదూషణము.

గీ. అనుపూర్విగ రాజవైద్యవరులనఁగ
 ఘనతఃకీర్తి న వారింట / జననమొంది

యుంట నధికవిఖ్యాతితో | నొప్పుచుండె
జారుడయ్యను మాధవాచారియొకడు.

కీ. ౧౬

ఉ. జారుడు దుష్టవర్తనుడు | సజ్జనదూషితుడైనమాధవా
చారి కొసంగభూపతిభిషజ్జుణి యన్ బిరుదంబునిప్పురిన్
భారులు శౌరవించెదరు | వైద్యమెఱుంగఁ జెప్పింగినట్లు సం
చారముఁ జేయుచుండుజనసమ్మత మొందిన కారణంబునన్

ఉ. ఆతనివృత్తివేశ్యలగృహంబులయందభివృద్ధిగాంచె; వా
క్పాతురిజాపు; నామధ మొసంగఁగఁ జేవయులేదు దంభవి
ఖ్యాతినిబట్టి వైద్యవరుడంచునుతింతురు పౌరు లింతకున్
హేతువువేషధారియతఁడెన్నఁడుజూడఁడువైద్యశాస్త్రమున్.

ఉ. పేదలనుండివిత్తము లభింపకయుండుట యట్టులుండె; నే
మాదిరివారలైన నొకమా రతనింగని పిల్చినంతనే
యేదియొచ్చివచ్చు ధనమేమియుఁగోరఁడువైద్యరాజము.
ర్యాదనశించె నీపురమునందున నాతనికారణంబునన్.

గీ. అందుచే జూవె నే నపఖ్యాతియనిన
నధికముగభీతిఁబొంది గృహంబుఁబాయ
ననుచు శ్రీరంగసీతులనాడుచుండ
వానివీక్షించి యావృద్ధ | పలికెనిట్లు.

శా.మీ రేళ్లువిచార మొందినమదిన్ | మేమెట్లుదుఃఖంతుమో
వారశ్రీలిపుడందఁడఱిని నేభాపింతులెక్కింతు ? నం

సారస్త్రిలని వారకాంతలనియున్ / శక్యంబెభేదింప? సె
కేరీతిన్ బ్రదుకంగవచ్చు నకటా! యేమందునిక్కాలమున్.

—♦ జారస్త్రి దూషణము ♦—

సీ. పిటులనువంచించి / పెద్దమేడంగట్టె
నడ్డుమీటి చరించు / నొడ్డముండ
మన్నింపఁదగినట్లు / మన్నెంబులార్జించె
బహువేషములఁదాల్చి / బలిజలంజె
ఈడిగిలంబడు / వేడుక కాండకు
వగలాడియయ్యె నీడిగలమగువ
అది యదృష్టంబేమొ / యందఱితలఁదన్నె
నిపుడు దూదేకుల / యెమ్మెలాడి

గీ. నాగరత్నాది నూతన / నామములను
బెట్టుకొని వీరలిప్పుడు / పెద్దలైరి
సానులావీరు మాకు సైతానులైరి
సంకరంబయ్యె మాజాతి / స్వచ్ఛమయ్యు.

౨. వెడఁగులఁజూచివీరువలఁపించెదరయ్యదియట్టులుండె నె
న్నఁడువినమిట్టివితఁదమ! నాధులకన్నులదుమ్ముఁగొట్టిమా
పడపుఁ బడంతు లేడ్చుటకు! బాఁపనసానులు లేచిరింక మా
కడుపులునిండవచ్చునె జగన్నుతకీర్తి ఘ్రణీభిషజ్ఞాణీ.

సీ. కోమటిజగ్గయ్యఁ / గొంపమ్మకొనునట్లు,
జోగిఁగావించె ని / యోగిభామ

మగనాండ్ర కియ్యది / తగునె భర్తంబాసి

స్వైరిణియయ్యె వ్యాపారివారి

రానివానిదెతప్పు / రతులనుమెప్పింపఁ

జాలినజాణ వైష్ణవ వధూటి

వాలుఁజూపులఁజూచి / వలపించుఁ గుసుమాన్తు

ఘోటిఁబోలిన వెలనాఁటిజోటి

గీ. అతులబలులను పదిమంది / నైననోయ్చు

సాటిలేనట్టి కాసలనాఁటిబోటి

విటులగర్వం బణంచు దాఁవిశులపడుచు

సాను లమితక్షుధావ్యధా / గ్లాచులైరి.

మ. తొలుతన్దానొకలంజయైవిటులసాత్తున్దోఁచుటట్లుండఁగూఁ
తులనల్లుండ్రనుజేరనీయక జనుల్దూషింపఁగా నక్కటా
కులటావృత్తికి హెచ్చరించి ధనముంగొల్లాడు నేవేళ మా
యలమర్మంబులఁబన్నుచుండుఁడగు నేఁ యావీధియమ్మన్నకున్.

గీ. బాఁపనమ్మలు కొంద టీపట్టణమునఁ

బగలు సంసారిణులఁబోలి / పలుకుచుండు

సానులంబోలి రాత్రుల / సంచరింతు

రేమనఁగవచ్చు మాయోగ / మిట్టులుండె?

ప. పగలుముసుగుని / వరవితంతువుమీఱుఁ

గామినియై రాతి / గణెముఁగోరుఁ

బగలు శుద్ధవిభూతి | ఫాలంబునందీర్చు
 రాతిరి ఘనసారభూతిఁ బేర్చుఁ
 బగలు రుద్రాక్షంబు | లగణితంబుగఁ దాల్చు
 వలపూర రాతిరి న | క్కులనుబొల్చు
 బగలు చక్కనిజరీబట్టలం గడుఁదిట్టు
 రాతిరి నట్టివస్త్రములఁగట్టుఁ

గీ. బగలు జారిణులంజూచి | పరిహసించు
 సరససల్లాపముల రాతిరినంచరించు
 విటులవంచించు నీరీతి | విధవయోర్తు
 ఎల్లిదంబయ్యె మావృత్తి | యెట్టు లోర్తు.

గీ. ఎండరేయెండనెన్నఁడు | నెఱుఁగనట్టి
 సతులఁ గూడనంతఃపురసౌధములకు
 విటులు స్త్రీవేషధారులై | వెడలుచుండు
 మాకు వృతిరేకముగనుండు | మన్నఁడు.

వ. అనిన విని యక్కపట వైమ్యండు,

చ. సరిసరిచెప్పకేమి వ్యభిచారగుణం బిల నన్నిజాతులం
 దిరవుగ నాటుకొన్నయది | యెవ్వరెఱుంగరు దానికేమి
 వరసుతనేలుప్రాపకుఁ డెవండనినంతనె సొంపునింపుచు
 గరితయనంగఁ గామివిని గ్రక్కుననాదలవం దెనత్తఱి
 వృద్ధవేష్య యిట్లనియె.

గీ. వినుఁడు మీనాక్షి కామాక్షి | యనెడుకూఁతు
లిరువురున్నారు చిన్నది | యీలతాంగి
అకట! మీనాక్షి పెద్దది | యామెయిపుడు
కందువాటె లూతారోగి కారణమున

గీ. నీతియుఁ ఖ్యాతియుఁ లేని | జాతులందు
నరయ మాజాతి యతిహీన | మయ్యె నకట
ధనము ముఖ్యంబుగా నెంచుచు వదిత కింక
ప్రాపకుల కేమిలోపంబు | వైద్యరాజ.

ఉ. మన్నములకొనువర్జ బహుమానములకొరతనాలపేరులన్
గ్రన్నన నెన్నియైన నెక | రాత్రికిఁబూటకునొక్కమాటకున్
కన్న కునిత్తుమంచువిట | కాండ్రివదిం చుచుఁబోవుచుందురీ
కన్నులఁజన్నులకొ గరయుఁగంబునముట్టివచింతునొట్టుగా.

మ. ధనమా! పావనమింతకున్ దగినవిద్వద్వంద్యునేగానియ
న్యనివీక్షింపనుమాటలాడననుచుఁగ్గూర్చుఁడెఁగామాక్షియా
ననికానిమ్మనిమిన్నకుంటి నెవఁడయ్యా యట్టవాఁ డొక్కనిం
గననానే? మిముఁబోయివారుగలరే. | త్నామండలింజెప్పుడి

సీ. అనవద్యహృద్యగద్యాది పద్యాన్విత

భవ్యకావ్యంబులం | బలుకఁగలదు

గండుఁగోయిలమూకదండెత్తి నట్టుల

నరససంగీతంబు | జరుపఁగలదు

కలవాణి మగువాణి | వలపించుచందాన

నింపుగా వీణవాఁయుంపఁగలదు

ప్రాణ మున్నట్టుల | రంగులసొపు ర

హింపఁజితములఁ జిత్రింపఁగలదు

గీ. లాస్యమున నీమెఁ బోలు చంద్రాస్య లేదు

మీరు వీక్షింపలేదె కన్నార నేమి?

చెప్పటకు సిగ్గుగానుండు | సృష్టియందు

సుదతిఁ బాలింపఁగా నరసుండు లేడు.

ప. అని వచియించి, కామాక్షింజూచి, మఱియు నావృద్ధ
వేశ్య యిట్లనియె.

ఉ. గోలవుగాక నీవు వెలకొమలివే? నెఱజాణ వాదువే?

చాలునుచాలుమెచ్చఁదగుసానివిఁకమ్మనికప్పురంపుఁదాం

బూల మొసంగవేమి? చనవుంగొని యించుకపల్కవేమి? నీ

లీలలఁజూచి వారలు బలేయనిమెత్తురె? చిత్తమిత్తురే.

స. అనిన విని యక్కామాక్షి.

ద. వలపిగురొత్తసుందరుని వాలికచూపులఁ జూచి యేమియుం

బలుకకవక్కలక సురభివస్తుచయంబును సంగ్రహించిలో

నలరుచునెండిప శ్చేరమునందిడిపైఁదెలనాకు లేర్చుచున్

జిలుకలఁజుట్టుచుండె దనలేరుపుఁగూరుపు విస్తరిల్లఁగన్.

వ. అట్లు చిలుకలం జుట్టుచు నానెఱజాణ,

- ఉ. సొత్తుహరింపగా సొగసు / జూపుల రెప్పల నప్పళించుచు
జిత్తముపల్లవింప విట / శేఖరుమెల్లగఁ జూచినవ్వు; ను
న్న తతమోవినొక్కుఁబలుఁ నాటగవిత్త మొసంగినంతమో
మెత్తెడులంజె కిన్నివగ / లేటికి? మూఢుఁడెఱుంగఁ జాలునే.
- ప. తత్సమయంబున హేమసుందరుండు వృద్ధవేశ్య కిట్లనియె.
- చ. స్థిరముగనొక్కవాక్యమువచ్చించెద మానియునిండినంతనే
యిరువదియైదురూప్యములనిచ్చెద; నాపయి నప్పుడప్పు డా
భరణములిచ్చువాఁడఁగఱవా తెఱవాగల యాస్తియంతయున్
గరమనుగ క్తినిత్తు ననుఁగదని యన్యనిఁ జేరకుండినన్.
- ప. అనిన విని వృద్ధవేశ్య యిట్లనియె;
- ఉ. పొచ్చెమా లేనిమీవలపు / పొల్లగునే? దయ నేలుకొందుమీ
మెచ్చులకున్న దేవిలువ / మీకునుమాకును బేరమున్నదే?
ఇచ్చకువచ్చెనేని ధనమిత్తురు భూముల నిత్తు రింతకే
మిచ్చిననిచ్చువారె తమయెన్నిక కెక్కినప్రాణకాంతకు.
- సీ. పదివేలురాబడివచ్చుమాన్యము లిచ్చె
నరసీరుహక్షికి / శంకరుండు
ఒడలునిండఁ బసిడితొడవుల నిడలేదె
జీవరత్నమునకుఁ / జిన్నసెట్టి
ఒక్కరాత్రికిఁగాదె / యొక్కగ్రామం బిచ్చె
మధురవాణికి నాఁడు / మాధవుండు

మిన్నందుకొనుగొప్ప మేడఁగట్టింపఁడే

కృష్ణ వేణికి జెమ్మి కృష్ణమూర్తి

గీ. వలపులిగురొత్త ముద్దుల(వలపు కాండు)
ప్రాణకాంతల కేమీయ(రాదు చెపుడి ?
మెచ్చులిచ్చి యేమిచ్చిన / నిచ్చువారె
వలపులకు వేడుకలకింక / విలువగలదె.

చ. అరువదియేండ్లుపైఁబడియెంతకుడుందఱిచూచుచుండె; న
నిరువదియేండ్లదాసనయి(యేపుగనుంచునె? కల్మియేటి కి
సరసిజనేత్రమీకిపుడొసంగితి నెవ్విధి నేలుకొందురో[రుల్.
యెఱుఁగరెవైద్యనాధులుప(రేంగితముగ్రహించు నేర్ప

ఉ. మీదయయున్నఁజాలుచుని(మేషములోసురరాజ్యమబ్బునీ
పైదలిమీపదాబ్జములఁ(బాయకయుండినలోపమున్నె? నా
కేదిసుఖంపగాసమయ(మెక్కడనుండిలభించు? గల్మిఁగొం
పోదునె? యక్కటాముసలి(ముండనుకాటికిఁగాళ్ళుచాచితిన్

కి. కోటియొనర్చుమీసుగుణ(కోటియెదిక్కనియాశ్రయించునీ
బోటియదృష్టమెట్టిదియొ(బుద్ధిగ్రహంపఁగనొనె? యంతకున్
గూటికిగుడ్డకున్ మఱియుఁ(గొంపకు లోపముసంభవింప దే
నాటికి నిశ్చయంబు విట(నాయకధిక్కృతవిత్తనాయకా.

గీ. నికరమైన ముహూర్తంబు / నిశ్చయించి
కన్నెటికమును బాపి యీకన్నెమిన్న

నేలుకొండు దాని యదృష్టమెట్టులుండు
నట్లయగుగాక చింతింపనన్యమగునె ?.

వ. ఇట్లావృద్ధవేశ్య భాషించు నపసరంబున,
నీ, కౌపులరవలతో / సొంపారుకమ్మలు

చెక్కులకొకవింత / చెలువ మొసంగ

దాంబూలమునఁగొంత / డంబుమీఱినమోవి

మందహాసంబున / నంద మొంద

వగలచే నగలచే / వలపించునెమ్మన

పలిపంపుజలతారు / వలువ గ్రాల

గబ్బిగుబ్బలయుబ్బు / నిబ్బరంబణఁచిన

పైరిణీఱవికెపై / బైటజార

గీ బెళుకుకొనునజాళువా / తళుకు లొలుక

గరయుగంబున వెండిప / థైరముఁబూని

యందియలమోత వింపొందు / మందగతిని

యల్లనల్లనఁదరిజేరి / యామిటారి

గీ. లేనిజ్జ నటించుచు / లేనినీవి

వగలఁజూపుచు నందిచ్చె / బఠైరంబు

నైదుకాసులఁ బడవైచి / యావిటుండు

వీడియంబును గైకొనె / బెంపలర్ప.

వ. అట్లంతండు వీడియంబుఁగైకొని వృద్ధవేశ్యంజూచి, నీవని
నట్లు తగినముహూర్తంబు నిశ్చయించెద; తన్నుహూర్త

వేళ నీకుమారిం గనకాభరణాలంకృతంజేసి నూటపది
యారులం గానుకగా నొసంగెద, మిగిలిన మర్యాదలం
గూర్చి నీకుంజెప్పఁగా నేటి కని లేచి నిలువ నావృద్ధవేశ్య
యిట్లనియె.

శా. చేతో జాతునిధిక్తఁచుజిగితోఁ జెల్వొందుమీమేను;మీ
రేతన్నాత్మత్రే ? కామినేలఁగలవారీమాటయిట్లుండఁగా
లూతారోగనివారణార్థమయి యిల్లున్ గుల్లఁగావించితిన్
మీతోఁజెప్పకతప్పు నేయకటమామీ నాక్షీఁగాపాడుఁడీ.

చ. అనవుడుసుందరుండువివిధౌషధముల్ గలవెన్నియైననుం
గొనఁదగునిట్టి రోగములఁగోటికి హెచ్చుగబాగుజేసితిన్
ధనికులుభూమినాయకులునావర వైద్యమునెన్నుచుందురే
ననయమువేయినూటపదియారులఁగై కొనువైద్యనాధుడన్
5. అని వదించి హేమసుందరుండు తద్గృహంబుఁబాసించనియె
అనంతర మావేశ్యమాత కామాక్షింజూచి యిట్లనియె.

చ. ఇదివఱ కెందఁజెందఁజినియివ్విధి బూమెల మోసపుచ్చినం
పదలహరించియుండము;ధృఃవంబనియాతఁడువిశ్వసించెనీ
వదనముఁజూచి నీనటనవైభవముంగనిసొక్కిసొలిలో
నదవదఁజెందెమోహనముదగ్గిత; నేమనవచ్చుఁగామునిన్

—♦ వృద్ధవేశ్య ప్రగల్భములు. ♦—

ఉ. చెప్పెదనొక్కమాట విట శేఖరులంగరఁగించునేరుపుం

గుప్పులుగాగడింపవలె; (గూరిమి, బేరిమి, జూపియెమ్మలన్
జప్పున వీనిలోఁబఱచి) సంపదలన్ హరియింపఁగావలెన్.

గీ. తాళిగట్టినమగఁ డఁటే) తలిగుబోణి
వీనితలఁదన్ను సరసులు) వేనవేలు
ఇతనివిత్త మే పాటియో) మతినెఱింగి
సాగనంపుము వేగమే) న్వస్తిజెప్పి.

చ. ఒకనికి ముద్దులిచ్చి, మఱియొక్కనితో సరసంబులాడి, వే
తొకనిని కొఁగిలించి, మఱియొక్కని రమ్మని కన్నుగీటియిం
కొకనికి న్వస్తిజెప్పి మఱియొక్కనితో రతికేళిఁదేలి ప్రా
పకుని వరుండఁబెట్టఁగల వారలతాంగికి లోపముండునే.

ఉ. ఆటవెలందికిం దగినయందముఁ జందము లేక యుండినకా
బైటరుజార్చునేర్పు, చనుబాతులఁ జూపియుఁ జూపనట్టి సఁ
య్యాటలుమందహాసపరిహాసములున్ నువుఁబువ్వుఁదేనెఁబో
ల్మాటలుఁచాలుమాపుటకుఁమందులుమాకులు పెక్కు లేటికిన్.

ఉ. ఎమ్మెలు బూమెలుంగల వఁ నేకములయ్యవి కానరానిమేల్
సొమ్ములు వారకాంతకుఁ బ్రీసూనశరుండు లభింపఁజేసె, నీ
వెమ్మెయి వీనివిత్తముగ్రహించి రహింపుముసాగనంపు మో
యమ్మరొయావనంబుమనయాస్తిగనమ్ముమునెమ్మనంబునన్.

గీ. యావనం బున్నయప్పుడు) యుఖల విటుల
ప్రాప్తకముఁ బొంది యాజ్ఞింపవలయు ధనము

యశావనములేని జీవన | మా వనంబు
గణిక యొకనితోఁ జేయునే | కాపురంబు.

సీ. వాలుమీలం బోలు | వాలికచూపులఁ

గనినంత నొక్కండు | కడు రహించుఁ

బుడు వెన్నెలనిండ | మెండుఁగ బకపక

నవ్వినంత నొకండు | ననుపుఁబొందు

ఝణఝణన్నాపురస్వనము లిఁ పొదఁగఁ

దన్నినంత నొకండు | తనివిఁజెందుఁ

దాంబూలరాగంబు | డంబారనవ్యచు

నుమిసినంత నొకండు | బ్రమసిపడును

గ. సరసగోష్ఠికి నొక్కండు | సంతసించు

ముట్టినక బాడినక జేరి | మూరుకొనినఁ

గసరినక గాఁగిలించిన | నెసఁగుచుండు

నొక్కఁ డొక్కఁడో చక్కని | చుక్కవింటె

భేదమున్నదె? విటులకు | విటపులకును.

సీ. సోమసుందరుఁ గోరి | కామించి ప్రేమించి

జోగిఁ గావించితి | సుందరాంగి

నాడు స్థానాచార్య | నాచాయకుం ద్రిప్పి

కొంపనమ్మించితిఁ | గోమలాంగి

విశ్వనాథుని మెచ్చి / విశ్వసింపఁగఁజేసి
 చేతి కిచ్చితిఁ జిప్పఁ / జిగురుబోణి
 పద్మనాభున కంకఁబాంధవంబును గూర్చి
 యిల్లు గట్టించితి / నిందువదన

గీ. ఆవిలాసంబు లారంగు / లాహరంగు
 లాసాబగు లాహంగులా / యాబెడంగు
 లహహ యావన్నెలా చిన్నె / లనుపమాంగి
 తలఁచుకొన్న నిప్పుడుఁ బులకలుజనించు.

మ. నాయనుభవం బెంతయని చెప్పు గలదాన, విటులు వచ్చు
 వేళయ్యె యె భుజించి సిద్ధంబుగ నుండుమని యావృద్ధ
 వేశ్య కామాక్షితో లోకరిగె అనంతరమున.

ఆశ్వాసాంతము.

మ. హరకోదండవిఖండనా! యతులశౌర్యదార్యధీమండనా!
 శరపుంఖాంకితకుండలా! నిజయశస్సంఘన్నభూమండలా!
 వరభక్తాంబుజభాస్కరా! సురనుతబ్రహ్మర్షిహృత్తస్కరా!
 అరిభూనాయకలోకశిక్షక! యహల్యదేహసంరక్షకా!

మాలిని. మదవదరికులాంతాత్మాసుతాప్రాణకాంతా
 కదనతలకృతాంతా / క్షత్రిభూరుద్వసంతా

పదగమితవనాంతా / భక్తకేళీనిశాంతా
విదితసుగుణవంతా / విస్మయరత్నీర్తికాంతా.

గద్య. ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణాకటాక్ష ప్రసా
దిత సత్కవితాలతా ప్రసూనాయమాన
నవీన ప్రబంధంబైన హేమసుంద
రోపాఖ్యాన గ్రంథంబునం
దు త్త రో దం త మ ను
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః
శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు

తృతీయాశ్వాసము.

శం. శ్రీచూనినీకుచద్వయ

సీమా! కాశ్మీరపంక ! చిహ్నితవత్సా!

కామాదివర్గశితా!

భీమాహవకార్యదక్ష! ! పృథివీరత్సా!

గీ. అవధరింపుము నీకు నామాంకితముగ

నొప్పిదంబుగ నిప్పుడు ! చెప్పబోవు

నవసుధారసమిళితసూనమకరంద

చిందునందోహమైన నవీనగాథ.

గీ. అఖిలపామరజన వంచనావగుణ ధు

రంధరుండగు నాహేమసుందరుండు

సత్వరంబ సువర్ణంబు | సంగ్రహించి
స్వర్ణకారున కిచ్చె నాభరణవిధికి.

వ. అట్లతం డాభరణనిమిత్తము కొన్నిదినంబులుగడపి యొక
నాఁ డేకాంతమునఁ గూర్చుండి నిజకార్యముంగూర్చి చిం
తించుచుండు నవసరంబున,

గీ. స్వస్తి; ధనసిద్ధిరస్తు, దీర్ఘాయురస్తు
మంగళానిభవంతు తే | మానినీ వ
శీకరణతంత్రయనుచు నాశీర్వదించి
వచ్చికూర్చుండె బ్రాహ్మణవరుడొకండు.

వ. వచ్చినవానిఁ జూచి యాహేమసుందరుం డిట్లనియె;

గీ. ఇంతకాలంబు ననుఁబాసి | చింతఁదక్కి
దివ్యపుణ్యస్థలంబులఁ | దిరిగితిరిగి
వచ్చివాడవు నినుఁజూచి | మెచ్చివాడ
మఱిచితే నాదున్నేహంబు | హ్లాసురేంద్ర.

ఉ. అనవుడువానిఁజూచిహృదయంబుననించుకనంతసించి, నీ
నెనరునఁగాదెయ్యార్యజననిశ్చితపుణ్యనదీనదంబులన్
ఘనులమహామునీంశ్రుల జగన్నుతదేవతలకాబురంబులన్
గనుఁగొనినాడ నీనదుకలకారము నమ్మది విస్మరింతునే?

గీ. సఖ్యమును విస్మరింపఁగ | శక్యమగునె?
అతయ సఖ్యంబునకు దూర | మనఁగఁగలదె?

బర్హిమేఘంబులును, పద్మభాస్కరులును
కుముదచంద్రులుమనకు సాక్షులుగనుండు.

వ. అని యిట్లాభూసురుండు వచింప నొనని తలయూచి
యాహేమసుందరుం డిట్లనియె;

గీ. సరససంగీతసాహిత్యగరిమజూడ
సానులందునుగలదు నిశ్చయము సఖుఁడ
నీవు వీక్షింపవై తూరలేవుగనక;
వరవసంతోత్సవం బొందు | జరగెనిచట.

గీ. నాఁడుకామాక్షి యనుచారసారసాక్షి
యాటసాటల నలరించె | నఖిలవిటుల
నావిలాసంబు లాహువభావములు
చూడవలెఁగాక చెప్పిన | సొగసుచెడదె.

గీ. అహహ కామాక్షి వదనశశాంకలక్ష్మి
అతులమణిసూపురా రావజితమరాళ
అధరనిర్జితబంధూక; | ప్రాణసఖుఁడ
యామేశరదాగమంబన | నతిశయిల్లు.

గీ. చక్కదన మిట్టిదని చెప్ప | శక్యమగునె?
అహహ! సౌందర్యలక్ష్మికి | నాలతాంగి
తిలకమగుఁగాక; యారతీదేహమునకు
కాంచనాభరణం బగుఁగాక సఖుఁడ.

గీ. ఎలమినానాడు దానింటి / కేగియుంటిఁ
జెప్పవచ్చునే? నీతోడఁ / జెప్పకేమి?
వలచివలపించిపలుకుల / నలరఁజేసి
వలపు బంగరుబొమ్మ యా / యలరుఁగొమ్మ.

గీ. ఏగ్రహించితిఁ జూ వె నీ / యిగితంబు
నేనెఱుంగనిసాను లెం / దెవఁగలరె?
వలపులేదనుపలుకు ధుగ్రీవంబయగును
మోదుగుంబూవులకును రోహిణితులకును.

చం. రసికజనావతంస! మకరధ్వజశాస్త్రరహస్యవేదివే
యొసపరిలాడినిన్నుఁగనియువ్విళుబూరకయూరకుండునిం
పెనఁగవచించువాఁడ నతిహీనసుఖానుభవ ప్రసక్తి; నేఁ
బనచెడిపేదనైతిఁగద / వారవధూపరిరంభ కామినై.

—♦ హితోపదేశము. ♦—

గీ. వారవనితాపరివ్వంగవైభవంబు
స్వర్గమనియెంచి కామినై / సంచరించి
చిత్తమిగురొత్త నకట పెచ్చించినాఁడ
నూర్జితంబైన యమిత పిత్రార్జితంబు.

చ. తలఁచినయంతనేయమిత్రతాపముఁగూర్చునుచూచినంతనే
యెలమినిమోసపుచ్చి మతిహీనునిఁజేయును! తాకినంతనే
వలపులఁగుల్లి మోహమనుఁచారిధిలోఁబడవైచునక్కటా
కులటతపించుఁగాకకులఁకోమలిఁబోలునె? హేమసుందరా!

చం. వదరుదురొక్కవేళ, వలఁవంతకుఁజిక్కికృశించినట్లు కుం
దుదురొకవేళ, నమ్మకముఁదోపఁనటించుదురొక్కవేళ, న
వ్వుదురొకవేళ, లేనివలఁపుంబ్రకటించుదురొక్కవేళ, సం
పదలహరింపఁభోగినులఁమాయలెఱుంగఁదఱుబెయ్యేకిన్

గీ. వారకామినినున్నధఁవహ్నికీల
కపటరూపేంద్రసంబునఁ | గ్రాలుచుండు
విటులు యశావనధనముల | వేల్చివేల్చి
తుదకు జీవచ్ఛవంబులై | బ్రదుకుచుండు.

గీ. విటులు సంతతం బుమిసెను | పీకిగాను
హీనకాముకమృగముల | కినుపబోను
వలపుకాండ్రను వంచించు | వలపుచేను
హనిగలిగించునై తాను | సానిమేను.

గీ. మేలుకాండ్రను వంచించి | యేలుకీలు
భూరిసుఖసంకటంబులు | పుట్టుపోలు
కమ్మవిల్తుచోడోలు, పెద్దమ్మవాలు
ఔర! వెలయాలు తోలూడి | నట్టడోలు.

ఉ. చిక్కిన పాలుగారు నునుఁజెక్కులు గా వవిసత్తగుల్ల లే
పెక్కినగబ్బిగుబ్బలవియేసారకాయలుగాక, సొంపుపెం
పెక్కినకావిమోవియగునే యదియెంగిలిబావిగాక, ఛీ
పొక్కిలిక్రిందనుండు నొక | ...మిక్కిలిపొక్క నేటికిన్

ఉ. హేయముగా దెచూచియు సహింపగవచ్చు నవిత్త కామినీ
కాయముసంతలోనిసారకాయకులన్ వెలచానలూనుచం
దోయికి భేదమేమిగలదో? కపటానలకీలలైన కం
దోయిహూరంగురంగులఁగనినుంగొనివెంగలివైకలంగుదే ?

సీ. బుద్ధినాకర్షించు | పూతమెఱుంగుల
పైడిసలాశ కైవడిదనర్చి
అత్తరుపూతతో | సతిరమ్యముగనుండు
కాగితపుగులాబికరణిఁగ్రాలి
మెఱుసితేళుక్కున | మిఱుమిట్లుగొలుపు పా
వృట్కాలచంచల | వితముమెలఁగి
అందమింపొంద నానందింపగాఁజేయు
సాయంసమయసంధ్యసరణిఁదనరి

గీ. పెదవినంటినపూదేనె | పెంపునింపి
అతిపవిత్రపాతివ్రత్య | మవనియందు
నెట్లా మూర్తీభవించిన | యట్లు పఱలు
వేశ్యవలచిన మగవాఁడు | వెంగలీడు.

సీ. భోగినుల్ కపటానురాగనంపాదిత
జీవనల్ ఘోరదుశ్శీలఖినులు
వైధవ్య మెన్నఁడు | బంధింపకుండ వ
ర్తించువిలాసినుల్ | హీరహితలు

దృష్టచేష్టితముల | దోషంబులేదండు

దుర్నయనిర్ణయ | దుర్నివార

ల తులమామోషాయ | లభిమానశూన్యలు

కరుణావిహీనద | హృమమతులు

గీ. రాజభయమించుకయులేని ♦ రాజవదన

లట్టివారలఁ గామించి | యాటపాట

లనుచు నామోదముంబొంది | స్వార్జితంబు

చిల్లిగవ్వగనెంచి వె | చ్చింపదగునె?

సీ. హేమసుందరుఁ డౌర! | యెంతటివాడయ్యె

ననుచు నోనాడుదు | రఖిలజనులు

ఘనవైద్యుడగుఁగాక | కామినీపరతంతుఁ

డనయేవగింతు | గృహస్థులెల్ల

జారుండు కపటవేషధరుఁడు వంచనా

పరుడంచుదూషింతు | ప్రాణసఖులు

సంగబాహ్యుండు సత్సంగత్యహీనుండు

నీతిదూరుండండు | జాతివారు

అత్తమామలు ఛీయని | యాదరింప

రాలుదుఃఖించి వెలిచవు | లభిలషించు

బలాకుబడిపోవు వెలలేని | పరువుతోలఁగు

నిల్లుచిల్లిగవ్వయితేక | గుల్లయగును.

గీ. విషయముల నేవగించెడు విబుధవర్యు
లిందియసుఖాభిలాషయే | హేమమందు
రందువారాఁగనాసంగమాభిలాష
నీచమనుచు నిందింపరే | నీతిపరులు.

గీ. అఖిలశాస్త్రంబు తెఱిగిన | యార్థవర్యు
లతివలనునమ్మరాదని | యందురందు
వెలవెలందుల నేమనవలయు సఖుడ
వారల జయింపశక్యమే | బ్రహ్మకృత.

సీ. వలువలిచ్చినయంతఁ | బ్రాణనాయకయంచు
వగలవన్నెలఁజూపి | పలుకఁదంచు
రూకలిచ్చినయంతఁ | బోకలాకులనిచ్చు
ముచ్చటించుచుముద్దు | లిచ్చుమెచ్చు
గాసులిచ్చినయంతఁ | గామించుబ్రేమించు
దాసురాలనటంచుఁ | దారసించు
సొమ్మలిచ్చినయంతఁ | నెమ్మెలం బ్రకటించు
భోగింపు మనివేగ | కౌగిలించు

గీ. వలువ లీకున్న దూషించుఁ | బలువయంచు
రూక లీకున్న బొమ్మని | యీకఁచుంచు
గాసు లీకున్న నిరసించు | నీసుపెంచు
సొమ్మ లీకున్న నుమ్మలఁ | గుమ్మరించు.

గీ. వారకామినీ స్నేహంబు | వలచువలదు
కూర్చిచెలికాడవౌట వాక్కుచ్చినాడ
నఖిలసుఖసౌకటములబ్బు; | ననుభవించి
పలుకుచుంటిని వెలలేనిభాషణముల.

వ. ఈయంశమిట్లుండె; మఱియు నొండురహస్యముగల దాక
ర్తింపుము.

గీ. నీచసౌఖ్యానుకూలం బిగోచరంబు
చంచలంబు; కామాంధకారాంచితంబు
జ్ఞానశూన్యంబు దారిద్ర్యకారణంబు
ద్రోహచింతాన్వితంబు, వ్యామోహమనఘ.

మ. జరవ్యాఘ్నిబలవేచివేచితుదకున్ సాధించు, బాధించుభీ
కరరోగంబులు శత్రువర్గమువలెన్ స్కాయంబుభుజించు, నే
సారిదిన్ బ్రోచినగానియాయువు స్రవించున్ బిన్న భౌండాంబువై
వరమార్థంబునుగాక తుచ్ఛసుఖముల్వాంఛితురే సజ్జనుల్.

వ. అనినవిని యవ్వైశికుడు తిరస్కారసహితమందహాసాం
చితవదనుండె.

శా. ఈవేదాంతము నీవెఱుగుదువుగా, కీ నాటికెవ్వనికేన్
భావింపందరమాన? వేశ్యలకువిశ్వాసంబులేదంచు భా
షావైదగ్ధ్యముమీఱః బల్కెదవుడే శ్యాలోలరైయెందఱో
కైవల్యంబునుబొందిరీ వెఱు గుడే ట్నొదేవతాఖండలా.

—♦ వేశ్యాసమర్థనము ♦—

సీ. మునుదాశకన్యను / మోహించి కీడించె
 నాపరాశరుఁ డెట్టి / యార్యవరుఁడు?
 వేల్పుసానింజూచి / వెంబడించి రమించె
 గౌశికుం డెంతటి / వైశికుండు
 సురవేశ్యలంబట్టి / సురత కేళిచేత
 మాందకర్ణియు నెట్టి / మానిచందుఁగి?
 డానాఁడువందించి / యలయహల్యనుగూడె;
 జంభవైరియు నెట్టి / సజ్జనుండు ?

గీ. చందుఁడు మహానుభావుఁ డాచరితమేల?
 దారుకావనభాగవతంబులుండ
 శివునిఁగూర్చి కృష్ణునిగూర్చి / చెప్పనేల?
 యీరహస్యంబు లెఱుంగనివారలెవరు ?

ఉ. ఏలఁగసొత్తు లేక, రమియించి సుఖంపఁగసత్తులేక ప్రా
 ల్మాలినవారలెల్లఁ గృతులన్ విరచించిరి నీతు లక్కటా
 చాలు; నెఱుంగమే?నిగమశర్మకు లోపముగల్గె నే?యజామీ
 భుఁడుమోక్ష మొందుటదిమిధ్యయె చెప్పుముబ్రాహ్మణోత్తమా.

వ. అనిన విని యవ్విప్పుం డిట్లనియె.

గీ. కృష్ణునింబోలి పదివేల / స్త్రీలతోడఁ
 దానురతికేళిచేలుట / ధర్మమైన

ద్రాపదింబోలి యేవురతగులమొంది

తనదు కులకాంతమెలఁగిన | దప్పుగలదె ?

వ. అత్తపిన్వర్ణభరణంబులం గొని యేతెంచు స్వర్ణకారుం
జూచి, లోనికేగుమని కనుసన్నం దెలియంజేసి, నుద
రుం డవ్విప్రవరునితో నిట్లనియె.

గీ. ఎంతలో నెంతవాడైతి | విట్టిసీతి
యిట్టిపరమార్థచింతయు | నెల్లు గలిగె ?
నీదుచిత్తంబు గ్రహియింప | నిశ్చయించి
వాదులాడితి నిబ్బంగిఁ | బ్రాణసఖుడ.

గీ. భోగశాలివిసీపు విరాగివైతి
వౌనునీవనినట్లు సర్వాపదలకు
స్థానమగుఁగాదె? వేశ్యల | సంగమంబు;
సంతసించితి నీదువిజ్ఞానమునకు.

గీ. మగుడఁ గన్పట్టెదవుగాక | తగినరీతి
నిన్నుఁగొనియాడ నెమ్మది | నిశ్చయించి
నాడనని లేచి, లోనికి | నవ్వుకొనుచుఁ
జనియె; నతఁడట్లయకాగాక | యనుచువెడలె.

వ. అట్లతండులోనికేగి, స్వర్ణకారుఁడొసంగిన యాభరణంబుల
నొండుకరండంబున రహస్యంబుగఁబొందికంజేసి యనంత
రంబున.

గీ. ఎపుడు సూర్యుండు గుంకు నే | నెపుడుదాని
యింటి కేగెద నెప్పుడు | తుంటవిల్లు
గేరి రతిసంగరమున సుఖించువాడ
ననుచుఁ జింతించుచుండ నయ్యవసరమున.

చ. కటకట శీతరక్తిరణి కాంతికినోపని యీవియోగులు
త్కటమగునాదుచండకర కాంతికిఁదాళు మరొక్కాయంచున
క్కటికముఁ బూనినట్టు దినకాంతుఁడు తీవ్రతదక్కివారుణీ
విటుఁడనువైఖరిక జరమివీధినిఁ ద్రిమ్మరె సానురాగియై.

— సంధ్యాసమయము —

చ. అరుణరుచుల్ దిగంతముల నంతట నంతయుఁ బ్రజ్వలింప ని
ర్జరిగలనీరురక్తమును భ్రాంతికిఁ జిక్కిమృగప్రకాండముక
బిరబిర నేగుదెంచి ప్రతిబింబితసూర్యునిఁ జూచి సాధ్వ స
త్వరితగతిన్ దొలంగినవిపావకకుండముగాభ్రమించుచున్
స. “మనపతి వారుణిన్ వలచి మాంద్యమునన్ న్మతిఁదప్పిపద్మినీ
నినుననుఁ బాసె” నంచునలిసీరవ వాక్కులఛాయ మున్నుప
ద్మిని కెఱిగించి ప్రాకృతికిఁ దెల్పఁగ నేగెననంగనీడ, తూ[న్.
ర్పున కెగఁ బ్రాకృత నంతయునభోమణిపశ్చిమదిక్పరుండుగా

గీ. జగతిఁ జక్రావనఖ్యాతి | సంతరించి
కూవలయంబును పీడించు | కూరుఁ డీతఁ
డనుచుస్మితముఖ కుముదిని | యినుని, జూచి
పాడెనాన్ మదబంధరధ్వనులెసంగె.

సీ. రాగాతిశయమున | రంజించి మునుమున్ను
 పూర్వదిశాంగనన్ | ముద్దులాడి
 యంతకంతకు మోద | మభివృద్ధిబొందంగఁ
 బద్ధినినలరించి | ప్రజ్వలించి
 వరకరంబులఁజూచి | వారకాంతనుపరి
 రంభసంభ్రమపరిశ్రాంతఁజేసి
 వైభవం బుడివోవ | ఎసుహీనుడై యంతఁ
 జరమాంగనన్ జేరి | సంగమించి

గీ. తనదుసద్గతిచ్యుతి లోనఁ | దలఁచి తుదకు
 నకటసత్సంతతిహాసించు | ననుచు వెఱచి
 యేరికింగానరాకుండ | నేగె నినుఁడు;
 అట్లయగుఁగాదె యమితకామాంధకుండు.

చ. వరుణునిమావటీఁడు మదఁవారణదాహనివారణార్థమై
 పఱచినశోణమృచ్ఛయమువైఖరిసంధ్యరహించినంత భీ
 కరమగుదావపావకముగా మదినెంచిభయంబుపెంపునన్
 బరువిడదిక్కులన్ విధురభాధకుఁదోడుగఁజక్రపాకముల్.

చ. జలరుహశత్రసంచయముచక్కనిశయ్యవిహారభూమియున్
 వలపులనీనుపుష్పవననాటి శ్రమంబు నివారణంబుగాఁ
 గలువలతావితోమలసెఁ | గమ్మనితెమ్మెరయైన నేమి తా
 వలచినకాంతుఁబాసి వలవంతకుఁజిక్కెనుచక్రహాకియే
 స్థలమునహాయిగా మెలఁగఁజాలు;సుఖంపనుపాయముండు నే

చ. రవియనునట్టువుం డపరఁగముఁ బాసినయంతసంధ్యయన్
 యవనిక నెత్తివేగమె నిశావ్యాయ లాసికవచ్చి, రిక్కలన్
 బువులనుజల్లి బంభరసఁమూహముపాడఁగఁజోరసంచయం
 బవుననిసన్నుతింపఁగభయోనకమున్ నటియించె నెంతయున్
 చ. స్మరుడనునైంద్రజాలికుఁడుఁ సాంధ్యరుగంబరమంబరంబున
 న్బొరిచి, మహాఁధకారమనుభస్మమునన్ గనుకట్టుకట్టి, బం
 భరకులనాదబీజయుతఁ ఁ మంత్రములన్ బరియింప వక్త్రగ
 వ్వారమునుబాసిపైకెగసినట్టిసుమంబులఁబోలెదారకల్.

—♦ అంధకారము. ♦—

ము. నను రూపంబునమీఱదం దుశివుకఁగఁరంబున్ బరీక్షించి, కృ
 ణ్ణునిచక్కందనమున్ హసించి, హలిమైసాంపారువస్త్రంబులం
 గని ఛీఛీయని యీసడించి, గిరిజాగర్వాపహారంబుగా
 ఘనమై, సుందరుకీర్తిఁబోలిచెలఁగెన్ ఁ గాఢాంధకారంబిలక.

సీ. విజ్ఞాన మనుసూర్యబింబాస్తమయమున

మహినాకమించినఁ మా యయనఁగఁ

దనకాంతు నెమకంగఁ ఁ దలఁచి సంచరించు

ఛాయాసతీకేశఁ జాలమనఁగఁ

బ్రజలుభీతిల్ల భీభత్సరౌద్రభయాన

కంబులవర్షించు ఁ ఘనమనంగ

వంచించి పాలించు ఁ ప్రభువులపాపంబు

పృథివీపై మూర్తీభరించెననఁగ

గీ. వ్యోమసుమవసీదోహద / ధూమమనఁగ
శాకినీధాకినీభూతజననియనఁగఁ
గామినీకాముకానంద / కందమనఁగఁ
జటుల కాధాంధకారంబు / జగతిగ్రమ్మె.

సీ. పల్లవైశ్వర్యమున్ / వారాంగనవిధాన
నంభోజవనలక్ష్మీ / నవహరించి
వరగుణవంతునిఁ / బరదేశముంబలె
భృంగంబులనుదైన్య / మెనయజేసి
ధనకామియైయేలు / కున్యపతివైఖరిఁ
బ్రజలనిర్భంధించి / బాధపెట్టి
విపులసంపద్రాశిఁ / గృపణునిచందాన
జ్ఞానంబు వ్యర్థంబు / గానొనర్చి

గీ. పృథివినిమ్నొన్నతంబుల / నెఱుఁగకుండ
సత్పథంబును గ్రహియింపఁ / జాలకుండఁ
గడలవ్యాపించి జృభించి, / కన్నులున్న
చీకులంజేసె లోకులఁ / జీకువాలు.

—♦ అభిసారికలు. ♦—

ఉ. “అండజయాన యిట్టినిబిడాంధతమస్విని నేడకేగ దీ
వుండుముభీతిలేదె”యనునొక్కవిటుగనినవ్వి “నాప్రియుం
డుండుస్థలాంతరంబునకునొంటిగఁబోయెదఁగాక, పంచబా

ఇందు మదీయరక్షకజనుండయియుండగ భీతియుండునే
 మండుడోయంచుఁబల్కెనభిసారిక యోర్తుక శారికంబలెన్
 చం. దినముఖవేళఁగాకిఁగని | తేకువదప్పిభయంబుపెంపునన్
 బనులనుమాని, యాత్మవిభుపైఁ | బడి యట్టినిశీధవేళఁజం
 గునవడిగోడదాటి యవగుంఠనయై యుపనాధు నింటికిన్
 జని సుఖయించె నొక్క యభిసారికకోరికదీర ధీరయై.
 చం. రయగతినాటిరేయినొక రామవిటోత్తముఁగూడఁ గాళికా
 లయమున కేగిఁ యింకొక వెలఁదికినై చనుదెంచువాడె స్వ
 ప్రియుడనికొఁగిలించి, రతిరీతులకించుక సంశయించి, భ
 ర్తయనిగ్రహించె, నాసతిఁగతండును భార్యగఱానెఱింగె నీ
 పయినెడఁబాసియుండమని బాసయొనర్చిరి దేవిసన్నిధిన్.
 సీ. పెండ్లాడనూహించి | విత్తమాడ్జిచితి

నావిత్తమంతయు | వ్యర్థమయ్యె

నీబ్రహ్మచర్య మింకెంతికాలం బుచు

నెలమినేతెంచు నానింటిదాఁక

నేతెంచి యచ్చోట | నెవనినో వీక్షించి

సమయంబుగాడని | జంకిమెలఁగుఁ

దొలఁగియింటఁ బరుండఁ | దలఁచు నిద్దురలేమి

“ననుజూచి నవ్వెనావనిత”యచుచు

గీ. సచటికింబోవు, సాహస | మనుచుదొలఁగు

వెండియును వేశ్యలుండడి | వీధికేగు

సంకటములుండు ననియెంచు | సంచలించు
వలపునగఁగూరి యపు డొక్క | బ్రహ్మచారి.

వ. తన్నిశాసమయ్యును నాహేమసుందరుండు కామాక్షీ
సుందరముఖచంద్రబింబావలోకన లాలసుండై,

సీ. దర్పణంబునుబూని | దర్పకు దర్పమ

ణంచుఁ జక్కనివాడ | నంచుఁదలంచి

ఘనసారమిళిత సుగంధతైలముఁబూసి

కమనీయకాకపక్షములదువ్వి

వలపు నల్దిక్కుల | వ్యాపించునట్టుల

ముమ్మారు పన్నీట | ముఖముఁగడిగి

కుంకుమంబునఁగొంత | గోరోచనముఁగల్పి

తిలకంబు వేమూరు | తీర్చిదిద్ది

గీ. మీనముల నత్తరువుపూసి | మెఱుఁగువెట్టి

చందనమలంది ధౌతవస్త్రములఁదాల్చి

ప్రసవములఁబూని పాలు స్వల్పముగఁద్రావి

యాభరణ పేటికంగొని | యరుగుచుండ.

గీ. వానివేషంబుఁజూచి యాభరణపేటిఁ

బట్టుకొని వేగముగఁబోవు | వరుసఁజూచి

తండియించుక పసిపట్టి | తనయ, యనుచు

నిట్టులనియెను ప్రేమంబు | నట్టుకొనఁగ.

—♦ జనకానునయము ♦—

శా. తండ్రీ! తండ్రనినీకు, నీస్తధనకాంతం గూడుటంబుట్టువా
వేండ్రం బేమనవచ్చు;రో వెలఁదులన్ బ్రేమించువారిట్లు లి
ల్లాండ్రంబాసి యశంబునోసి కులముఁగ్నాదన్ విసజ్జింతురే?
గుండ్రాబోలిన నీదుమాననమునాఁకుంద్రీప్పఁగాశక్యమే?

కం. కులకాంత యావనంబునఁ

బులుగడిగిన ముత్తియంబు | పోలికనుండన్

వెలకాంతఁగఁగిలింపఁగఁ

దలఁచెదవై ద్యుండవయ్యఁ | దగునఁ కుమార.

గీ. విభుడవని యెంచి ప్రేమించి | వేదివేచి

విసిగి వేసారి నీభార్య | బెంగవలనఁ

జిక్కిక్షీణించె శల్యావశిష్టయయ్యె;

జాలి సుంతయులేదె? పాపాణహృదయ.

ఉ. మూఁడుదినంబులయ్యె, సతిమూల్గుచునుండె, జ్వరంబుహె

చ్చెఁజే, నాడియుమందగించెనొకఁ నాఁడునుదేనియలొల్లునట్లు

మా,టాడవు;తిండిలేకతడియూతెనునాలుక;జావఁద్రావ దే

గోడునులేకనీవు ధనఁకోమలిఁగూడి సుఖపఁబోయెదే?

కం. కులకాంత యట్టులుండఁగ

వెలకాంతను విశ్వసించి | వేదురుగొను నీ

తలఁపేమొ నేనెఱుంగను

తలమా; నినుఁద్రీప్స నింద | తలవైకక్కున్.

ఉ. మంచముఁబట్టియున్న కులఁమానినిఁజూడవు లంజెఁజూచి వే.
లంచములిచ్చి వైబడి సలఱములఁజేసిద విట్టిఘోరమున్
బంచముఁడై నఁజేయుటకుఁ బాల్పడఁ జౌర! వివేకమిట్టిదే?
కుంచముఁబాసి సోలఁగయిఁకొన్న విధం బిది చూ వెపుత్రకా.

ఉ. ఈదురవస్థ యిట్లు ఘటియిల్లెఁగదా; విధి నేమనందు? మ
ర్యాదనతిక్రమించి ప్రశమాభరణంబును వీటిబుచ్చి, నీ
త్వాదిగుణంబులన్ విడిచి యూటవెలందికిఁజిక్కి తే? నయా.
పాదితబుద్ధి సూనశరవహ్నికి నాశనమయ్యె నక్కటా.

మ. తనయా! నీయవివేకమాపదకు సన్ధానంబుగానుండు నే
పనికిందొందరయెన్నఁడుందగదు; సంభావించిరాఁబోవు మే
లును కీడుంగల లాభసప్తముల నాఁగోచించువానిం దనం
తన తాసంపదకౌఁగిలించుకొను తథ్యం బేనుబోధించితిన్.

కం. వినురా! నాయుపదేశముఁ

గనురా! నీకులపవిత్రఁగౌరవపాత్రన్

జనురా! సన్మార్గంబునఁ

మనురా! జనలోకమాన్య , మాన్యంబులతో.

కం. అనరాదుర, కనరాదుర,

వినరాదుర, సానిదాని ! పెంపున్ సొంపున్

ఘనరాజ్యవైభవాధ్యులు

ధనరామలఁగూడిచెడిరి ! తథ్యముపుత్రా.

వ. అనిన విని యాలంపటుండు, రోషకషాయితలోచనుడై భీ
షణభౌషణంబుల దూషించి, పెడతలఁగలబుద్ధి నిట్లాడిన
వృద్ధుండవుగాకయశుచు, నింటందిని పరుండఁజాలక నీ
యధికప్రసంగ మేటికనుచు ధిక్కరించి,

శా. ఏ నీమాటలసుంతయన్ వినను; నీవే కాదుబ్రహ్మదులు
రానీ, తిట్టినఁదిట్టనీ, కలిమియుక (బ్రా)ణంబులుం బోయినక
బోనీ, చెప్పెదనున్న మాటఁదగ దీమోమోటమేమైననుక
గానీ, నాచిలుకన్ హొరంగు మొలకక (గా)మాక్షిఁగోల్పోనున

వ. మతియు ననేకవిధంబుల నోనాడి, గృహంబుఁబాసి వీధి
బడి యేగుచు,

కం. అనుమానమేలరతులకుఁ

జనుమా, కామాక్షిపలుకుఁ (జ)క్కని మొగముక

వినుమా, కనుమా, మనమా

మనుమా సౌఖ్యంబులొందు (మా)నంతతముక.

మ. అనియిట్లాతఁడు కామసంజనితమోహభ్రాంతికింజిక్కి తం
డినిదూషించుచుస్వార్జితంబుధనమున్ (వె)చ్చించిభోగించిన్
ననునోనాడునె? చూడలేకకులకాంతారత్న మిప్పట్టునన్
దనువుంబాసినఁబాయుఁగాక ధనము (న్నం) బెండ్లిగాకుండునె?
మనమా చింతిలనేటికంచ (జ)నియె (న్మార్గంబు) గుఱ్ఱించుచున్

వ. అంత నక్కామాక్షి యాతనిరాక కెదురుచూచుచుఁ ద
చేటికం జూచి,

ఉ. అక్కట యేటికింతతడవయ్యెనో? వచ్చెదనంచుఁ జెప్పి, తా
నెక్కడ కేగెనొక్కా? తనఁ యింటిలతాంగికిఁ జిక్కెనొక్కా? యిం
కొక్కధనాంగనన్ వలచెనో? నెఱసంజనుబంపెఁ జీర ల
మ్మక్కవిచారమేల కనఁ కాభరణంబుల కేగి యుండుఁబో?

ప. అని చింతించుచుండు నవనరంబున నాహేచుసుందరునిరా
కఁకీగంట జూచియుఁజూడనియట్లు నటించి, యతండు విని
సంతసింపఁ దనచేటికతొఁ బ్రసంగవశమునఁ బలుకుచున్న
ట్లు లిట్లనియె :—

ఉ. సుద్దులకేమిలెమ్ము సరసం దిటువచ్చినఁ జాలమేలుగా
కద్దిరరాకయున్న విరహాబ్ధిఁదరింపఁగ శక్య మకానె? యో
ముద్దియ! నేను నాప్రియుఁడఁబొందుగ గూడినబోపముండునే?
ఎద్దులుబాడియున్ గలిసియేగినఁ గొండలదాటటబ్రమే.

సీ. పూర్ణేందుబింబ మై | ముద్దులవర్షించు
మోముగా దదిసిరిగిముగాని
వర్ణింపఁబోలదే | కర్ణాంతములఁదాకుఁ
గనులుగా వవి కాంతిఖనులుగాని
భోగింపవలెఁగాక | రాగంబుపెంపొందు
మోవిగా దది తేనెబావిగాని
చలుదగుబ్బలుపొంగఁ | బైటడవలెఁగాక
యురముగా దది సౌఖ్యభరముగాని

గీ. ప్రియునివినుతింపశక్యంబె | వినమె మనము
వయసుకొలదిని పాప్తించు | వన్నె లనఁగ
సిరులకొలదిని చెన్నొందుఁ | జిన్నె లనఁగ
పుణ్యముకొలందిల భియించుఁ | బురుషుఁ డనఁగ.

ఉ. వాసితనూవిలాసములు | వానియొయారమువానిమీసముల్
వానిమెఱుంగుముంగురులు | వానిమనోహరమందహాసముల్
వానివిశాలనేత్రములు | వానిచొకాటపు వాలుఁజూపులు
మానిని! కంటిమే మితరమానవులక బహుభావ శేటిక.

ఉ. ఎన్నఁగరానిమోహమున | నెందఱొవచ్చిరి నన్నుమెచ్చిరి
కన్నెఱికంబుఁబాపుటకుఁ | గా వినుమీసవయకావనంబు నే
జన్నియగట్టుటెందులకు? | చక్కనియీవిట కానిగామసం
పన్నిధిఁబోలువానిబహుభంగులఁగూడఁగఁగాదె కోమలీ.

శా. ఆకంజాననుఁ, డావిశాలనయనుం, | డావైశికాగ్రేసరుం,
డాకళ్యాణగుణాధికుండు, సుభగుం | డావైద్యలోకోన్నతుం
డాకాంతానవమస్కంధుండుఁ సరసుం | డాసుందరుం డెట్లులో
నాకుందక్కనుగాక, యేనతికినైసన్ దక్కునే? నెచ్చెలీ.

సీ. కులకాంత యెట్లున్న | వెలకాంతలనుగోరి
సంగమించి సుఖించు | సంగడిఁడు
నలకూబరుగోరు | నలరంభనైనను
వలపింపుఁ జాలిన | వన్నెకాఁడు,

మురిపెంబులనుజూపి | ముద్దుముచ్చటలాడి
 భోగింపనేర్చిన | ముద్దులాడు,
 తనునమ్ముకొనియుండు | ధనకాంతః దనకాంత
 యనియెంచి పాలించు | నందకాడు,

గీ. మేలుమేలన రమించు | మేలువాడు,
 నన్నుమెప్పించి పోషింప | నున్నవాడు,
 చాలు నీలీలజాలమే | సైపజాల
 నేడురాడాయె | జూడు మేజాడబోయె.

మ. అనియారీతివచించుకల్లులకున | త్యానందముంజెంది “నే
 ధనివింజెందితి నిట్టితన్వగలదే | ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి, యీ
 యనురాగంబునకేమొసంగఁగలనో | హామస్మథా”యంచు,న
 వ్యనజాతాస్తుదలంచుచున్జని,క నెన్వామాక్షిఁగామాక్షిఁగన్.

ఉ. ఆతఁడు లోనికింజనిన | యంతనె వంచితముగ్ధమానినీ
 వ్రాతకులాభిఘాత, నవ | పల్లవమత్తగజావసాత, యా
 నీతవిసీత వాక్యనవసీత, సమస్తజనాభిభూత, త
 న్మాత, విభీతభూత విటనాధముఖే | మకళాప్రభాతయై.

పం. ఎదురుగ నేగుదెంచియిపుడిప్పుడుమిమ్ముగుఱించిపల్లుచుం
 డఁ దమరువచ్చినా రిలదృఢంబుగ నాయాపుఁగల్గియుండుడి
 పదపరిచారికన్ కుసుమ | బాణసతీకరశారికన్ నవా
 భ్యుదయముగాఁగ నేలుకొను | డోరుపు నేరుపునివ్వటిల్లఁగన్.

చం. అని మృదుఘక్కిఁబల్కి కనఁకాభరణాబులనొప్పు పేటికం
గొనితనపుత్రికంబిలిచిఁకొమ్మనియిచ్చినయంతనామె హ్రీ
వినతముఖాబ్జయైగొనియె; 1 వేశ్యలకింతటిలజ్జ యొప్పునే
యనిపరిహాసవాక్యములఁనాడిరి తోడిధనాంగనామణుల్.

ఉ. కన్నెటికంబువేర విటఁకాండ్రును రండనిచీరఁ వారి సం
పన్నిధులకొ హరించి యొకఁబాలవలెకొదలవంచె నిప్పు డీ
కన్నియయంచు బాలికయొకర్తుకనెచ్చెలితోడఁ బల్కఁగ
న్నన్ననదల్చెనొక్క నెఱఁజాణమనోహరచంచలాక్షియై.

వ. అంత నాహేమసుందరుండు సుందరదరహాసవదనుడై
కాల మిట్లు వెచ్చింపనేటి కని విశంబమున కోర్వఁజాలక,

సీ. సరిలేనిబంగారు 1 జలతారుచీరల

ననురాగ మొనరఁ గామాక్షి కిచ్చి

పట్టంచుగఁచీరఁ 1 బల్కెరంబునఁబెట్టి

మర్యాదగా వేశ్యమాత కిచ్చి

మించుమించిరహించు 1 మీనంచుగలచీర

నత్యాదరమున మీనాక్షి కిచ్చి

సింగర మేపారఁ 1 జెంగవిరంగుచీ

రల సానిముత్తైదువులకు నిచ్చి

గీ. యెల్లఱుంజూచుచుండఁగఁ 1 బల్కెరమున

నూటపదియాఱులంబెట్టి 1 మాటనిల్పి

కొంటి, ననిసంతసించుచుఁ | గోర్కలూఱుఁ
దాను గదిలోనికే గిన | తత్తణమున.

సీ. కమనీయనూతనకనకాభరణకాంతి

జలతారుచీరతో | సరసమాడఁ
దాటంకములకాంతి | కాటంకముగఁగ్రాలు
జగిచెక్కులను చిన్నినగవులూఱుఁ
దిలకించినన్ మేళుపులకంచు నన్నట్లు
తిలకంబువలపించి | వలపు లీన
గుబ్బలిపై నెల్లమబ్బుప్రబ్బినరీతి
గబ్బిగుబ్బల టైక | గుబ్బతిల్లఁ

సీ. దనదుషదనూపు రారవమునకుమెచ్చి
యసమశరునిమార్వీవాద | మైక్యముంద
విత్తకామాక్షి కామాక్షి | బిత్తరించు
నడలగదిలోని కేగె నె | న్నడుమువడక.

సీ. వృద్ధవేశ్యయు మీనాక్షిఁ | బిల్చిచంద
నాది తాంబూలములనీయ | నానతిచ్చె
లేచియొక కేల వెండిపల్కెరముఁ బూని
యామె యారీతి సానుల | నాదరించె.

సీ. చెలఁగి ముసిముసినగవులు | చెంగలింప
నప్పడంతులు గుసగుసలాడుకొనుచు

వెలఁదికి నదృష్టమిట్లుండ | వలయుననుచు
నేగి రెల్లఱుఁ దమతమ | యిండ్ల కపుడు.

శా. ఆవేశ న్నన హేమసుందరుఁడు కామాక్షీన్ విలోకించి “యా
హవక్త్రాంబుజమిట్టిసాంపుఁగలదే | యాకన్నులు జన్నులు
గావా! లక్షలుఁగోటులున్నరుచి భాగ్యంబబ్బెరా” యంచు, మో
హవేశంబునఁ గాఁగిలించుకొనె భార్యగూర్చి చింతించునే.

ఉ. ఆనన మెత్తుమత్తగజయాన! యొకించుకమోవిపానకం
బానెదనానఁదక్కి ననునానఁగనిమ్మని చెక్కుగీటి యో
మానిని! నీదుమాన ముపమానవిహీనముగాననిమ్మ న
న్నానముఁజేసినీకు బహుమాన మొసంగెదనంచునవ్వుచున్.

శా. శ్రేష్ఠంబంచుమనోహరంబచుచు నతీతిమంతినీకోటికి
బ్రేష్ఠంబంచుఁదలంచి మైమఱపున స్త్రీమించుచున్నన్నధా
నుష్ఠానక్రియ కానుకూల్యమనుచున్ | ముద్దాజెనల్పివృత్తి
బోష్ఠంబున్ ధననవ్వుదువ్వువిటఁగోఁచ్చివృత్తిభూయిష్టమున్.

ఉ. కాయముయావనంబుఁగలకల్మియు శాశ్వతమంచు నెల్లెడన్
హేయముగఁరతీచ్ఛనతిహీనమృగంబులఁబోలియెల్లఱున్
ఛీయనసంచరించి కులసీతిఁద్యజించిన తుచ్ఛనాయకీ
నాయకదుశ్చరిత్రరచనఁ రతివర్ణన మింపుమింపునే?

సీ. రతనాలకమ్మల | జతఁగూర్చి యిచ్చెదఁ
జెక్కులమాద్దిమ్ము | చిగురుబోణి

కట్టుకాసులపేరుఁ / గట్టించియిచ్చెద
 తైకకట్టునడల్పు / రాజవదన
 అణిముత్యము లిచ్చి / నాణెంబుఁగట్టెదఁ
 గుచములానఁగనిమ్ము / కోమలాంగి
 బిడ్డారముడుగు మే / నొడ్డాణమిచ్చెదఁ
 గాఁగిలింపుము నన్నుఁ / గంబుకంతి

గీ. కనకకమలంబొసంగెదఁ / గాంచనాంగి
 వాడిచూపులఁజూడకు / పద్మనయన
 మాటలాడకయుండిన / మధురవాణి
 కడకుబ్రదికియుండుట మిథ్య / గగనమధ్య.

గీ. అనుచుఁ గామాక్షిపైఁబడి / యావిటుండు
 తల్పమునఁగూడె స్వల్పసంకల్పబుద్ధి
 సర్థసురతక్రియావేళ / నలరుచుండఁ
 “దలుపు తలు” పని తమ్ముండు / తలుపుదట్టె.

గీ. “ఎవరువా” రని లోనుండి / యేగుదెంచి
 “పిలుపులకుమేరలే” దని / శలుపుఁదెఱచి
 విటునిగఁ దలంచి పరికించి / వృద్ధవేశ్య
 హేమసుందరుఁ డాలింప / నిట్టులనియె.

సంభళిభళి నీతిలేనిధనభామలసీమలకేగి రవ్వకున్
 దలుపులదట్టిన ట్లచటఁదట్టితిరో? వినుఁడెంతతప్పు;నూ

ర్థులవలపించితుచ్చముగఁగొక్తముఁగైకొనుసానియిల్లుగాఁ
దలఁచితిరో తలంపవలదా? యనినన్ వినియాతఁడిట్లనున్.

గీ. విటుఁడనని లోఁదలంచితి | వేశ్యవగుట
హేమసుందరుతమ్ముండ | నిపుడు వాని
భార్య కివసానసమయంబు | ప్రాప్తమయ్యె.
ననిన విని వృద్ధధనకాంత | యతనిఁజూచి.

చ. భళిభళి హేమసుందరుని | వానిసతిన్ వినియుండమయ్యయీ
పలుకులనేడ నేర్పితిరో? | బాగనుచున్ గనుసన్నఁ జేసి లోఁ
గలఁడని; పొండు పొండుతఱిగదని నంత నతండు లోగదిం
గల తన సోదరుం బిలిచెఁగంతరవంబుదివంబుఁదాకఁగన్.

వ. లోనుండి తమ్మాని పిలువాలకించి యా హేమసుందరుండు.
“అఁ”యని “వచ్చుచుంటి”నని | యర్థరతిన్ రసభంగమయ్యెఁ
ఁచి”యని లేచియీవలకుఁగోఁగతిన్ జనుదెంచి, “యశారసీ
వీమెడ కిట్టివేశ నిపు | డీగతి రాఁబనియేమి? బుద్ధితే
దేయిసుమంతయైనవచియింపు” మనన్ వినియాతఁడిట్లనున్.

చ. వది నెక్కువ్యాధి హేతువునఁ బ్రాణముమీఁదికివచ్చె, దీనుఁడై
ముదుసలితండ్రియేడ్చి వడిభూమిపయింబడిమూర్ఛఁబొందెలో
నదవదఁజెంది యింటఁగలయందఱు భీతిలుచుండి రక్కటా
యిదితటియానె? నీదుసుర తేచ్చకుఁగాలములేదె చెప్పుమా?

చ. అనవుడు నేవగించివృద్ధయంబుననించుకతల్లడిల్లి, “యీ
ధనవనితాగృహంబునకుఁ దక్కితినంచు నిజంబెఱింగి, నా

వనితసహింపలేకరసభంగముఁజేయ నిటుల్ నటించియుం.

డు"ననితలంచి యెట్టనికలనుంగవఁ గోపముదోప నిట్లనుకొ.

ఉ. వచ్చెదఁగాక; నిక్కముగఁ బ్రాణముమీఁదికి వచ్చెనేనినీ
యిచ్చకువచ్చునొషధములీయగృహంబునలేవె? యంతకుం
జచ్చినఁజచ్చుఁ బొమ్మని వెసన్ గదిలోనికిఁబోయెనక్కటా!
యచ్చపలాక్షీనపు విడఁ నాడఁగ నెట్టిఁడునిచ్చగించునే?

వ. అంతవానితమ్ముండు విచారమనస్కుడై, యతండు చని
నదెస దృష్టినిగిడ్చి

ఉ. పాడినెటుంగఁడయ్యెఁగులఁ బ్రామినికిఁ జ్వర మెట్టులున్నదో
చూడఁ దలంపఁడయ్యె వెలఁజోటికినై వెసఁబోయె, నెట్లుకా
ళ్ళాడె? నయోమయంబుహృదయంబనియించుకనిల్చిమాటు
మాటాడకయింటికేగె; నక్కటా విధిఁదిట్టినఁ దోసముండునే?

వ. అనంతర మాహేమసుందరుండుకామాంధీభూత నేత్రుండై
కులనిందాపాత్రుడై.

చ. వలచినవిత్తకాంత నెడఁబ్రాసి కులాంగనఁజూడకున్న జ
చలహృదయంబొకించుకయుఁసంగమ కేళికినిచ్చగింప దా
న్ధలమును బ్రాసియింటికి వెసంజనఁజాలఁడుకామమోహశృం
ఖలితుఁడుముందునుయ్యి వెనుకంజనగొయ్యిసుఖంపవచ్చునే?

వ. అంత నక్కామాక్షీ వానిచెంతంజేరి.

ఉ. సమ్మదముండునే? ప్రథమఁసంగమసౌఖ్యమువ్యర్థమయ్యెమీ
తమ్మునికారణంబున; గతంబగుచున్నది కాలమెల్ల, డై

ర్యమ్మువహించివేగమెసుమాస్తునిమెప్పులఁగొమ్ములెమ్మరా
రమ్ముసుఖపదమ్మనియురమ్మునుగ్రమ్ముచుఁగొఁగిలించినన్.

ఉ. ఆతఁడు సంతసించు దరహాసముఖమ్మునముద్దులాడు, “నే
మేతరుణీమణి”యనుచుఁ నేమొ వచింపఁగఁ బోవునంతలోఁ
జేతము తెల్లడిల్లఁగ నఁచేతనుఁడౌ “గులకాంతయింట నే
రీతిగనున్నదో”యనిపొరింబొఁజింతిలుఁదేటిచూచుచున్

సీ. పడఁతి చెంతకుఁజేరి | పరిహాసములఁ బల్క

నాతఁడౌదలయెత్తి | యాలకింపఁ

డీరీతిచింతింప | నేటికంచు వచించు

మాటుమాటాడక | మానమూనుఁ

దనమోము వీక్షింపఁ | దనువుఁ దట్టి హసించుఁ

దెలతెల్లఁ బోవు దృక్కులనిగుడ్చు

వేళలేదని వాని | బిగికొఁగిటం జేర్చు

నించుకంత హసించి | యేవగించు

గీ. “నిట్లు కాలంబు వెచ్చింపఁనేటి”కనుచు

ముద్దులాడుచు వలపించు | సుద్దులాడు

“నాతఁడేమంటివే” యని | యామెఁ జూచు

మారు మాటాడఁ గమకించు | మ్రోజెమర్చు.

ఉ. “నేరములేదు నావలనఁనీ విటులుండఁగనేటి” కంచు శృం
గారవికారచేష్టలను | కామిని పైబడి “సంగమింపఁగాఁ

గోరికలేదె" యన్నఁ జాలుకుందన మేమియులేక వేడిని
ట్టారుపుఁబుచ్చి లేచియుతఁడూరకదిక్కులఁజూచిన్రాన్పడున్.

క. వలపించిన నునుజూపులఁ

దిలకించినఁ గాఁగిలించి । ధృతిలేని మతిన్

గలఁగించిన విలపించిన

బుల కించునె తాతిప్రతిమఁపుం స్వముఁ గనునే?

గీ. తమ్ముఁ డేతెంచి సురతమ్ము । వమ్ముఁజేసి
పిడుగుఁజోలిన యవ్వార్త । విడిచి చనియె
భార్యఁ జంపినవాఁ డంచుఁ । బలుకుజనుల
నిందకున్ డిందికుందునో । డెందమందు.

సీ. మనసారఁ బ్రేమించు । మగనాలిఁ బడఁదన్ని
నోనాఁడు నాఁడు లో । లేనిచింత
దారిద్ర్యబాధమఁ । దాళఁజాలక గోపి

మాన మమ్మిననాఁడు । లేనిచింత
వలపులఁ బ్రకటించి । వంచించి తనయొడ్డి
సాని యేగిననాఁడు । లేనిచింత
విషమనూనావధ మిచ్చి । వెంకునాయనిఁ జంపి
లేచి వచ్చిననాఁడు । లేనిచింత

గీ. ముప్పువాటిల్లు నని నీతిఁ । జెప్పి తండ్రి
క్షేత్రమొందుటకై నను । లేనిచింత

యిప్పు డేటికిఁ గల్గెనో ? యించుకంత
యెఱుఁగశక్యంబె? మనకేటి ? కింతవంత.

సీ. అతివపైఁ బడినంత ? నభ్యాసవశమున

జబ్బ జబ్బుగ గబ్బిఁగుబ్బలానుఁ
బరితాపముం బాపఁ ? బణఁతి ముద్దాడిన
జిహ్వోద్రియము మోవిఁ ? జేరఁగోరు
వెలకాంత పరిహాసములఁ బల్కి నవ్వింప

నతియత్నముననవ్వి ? యాలకించుఁ
గాంక్షితకీడకుఁ ? గాంత హెచ్చరికింప

గీ. గవ్వంబుపై నామెఁ ? గాఁగిలింఁచుఁ
గీ. గక్కుటితిఁజూపి యంతలో ? గలఁతఁజెందు
నుస్సురనిలేచి వేడినిట్టూర్పుఁబుచ్చు
మనసుతునిసిన నెంతటి ? మానవుండు
రక్తిఁ గాంచునె వెండియు ? రతిఁబెనంగ.

వ. అంత,

సీ. బహుళాంధకారోగ్రిఫణిఫణాగ్రిములందు

రాజిల్లు నాయకరత్న మనఁగఁ
బాలోమినిదిగించు ? భర్మహర్త్యమ్మునఁ
గాలివిద్యుద్దీపకళికయనఁగ.

జారచోరులకుఁ సంజ్ఞాసూచకంబుగ

సమయపూరుషుఁ డూఁదుశంఖమనఁగ

గగనసంగ్రామ రంగస్థానమసేనకుఁ

దోవఁజూపఁగవచ్చు | దొరయనంగ

గీ. నుదయదిశ్శాంతయిననునకు | నొసఁగఁగూర్చు

స్వచ్ఛసంపుల్లమల్లికాగచ్ఛ మనఁగఁ

బొడమఁదూర్పునఁ గాముకు | లడలిపొక్క

వెలుఁగులకు నిక్కయగు నొక్క | వేఁగుఁజుక్క.

గీ. ప్రాచినప్పుడు నవసాంధ్య | రక్త కాంతి

వెలువడిన యంత రాజిల్లె | వేఁగుఁజుక్క

యినసభాగతోవఃకాల | ధనలతాంగి

ముక్కునధరించు ముక్కర | ముత్యమనఁగ.

ఉ. “గాయకులార మేల్తొనుఁడు | గానకళాభ్యసనార్థమంగనా

నాయకులారలెండిఁక పు | నారతికిన్ నిమరింపుఁ డింకభూ

నాయకులార”యంచుఁదమజ్ఞానముఁదెల్పినరీతిఁ గుక్కురో

కో”యనికోళ్లుకూసినవికొండలఁ బల్లెలఁ బట్టణంబులన్.

ఉ. మానివరుండొకండు మతిమంతుఁడుకుక్కుటభుగ్నకంఠని

స్వానమునాలకించి నదిస్నానముఁజేయఁదలంచిలేచి చం

ద్రానసభార్యఁజూచి“యపురా”యనివెండియుఁగొంగిలించె న

జ్ఞాన మొమోహమోయమర | నాధునిమోసములోఁదలంచెనో

చ. తనసఖ తామ్రచూడరశ్మితంబును వీనులనాలకించి మే

ల్కనిమునుపూర్వదిజ్ఞుఖిముఁగించిగవాక్షమునుండివీధులన్

గని తటిమించెనంచు వడిగిగల్గు తడంబడ నేగుచుండఁగన్
గనుఁగొనికొఁగిలించెదమృకంబున నొక్కగృహస్థుడత్తటిన్.

మ. ఒకస్వైరాంగనతృప్తి దీటనుపరత్పుత్రాహమందుండఁగాఁ
గృకవాకుధ్వనియాలకి చి సురతక్రీడన్ విసజ్జించి లో
“నకటా రాత్రిగతించెనే” యనుచుఁబూర్వాశస్విలోకించి కా
ముకునిఁగొఁగిటగుచ్చిగుచ్చిశయనంబున్ బాసెశీఘ్రంబుగన్.

గీ. వాగసతిఁజూడ దినరాజు వచ్చుననుచు
సమయపురుషుండు ప్రాకృభౌతిక నమునను
పఱచినట్టికెంబట్టుకొనివాసియనఁగఁ
బ్రాచిదీపించె నవసాంధ్యరక్తకాంతి.

గీ. పురుషకారంబులేని భూవరునిఁబోలి
ఋక్షములకాంతి క్షీణించె | నించుకంత
యక్కడక్కడ నొక్కొక్క | చుక్కగ్రాలఁ
గలియుగంబున సుజనుల | పొలుపుఁదెలుప.

సీ. ఆర్యులనెడఁబాయు | నజ్ఞాను లనఁగను
గకుబంతములను జీకటులుతొలఁగె
నర్థకాంతంగూడు | యతితేజముంబోలి
యఖిలదీపనికాయ | మంతరించె
జనపతిమానిత | జనముఖంబులరీతిఁ
గుందంబు లెల్లడఁ | గొమరుమిగిలె

నిబిడద్రుమంబులు | నిబిడగర్భిణులట్లు

పాండువర్ణంబున, | బరిధవిల్లె

గీ. నల్పముగఁగూసె రాజసభాంతరమునఁ

బరిచయములేని కవిభాతిఁ | బరభృతంబు

వరతపశ్చాలిహృదయంబుఁ | సరణి నపుడు

గగనవీధి నిర్మలకాంతిఁ | గ్రాలుచుండె.

సీ. వరపల్లవవ్రాత | పరిచయంబున పుల్ల

కుసుమాసవంబును | గోలికొలి

క్షీతిజగత్పాణుడ౯ | గిర్తినంపాదించి

దిక్కులనెల్లడఁ | దిరిగితిరిగి

పురవీధులందారి | వరగవాక్షంబులఁ

జోరునిచందానఁ | జొచ్చిచొచ్చి

రాత్రినిర్భయముగ | రాజప్రియాంగనన్

గుముదినిక బుష్పిణిం | గూడికూడి.

గీ. సరసులంజేరి పంకజసారభమున

నలరి సంతతగమన ప్రయాసమునకు

నలసి నొలసెనోయిపుడు మందానిలుండు

మందగతిఁబూనె మనుజు లానందమొంద.

గీ. నింగినక్షత్రకాంతి క్షీణించినంతఁ

దన ! లిమివోయెనని నిశాతరుణి సకల

విహగకృతరుతచ్ఛలమున | వెక్కివెక్కి
వసుధనెల్లడఁ దుహిన బాష్పములవిడిచె.

మ. జడలన్ జుట్టినపుష్పహారములువినిస్రొంబులైయాడఁగాఁ
బొడిసున్నంబునుబోలిచందనముసంభోగశ్రమాంగంబులన్
సడలన్ బైటలఁజూర్చుచున్నరసులన్ | నవ్వించుచున్నవ్యచుం
జడయానంబులనేఁగుచుండిరిసగన్నార్థ మథాంగనల్.

—♦ సూర్యోదయము ♦—

గీ. గగనస్థనక్షత్రగణతండులంబుల

మిక్కుటంబుగ మెక్కు | కుక్కుటంబు
స్ఫురదిందుమండల | జ్యోత్స్నాగ్నితప్త ప
ద్మోద్యానవనవసంతోదయంబు
నక్రమప్రక్రియం | జక్రవాకములకు
ననురాగముం గూర్చు | నౌషధంబు
భూరిరాగావృత | పూర్వదిక్కామినీ
కుచకుంభవిన్యస్త | కుంకుమంబు

గీ. ఆంధకారకాంతార దావానలంబు

కమలదళబద్ధ భృంగమోక్షప్రదంబు
ప్రాచినుదయించి దీపించె | వారసతికి
మండనంబుగ మార్తాండమండలంబు.

గీ. కమలవత్రివిశాలనేత్రములఁజూచి

కరములంజూచి బిగియారఁ | గొగిలించి

మున్ను ఘటమానకుచకోఁములస్పృశించి
యరుణబింబాధరామృతం | బానియాని
వారసతిఁగూడి సుఖయించె | భౌస్కరుండు.

౧౪. అరుణముఖప్రతాపరుచుఁలంశటఁజిమ్ముచుఁదోఁచినట్టియా
వారిఁ యుదయాద్రిసీమలబిఁదాంధశినుకరికుంభమున్ గరో
త్తరసఖరంబులన్ దునుమఁ గాభువిర క్తముతోడముత్యముల్
తొరఁగెననంగనాతపముఁతోడరహిం చెఁదుమారబిందువుల్
అసంతర మాహేమసుఁదరుండు ప్లాచినలంకరించిన మా
ర్తాండబింబావలోకనంబునఁ దల్లడిల్లి కామాక్షిఁగఁగిలిం
చుకొని, మగుడవచ్చెదం గాకయని వచించి,

. వేళయతిక్రమించెఁ బురఁవీధులనందడిహెచ్చె, నార! యే
లీలగృహంబుఁజేరవలె? గేశమునకామతిఁదప్పెఁదండ్రుఁ
ల్లాలెటులున్నదో; యకటప్రాణముమీఁదికివచ్చె నేమి? నే
జాలమొనర్పరాదనుచు | జుకుచు నింటికి నేగె నెవ్వడిన్.

. ఎటులొ కామాక్షిఁబాసి, త | దృఢామునుండి
యతఁడు పురవీధులంబడి | యరుగుచుండ
నెల్లఱుంజాచి ఛీ యని | యేవగించి
“ఇంతవాఁడయ్యెనే” యని | యెంచి రపుడు.

. పువ్విలుకానితూపులకు, మోహితుఁడై నదసద్వివేకమున్
దవ్వుగఁబాసి, వైద్యమునుదంభమునన్ ధనయావనంబులన్

గ్రావ్యి, కులాంగనన్ విడిచి, కొంకసాముల, బెట్టియూరి కే
అవ్వకు, బాత్తు, డయ్యె ధన, రామనుగూడినుఖంపజాలెనే?

గీ. ఆతఁ డారీతి నాత్మగృహంబుఁజొచ్చి
శోకవిహ్వల చిత్తులై / సోలియేడ్చు
నారలంజూచి తండ్రియివస్థఁజూచి
చచ్చిపడియున్న యిల్లాలి / సరణిఁజూచి.

గీ. భోరు మని నేడ్చి యకార ! యఁభోరుహఁక్షి
నన్ను విడనాడె నకట రామన్నచావు
రాకయుండునె? యెక్కినర్గతి ఘట్టలై
దైవమా యంచు నఃఖమంతయు నటించె.

మ. కడుపుగానుపులేక యెన్నఁదగుసోఁఖ్యంబేమియున్లేకయె
న్నడునారోగ్యములేక చూడనగలుగ్నాణెంబులు న్లేక, రా
బడి రోతొత్తులకిచ్చి మెచ్చుచుగనన్ బ్రార్థించి, నుఃఖించి, యి
ప్పుడుప్రాణంబుల, బాసెనమ్మగువయామూర్ఖుండుచింతించునే.

సీ. ప్రేమింపకుండినఁ / బెడ్లాడినందు కే

నాడైనఁగూడి ముద్దాడె నొక్కొక్క ?

అనురాగ మెల్లున్న / నాకుపోకల కంచు

నొకనాఁడు యాకైన / నొనఁగె నొక్కొక్క ?

వెలకాంతఁగూడఁబో / కులకాంత యనియైన

నరసి నోరారమాటాడె నొక్కొక్క ?

వలపెంతలేకున్న / జ్వరపీడితఁ భార్య
నెప్పుడైనఁజూచి మందిచ్చెనొక్కొ ?

గీ. సరసుఁ డగుఁగాక యవసానఁసమయమునకుఁ
దమ్ముఁ డేతెఱచినన్ జూడఁదలఁచె నొక్కొ
లోకు లేమందురోయను / శోకమొందు
దక్క తదితరగుఃఖ మాతనికిఁ గలదె ?.

ప. అట్లతండు లేనిదుఃఖముఁగయు నటించి భార్యకు దహననం
స్కారాదిక్రియల నిర్వర్తించి,

గీ. బొదికియుండినవేళ / భార్య కీయకయున్న
వలువల ముత్తైశఁపులకు నిచ్చుఁ
గానైననొకనాడు / కాంత కీయకయున్న
నేడు దక్షిణల సంతృప్తిఁబఱచె
భుజియించెనో లేదో / పొలఁతిఁజూడకయున్న
త్మాసురేందులకు భోజనముఁబెట్టె
నా లంచుఁబ్రేమించి / యాదరింపకయున్న
నాత్మబంధువుల నే / డాదరించె

గీ. నగ్నిసాక్షిగఁ దాను పెండ్లాడినట్టి
భార్యదురవస్థకుఁ నాడు / వగవకున్న
బంధువులు పరామర్శకు / వచ్చినంత
బోరుమని వెక్కివెక్కి నే / డోరువెట్టె.

వ. అనంతరమా హేమసుందరుండు భార్య మరణించినందుకు
 సుతయుఁ జింతింపక మీఁదుమిక్కిలి మచ్చమాసెనని
 యమితానందకందళితస్వాంతుండై, యధేచ్ఛసుఖంబులఁ
 గామాక్షిఁగూడి విహరించుచు, నామెయింటికివచ్చుచు
 బోవుచు నపూర్వనామంబులఁ బెట్టి యశావధంబులఁ గ
 ల్పించి విక్రయించును, నమితవిత్తంబుఁ బ్రజలవంచించియా
 ర్జించుచుఁ గులమర్యాదల విసర్జించుచు నెల్లర నీసడించుచు
 స్వాతిశయంబున సంచరించుచుండెనంత.

—♦ గీర్మము ♦—

సీ. చారవతవిభీత / సర్వజీవవ్రాత
 సంచారరహిత నిర్జనపథంబు
 చండరుజ్జ్వరాండ / మండలాతపతప్త
 సత్వస్వనావృతాశాతటంబు
 క్లుప్తవల్మీకాంత / సుప్తాహినిశ్వాస
 దీప్తాగ్నితప్త పృథ్వీరుహంబు
 పంకావశిష్ట పల్వలమధ్యవాసకృ
 ద్భీకరసూకరీ / సూకరంబు

గీ. కాసరీకాసరోత్థిప్త / కర్దమంబు
 ఖగసమాశ్రితనకల వృక్షవ్రజంబు
 ఉష్ణకరతప్తకూపజలోష్ణమైన
 గీర్మమేతెంచె జనలోకభీష్మమగుచు.

సీ. తనదుకాయచ్చాయఁ / గనుఁగొనిమహిమంబు
 పంకంబుగా నెంచి / పండుకొనియె
 భూరిగుంజాపుఁ జలముం జూచి కాకంబు
 రక్తపూరంబని / భ్రాంతిఁజెందె
 ఛాయలవీక్షించి / జలముగా భావించి
 శునకంబుల్ పరువిడి / సోలుచుండె
 సంతాపముంబొంది / సర్పంబుగజతుండ
 ముంజొచ్చి వల్క్విఁ / ముగఁదలంచె

గీ. ఛాయ, సతిఁబోలిపాదంబుఁ / బాయకుండె
 ఖలునిదుర్వచనంబుల / పొజుపురింపి
 యినకరంబులు పాణుల / యేపణించి
 చెప్పనొప్పున? నిప్పుల / అప్పుచుండె.

గీ. సకలవిరహులదీర్ఘ నిశ్వాసమునఁగ
 వీధులను వేడిగాడుపు / వీచుచుండె
 బాగుటాకులరాలిచి / పాదపంబు
 వనమునఁ దపించె ఎరదిగంబునునిఁబోలి.

గీ. ఛాయవిరహిణిఁబోలి కృశత్వము దె
 బిశునమానసమట్లు తలపించె జలము
 శృంగునై శ్వర్యముంబోలి / వృద్ధిబొందె
 నర్థగులఘోర దుర్దాహ / మవనియందు.

గీ. ఉగ్రసూర్యాంశువులవేడి / కోడి లేడి
యక్కటా హీనవృక్షంబు / నాశ్రయించె
దనదుభాగ్యపరిక్షీణ / దశదలంచి
సాధువొకనీచునింజేరు / చందమునను.

చ హరహరులున్నిదాఘసను / ముంబునకోడి, తుమారభూమిభృ
త్సరిదధినాథులందుఁదమ / చానలగూడిసుఖించుచుండదుఁ
స్తరపరితాపమున్వారహ / తాపమునోర్తుమెయ్యచుఁబచ్చక
ప్సరముఁగలట్టిచందనముఁ / బూసిసుమంబులఁదాల్చికుర్చి
టుల్ బిరబిరసంచరింపఁదల / పెట్టిరిపున్నమరేయినెల్లెడన్.

గీ. విటులుకొందఱు వేశ్యలవీధులందు
సంచరించుచుఁ గామాక్షీసదనమునకు
సుందరుఁడులేని సమయంబుఁ / జూచి జొచ్చి
సరసగతిఁజీరి రామెను / సురతమునకు.

వ. అంత నక్కామాక్షీయు,

చ. ధనముఁబరిగ్రహించి సురత్తంబున వారలకోర్కెఁదీర్చినె
మ్మనముననిశ్చయించి, యనుమానవశంబునభీతిపెంపునన్
దనదుమనోహరుండు దక్షిణదప్పకవచ్చునొ యంచునెంచి
పొం డనుచునిరాకరించిన మదాతిశయంబున వారలెల్లఱున్
చ. కినుకవహించి “మమ్ముఁబరికింపవో? విత్తమొసంగినంత, యశా
వనమునువిక్రయించి విటవర్యులఁగూడెడుతోత్తువయ్యుబొం

డనుచునిరాకరించెదిదియూమరియాద?భవచ్ఛరీరమున్
దునిమెదమా నెలంజ"యనినుమ్ములుచిల్లులువోవమోనుచున్
చ."ధనముఁబరిగ్రహించిసురతమ్ముచమమ్ముసుఖంపనిమ్మునిన్
దునుమకయేలుకొందు"మఁదూఱుచుఁగట్టునడల్పిరొక్కఁడా
వనితనుకొఁగిలించి బలవంతముగన్ రతికుద్యమించినం
తనె చనుదెంచి సుందరుఁడుతద్దురవస్థచూచిమాన్పడెన్.

గీ. మాన్పడినవాని వీక్షించి | మండిపడుచు
విటులు గుమికూడి దుమ్ముల | విటుఁగఁ గొట్టి
రంత నాతండు దైవమా | యనుచు నటచి
చతికిలంబడి యెంతయు సంచలించె.

గీ. అతని యాకాండనధ్వని | యాలకించి
యిరుగుపొరుగులఁ గలవార | లరుఁగుదెంచి
వాత్తుహుత్తని బెదరించి | రంత విటులు
వెఱచి పఱచిరి దిక్కుల | వెదకికొనుచు.

ప. అంత నాహేమసుందరుఁడు బ్రదుకుజీవుఁడ యనుచు మె
ల్లగలేచి, మెల్లఱంజూచి లజ్జించి, వెండియు ధైర్యము
వహించి.

గీ. "నారహస్య మెఱుంగని | వారు గలరె ?
ఇంక యూటక లజ్జింపనేటి" కనుచు
వాటినుండియు భయము సుంతయును లేక
వెలవెలందిని దనయింటఁ | బెట్టుకొనియె.

వ. ఇట్లక్కామాక్షి నింటఁబెట్టుకొని యధేచ్ఛసుఖంబుల నం
చరించుచు.

సీ. “అర్థంబు లేదయ్యె / ధీర్ఘయాత్రల” కంచుఁ
దనివిఁ బొందని దానితల్లికొఱకుఁ

*గట్టబట్టయు లేదు / కఱపు తీఱదె”యంచు
వాదులాడెడు దాని / సోదరునకుఁ

“గూటికి కఱవయ్యె / గొప్పప్రాప్తక”మంచు
వెక్కిరించెడు దాని / యక్కకొఱకు

“నెంతవాఁ డనుకొంటి / నేమిలే” దని వాని
వాసిరోసిన దాని / దాసికొఱకు

గీ. నన్నగారంచుఁ ద్యాగంబు / సున్నయంచు
వావులంగల్పుకొను దానివదినెకొఱకు
నున్న దనియు లేదనియు లోనెన్నకుండ
కలిమియంతయు వెచ్చించెఁ / దెలివిఁదక్కి.

గీ. వలువ లనుచు నలంకారములకు ననుచు
సొత్తుఁ గామాక్షి సంగఁహించుటయుఁ గాక
దొంగతనముగ గృహమాను / దోచుకొనియె
నప్పులకుఁ జిక్కె నాతనియూర్జితంబు.

గీ. తమ్ముఁ డొకవిత్తకాంతను / దగులుకొనియె
దాగిఁబోతయ్యెఁ బినతండ్రి / తగవుమాలి

తండిఁగూఁఖించి యేడకో / తలఁగించనియె
వానిదురవస్థ వర్ణింప / వశమే మనకు.

గీ. వంచకుం డంచునజ్ఞాన / వైద్యుఁ డనుచు
శాస్త్ర మెఱుఁగనివాఁడంచు / జారుడంచు
జను లెఱింగినయంతనే / సన్నగిల్లె
నంతకంతకు నప్పురి / నతనివృత్తి.

గీ. తనదుగృహలక్ష్మీ పరలోకమునకు నేగె
నకట పెద్దమ్మబోలిన / ముర్ధకాంత
యింటి కేతెంచ నై శ్వర్యమెట్లులందుఁ?
గడకుఁగడతేటనుంచు నే / కవటవృత్తి.

ఉ. మాన్యములెల్ల నప్పులకుఁమాటువడెన్ గలలోనికల్మి నా
ధాన్యము సన్నగిల్లె, జలఁతారుగలట్టి నుకూలవస్త్రముల్
శూన్యములయ్యెఁల్లుగనుసొంపుచుడగల మేవగింపఁగ
దైన్యమునన్ గృశించె మతిఁదప్పిచరింపఁగఁజొచ్చెనెల్లడగ.

మ. మడిమాటందల పెట్టరాదుతొలఁగెఁ మాగాణియేగానికి
దడవొటగడువడ్డియె బెరుగుటఁ దాకట్లువాకట్లుగా
బడివమ్మయ్యెఁగ్రమక్రమక్రమముగా నస్త్యంబుకీణించె, రా
బడికాసై ననులేదుతుట్టతుదకుఁ బాధించెఁగామాక్షియు.

ఉ. దైవభయంబుఁదక్కిభుజదర్పము విత్తము విశ్వసించి, స
త్కవిదులకజనోత్తమాలఁగుత్పితలంచుఁదృణీకరించిదు

ర్భావనలకామదించిధనభామప్రాపకుడై “వినాశకా
లే విపరీతబుద్ధి”యనులీలజరించిన లక్ష్మీ నిల్చునే?

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబుగడచినయనంతరమున,

ఉ. తామముదక్కయింటఁగనకంబొకయింపుకయకలభింప దీ
లేమికిఁదోడువృత్తియుఫలింపక పాడఁజెనన్యవిత్తకాం
తామయభక్షితాత్ముడనియాతనివీడ్కొనెనామదేభరా
ద్దామిని నీతిలేనిధనకామిని కామి నుజొక్కకామికై.

గీ. తెలమంతయు క్షీణించు | దనుక వ్యాఖ్య
వ్రాయఁదగునన్నపండితన్యాయమెంచి
యతనియైశ్వర్య మంతయు | ననుభవించి
యన్యనింజేరి సుఖముంచె | నాలతాంగి.

వ. భార్య మరణించుటకుందోడు తావలచినయక్కామాక్షి
యన్యవిటసరూకర్షితచిత్తయగుటకు మిక్కిలి చింతించి,
దారిద్ర్యభారవహనక్లేశంబునఁ దల్లడిల్లి పరితాపంబునఁ
దపించుచుండ,

—♦ వర్షాకాలము ♦—

శా. హర్షబెట్లగు? హంసధర్మమయి, చిత్రాకర్షమై యంబుదో
త్కర్షంబై గృహిణీవియోగగతచింతాక్లాంతపాంథవ్రజా
మర్షంబై కకుబంతకుంభగళితాంభఃక్లిన్నభూశీర్షమై
వర్షాకాలము వచ్చెఁ బ్రజ్వలితశంపామాలికాభీలమై.

గీ. వగవలాకదంతంబుల | వాసిఁగాంచి
ప్రసవద్వారిదాన ధారల వహించి
భూరితటిదంకుశవిఘాతములకు నలిగి
గగనవీధిని గర్జించె | ఘనగజాబు.

గీ. ఇండ్లకుంబొండు భార్యల | నేలుకొనుఁడు
పాంథులార యంచు జగానఁ | బంచశరుఁడు
ధమధమధ్వనిమోగించు | ధక్కయనఁగఁ
గడల నడరె ఘనాఘనగర్జనంబు

గీ. మేఘుఁడనుకూరదైత్యుఁ డమోఘబలుఁడు
నింగిఁగలచంద్రసూర్యుల | మింగినంత
వార లొనరించు రోదనధ్వనియనంగ
దిక్కులను గర్జనంబు ప్రతిధ్వనించె.

గీ. యువతిచిత్తవృత్తి గ్రహింప | నోపకెందు
మూఢులై సుచరించు క్షామముకు లెఱుంగ
నస్థిరమనేకరాగరమ్యంబు గుణవి
హీన మనురేంద్రచాప ము | ప్పెసఁగెది విని

గీ. ఘనస్మృతియుండు గగనపత్తనమునందు
నింద్రచాపముకా గోపుర | మెత్తువేళ
విరసవాక్కులవర్ణించుభేకనామ
కాకవులకుఁ బంకాభిషేకములభించె.

సీ. సూచికాభేద్యమై / చూడసాంపుగ మేఘ
 మఖిలదిక్తటముల / నాకృమించె
 మబ్బులవీక్షించి / మదవికారంబునఁ
 గేకులు కేయని / కేకరించె
 నాశాంగనాతారహారంబులనుబోలి
 యమితధారాసార / మతిశయించె
 నదులునూతులుచెఱ్ఱు / లెదిగి యేకముగాగ
 నధ్వగసంచార / మణఁగిమణఁగె

గీ. నాతపోద్ధూతసంతాప / మంతరించె
 విరహీణీమనస్తాపంబు / పెచ్చుపెరిగె
 దుర్ద్దినం బని జనులు కుండ్రుటకుఁదోడు
 దుర్దమంబుగ వ్యాపించె / గర్దమంబు.

శా. ఆరావప్రతిరావముల్ నిగుడనీలబ్ధులువర్షించె నే
 డౌరా!చిత్రము;వారి కాంతయనసూర్యపశ్యయైయుండఁ
 గానీరేజాపునిజూడకంతిపురులన్ నిదిగించున బ్రేక్షణల్
 వారస్త్రీఁ దిలకించిహేళనముగఁ భాషించినం జెల్లునే?

కం. చిటపటచినుకులు రాలెను
 పటపటమనిపండ్లుకొటికి / పాతెను హంసల్
 వటవటప్రేలిరి విరహాలు
 కటకటపడుచాతకములకడుపులు నిండె.

వ. ఆహేమసుందరుండు వర్షర్తుశీతలవాతపోతసందీపితకామా
గ్నిసంతప్తుడై, యనేకభంగులఁ జింతించి, నుఁఖించి కుల
కాంతందలంచి, పశ్చాత్తాపముఁబొంది, యన్యవిటన
మాకర్షితచిత్తయై తన్నడఁబాసిన కామాక్షిందలంచి వల
వంతకుఁజిక్కి, పొక్కి, పంచబాణ నిర్భిన్నహృదయుండై,
పూర్వపరిచయంబునకైన నన్నాదరింపకున్న, మోమో
టము లేకయున్న యని నిశ్చయించి సత్వరంబుగఁ గామా
క్షిగృహంబున కేగినంత,

గీ. అకట కుందేటివేటకు | నరుఁగువాని
బెబ్బలి యెరుర్పవచ్చిన | విధముదోప
వలచి కామాక్షివీక్షింప | వచ్చువాని
నెదురుకొని రండు రండనె | వృద్ధవేశ్య.

గీ. రండు రండని యత్యాదరమునఁబిల్చి
యానన మొసంగి భాషించి | వేసముఁగని
భళిరి కాసైనలేకుండ | వచ్చెననుచు
వికటముగ నవ్వి కోపించి | వెక్కిరించి.

గీ. “తగునుననియెంచి కామాక్షి | తగులమునకుఁ
బరుగుపరుగున వచ్చితే | బాగు! బాగు!
పొట్టకుఁ బట్టకుఁలేక | పొక్కదీవు
కానియున్ లేనివానికి | సానియేల.”

మ. రజతంబున్ గనకంబునంబరములన్ గ్రామంబులన్ మేడలన్
గజయాధంబులగొప్పవారువములన్ గామాక్షీకీవచ్చితో?
రజకుండిచ్చినయస్యవస్త్రములు మైరాజిల్లనుప్పొంగుచున్
భుజముల్ దిప్పుచుఁ జూడవచ్చితివిపో!పోబోడిసోమాదిగా.

గీ. అనుచుఁ బైఁబడవచ్చిన | యాపెఁజూచి
సరససల్లాపసంభోగ!సౌఖ్య మనెడు
బిచ్చమున కొక్కదండంబు | వేఁపిఁగట్లు
కొనుము కామాక్షీ యనుచు నా!కుటిలుఁ డేగె.

చ. అరిగిగృహంబుఁ జేరికులట్రాంగనచేసినమోస మెంచి నుం
దరుఁడుసుమాస్త్రబాధకెదఁ!దాళఁగ లేకకృశించియింటికి
బొరుగునవాసమున్నయొక!ముద్దులగుమ్మనుజూచియామెతో
సరసముఁ జేయ నెంచికను!సన్నలఁ దెల్పిగ్రహించెసమ్మతిన్.

ఆ. అర్ధరాత్రమువేళ!నాపెవాసముఁ జేరి
సురతకేళిఁజేలి | సోలిసోలి
గళమునందుఁగ్రాలు | కాంచనాభరణంబు
సంగ్రహించి యేగు!సమయమునను.

చ. కులటనుమించునంచుఁదన | కోమలిపైఁగలనఁదియంబుచే
నలికిడిఁబట్టి యెవ్వఁడొ నిజాంగనకైచనుదెంచెనంచు లోఁ
దలఁచి మగండు మేలుకొని!దానివిటుంగని చోరుఁడంచున
క్కిలిపడిదొంగదొంగయని!కెవ్వననేడ్చెఁబురంబుమేల్తొనన్

చ. పలువురువచ్చినుందరునిఁ బట్టి గళాభరణంబుఁ గాంచి
నలరి తలారులంబిలిచిరంతట వారలువచ్చిచోరుఁడు
క్కలుఁడనివానిదుమ్మలనుఁ గట్టిగఁగొట్టి కరంబులన్ వడిన్
గొలుసులఁజేర్చికట్టి చెఱికున్ జనిరేమనవచ్చుదుర్విధిన్.

ప. అమ్మరుసాఁ డారాజభటులు,

గీ చంద్రచూడుఁడు కొలువుండు | సమయమునకు
హేమసుందరుఁ గొంపోయి | యెనుటఁబెట్టి
యపహించినవాఁ డాచు | నాభరణముఁ
జూపి యాజ్ఞ కై తఱివేచి | చూచుచుండి.

ప. అనంతర మాభూపాలవరుండు జారచోరశిఖామణియగు
నాహేమసుందరుండిలకించి యతండు వైద్యవృత్తిని జీవిం
చువాఁడుగా సభ్యులవలన నెఱిగి నిజాస్థానరాజవైద్య
వరుల రావించి, వైద్యశాస్త్రజనితజ్ఞానం బమోఘంబని
ప్రశంసించుచు హేమసుందరుఁ బరిశోధింపఁదలంచి, సభ
లోగూర్చుండఁబెట్టి,

ప. చలమేపారఁగవైద్యశాస్త్రవిధులన్ జర్పించి, రోగంబులం
గలభేదంబుల నొవధంబులఁ బరీక్షింజేసి, మూర్ఖుండుఁ లో
కులవిత్తంబుహరించుచోరుఁడనుచున్గోపించి యత్యుగ్రుడై
“పలువా”యంచువిధిం చెభూవరుఁడు యావజ్జీవనిర్బంధమున్.

ప. ఇట్లా హేమసుందరుండు,

శా. కారంజిక్కికృశించిదైన్యమునముక్తాలంబుదుఃఖించియూ
 రారా! దైవమప్రోవుమంచు నెదలోధ్యానించిక్షీణించె, సం
 సారంబంచుఁగులాంగనందలఁచిఁగల్గెత్తాపముంబొందెదా
 గారాబంబుగ నేలినట్టికులటన్ గామాక్షిగర్హించుచున్.

గీ. నీతినెడఁబాసెఁ బ్రాణహానియు నొనర్చె
 జనులవంచించి విత్తంబు సంగ్రహించె
 భార్యబీడించె వేశ్యకుఁ బ్రాప్తసంగె
 ననుభవింపక తప్పనే యాయఘంబు.

మ. గురవస్థందలపెట్టి యిప్పుడు మదిన్ దుఃఖించినన్ జెల్లునే?
 స్థిరుఁడైయార్యులవాక్కులన్వినెనె? బుద్ధిగల్గివర్తించెనే?
 సిరియున్యోవనమున్ భుజద్వయబల్ తేకంబుగర్వం బన
 శ్వరమేయాత్మకృతంబువ్యర్థమగు నే! “భ్రష్టస్య కావాగతిః”

శ. మతిమరతుఁ డెవ్వఁ డీన
 త్కృతినారాంశము గ్రహించి కీర్తించును వాఁ
 డతిధృతియై క్షీణిలో న
 ద్గతికిన్ గుణియై మెలంగు గౌరవ మొందున్.

మ. ఘనభావార్థపదప్రయోగసరణిన్ గ్రంథంబులన్ వ్రాసినన్
 వినివిద్వాంసులుసంతసెంతురనుచు “విద్వత్సుదారిద్ర్యతా”
 యనున్యాయ్యంబటులుండఁగా “సుకవితాయద్యస్తిరాజ్యేనకి”
 మ్మనునార్యోక్తిఁదలంచివ్రాసితి నుపాఖ్యానంబనూనంబుగన్.

మ. ధనకాంతాకుచమండలంబునకుఁజిత్తంబిచ్చిపిత్తంబుయా
వనముంబాసివిరక్తిఁజెందితుదకు । “నైవరాగ్యమేవాభయం”
బనివర్తించి జనాళికిన్ హితము సాహార్దంబునందెల్పు నా
తనికి న్నెచ్చుటో నొసంగితిని యేతద్గ్రంథకర్తృత్వముఁ.

—♦ ఆశ్వాసాంతము ♦—

క. నయవినయసుగుణధుర్య
భయదాసురధైర్యకార్య । భంజనచర్య
జయలక్ష్మీప్రియకాంతా
నయనీకృతపుష్పవంత । నతహనుమంతా.

—♦ మంగళమహా శ్రీవృత్తము ♦—

చిత్తజవిరోధివిధి । జిష్ణుసురసన్నత విశేషగుణరత్నగణపేటీ
మత్తరిపుదైత్యగజమారణకళాకలితమంజులయశస్తురగధాటీ
కృత్తశివచాపరవ । కృష్ణకృశకర్ణయుగ । కృచ్ఛ్రియతభార్గవ
జయశ్రీ, చిత్తనువిలాసమునిసేవితపదాంబుజ! విశిష్టజనమం
గళమహాశ్రీ.

గద్యః ఇదిశ్రీరామచంద్ర కరుణాకటాక్షప్రసాదిత సత్కవిత
లతాప్రసూనాయమానంబై నవీనప్రబంధంబయిన హేమ

సుందరోపాఖ్యానంబు నందుఁ జరమోదంతం బను

తృతీయా శ్వాసమునందు సర్వంబు

సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

“రాష్ట్రేత రాంధ్రులు” Andhras Abroad.

ఇదియొక ఆంధ్రమాసపత్రిక. క్రొన్ $\frac{1}{4}$ నెజున ముద్రింపబడుచున్నది సంవత్సరచందా ఒక రూపాయి ముందుగా చెల్లించవలెను. ఖరగపురపు ఆంధ్రజనసంఘమువారి యజమాన్యమున ప్రకటింపబడుచున్నది. దీనికి ముఖ్య సంపాదకులు ఆంధ్రసభారత్న భండారు దండపాణి పంతులుగారు. ఇందు సాంఘిక, అర్థిక, విద్యా, ఆరోగ్య, పారిశ్రామిక, నైతిక, వాఙ్మయ మత విషయములగూర్చిన వ్యాసము లుండును. రాష్ట్రేతరాంధ్రులం దాంధ్రత్వము స్థిరత్వము వహించునటుల జేయుటకును, ఆంధ్రోద్యమప్రచారము గావించుటకును, ఆంధ్రులకును ఇతరజాతులవారికిని నడుమ పరస్పరసోదరభావము పెంపొందించుటకును, రాష్ట్రేతరాంధ్రుల సాంఘిక కార్యక్రమములనెల్ల కేంద్రీకరించుటకును నిరంతరకృషి సేయును. రాష్ట్రీయ, రాష్ట్రేతర ఆంధ్రులెల్లరును స్త్రీపురుషవిచక్షణలేక చదువలసిన పత్రికారాజము. రాష్ట్రేతరాంధ్రుల నడుమ ప్రచారము గోరువారు “రాష్ట్రేతరాంధ్రు”లందు ప్రకటింపిననే మనోరథసిద్ధిసంగదగలరు. వివరములు గోరువారు.—

“ఆంధ్రజనసంఘ కారవకార్యదర్శిగారికి

ఖరగపురము” అని వ్రాయవలెను.

SRI RAMAKRISHNA.

A High Class Religions Monthly Magazine English
Editor:-G. L. N. SARMA, ADRA. Marbhum dt. India.

GIVES— Full information of all the Rama Krishna Missions established throughout the length and breadth of India and other Continents.

DEALS WITH— All forts of religions Philosophical, Educational & Moral subjects written by Eminent Scholars.

TEACHES— Teachings of the Great men such as Sr. Ramakrishna, Buddha, Sankaracharyai Vivekananda Etc

 Annual Subscription Rupee one only to be paid in advance. Single copy Annas two only.